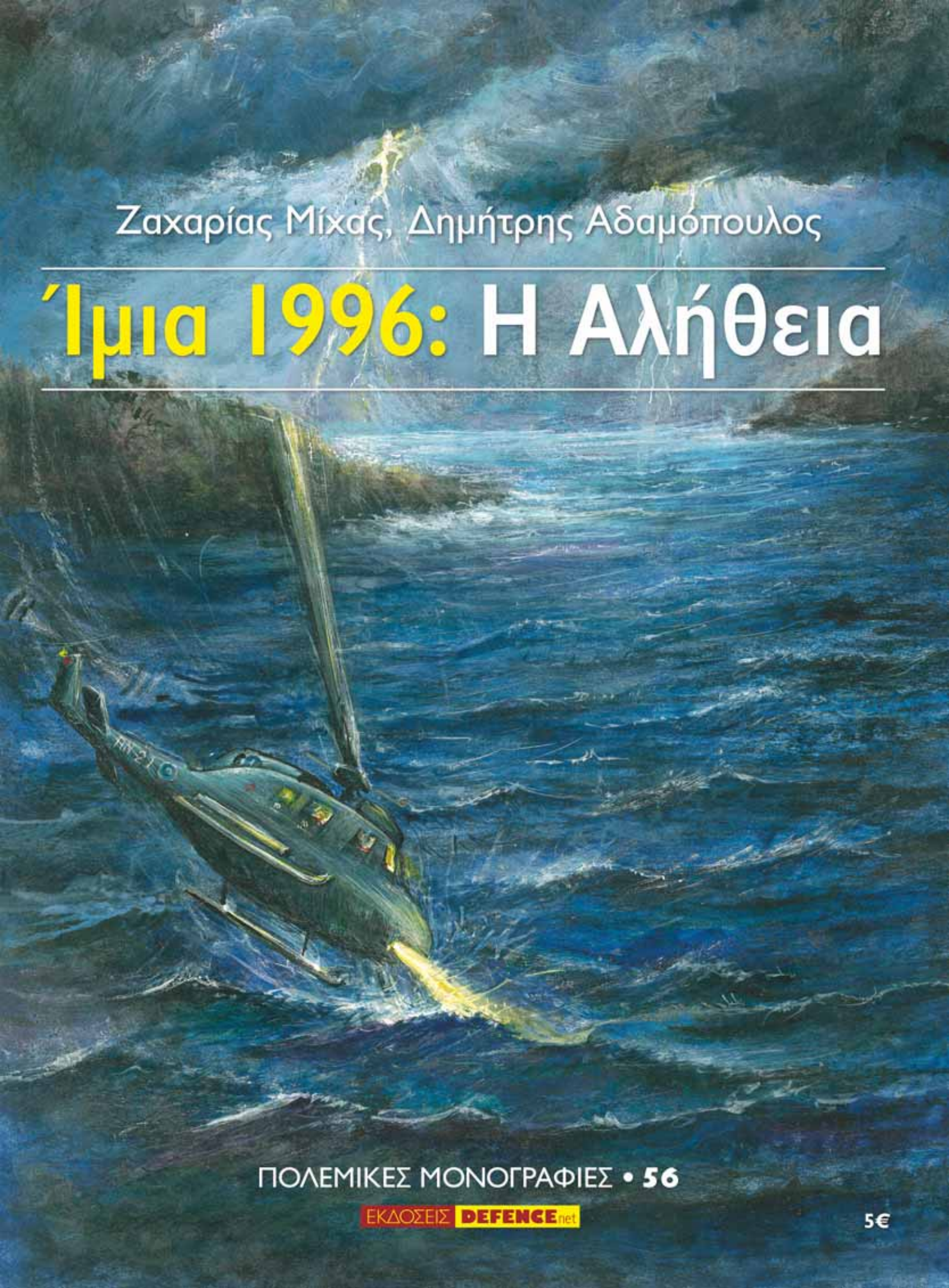

Ζαχαρίας Μίχας, Δημήτρης Αδαμόπουλος

Ίμια 1996: Η Αλήθεια

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ • 56

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **DEFENCE**net

5€

Ίμια 1996: Η Αλήθεια

*Δέκα χρόνια μετά την 31η Ιανουαρίου του 1996,
η κρίση των Ιμίων «στοιχειώνει» την ελληνική εξωτερική
πολιτική, αλλά και τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Έτσι,
το συγκεκριμένο περιστατικό όχι μόνο δεν «ξεθώριασε» στη
συλλογική μνήμη, αλλά παραμένει ζωντανό και έχει πλέον
καταστεί σημείο καμπής για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.
Δέκα χρόνια μετά όμως επιβάλλεται να δούμε την αλήθεια
κατάματα. Ποια ήταν τα πραγματικά γεγονότα;
Τι είπαν και τι έγραψαν οι πρωταγωνιστές τους;
Ποιες ήταν οι παράμετροι της κρίσης;
Πώς και γιατί εξελίχθηκαν έτσι τα πράγματα;
Τελικά η Ελλάδα υπέστη ήττα ή απέφυγε έναν πόλεμο;
Και αν επέλεγε τον πόλεμο, τι θα γινόταν;
Θα νικούσε κατά κράτος, όπως αποκαλύπτεται στις σελίδες
που θα διαβάσετε.
Ποιες είναι οι συνέπειες της κρίσης;
Δέκα χρόνια μετά, οφείλουμε -όσο το δυνατόν πιο ψυχρά και
αντικειμενικά- να επιχειρήσουμε την απάντηση σε όλα αυτά
τα ερωτήματα.
Οφείλουμε να παρουσιάσουμε την Αλήθεια.
Ίμια, 10 χρόνια μετά...*

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: **Αναστάσιος Β. Γκουριώτης**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: **Περικλής Ν. Ζορζοβίλης**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 56: **Ζαχαρίας Μίχας, Δημήτρης Αδαμόπουλος**

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: **Περικλής Ν. Ζορζοβίλης, Δημήτρης Ι. Μανακανάτας, Ιωάννης Β. Δούκας**

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: **Κώστας Μπεβεράτος**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ: **Δημήτρης Ι. Μανακανάτας**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: **Μαίρη Κουτσογιάννη**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: **Στέλα Παπαντωνοπούλου**

ΑΤΕΛΙΕ: **Εύη Χοχλακάκη, Δημήτρης Γκιβίσσης**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: **Γιώργος Αμβραζιάδης**

ΑΡΧΕΙΟ ΧΑΡΤΩΝ: **Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ: **Γιώργος Πετράκης**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ: **Νίκος Παναγόπουλος**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΣΗ & ΕΚΤΥΠΩΣΗ: **Εκτυπωτική Αττικής Α.Ε.**

ΔΙΑΝΟΜΗ: **Άργος Α.Ε.**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ DEFENCE^{net}

Περιοδικό «Πολεμικές Μονογραφίες»

Μεσογείων 10, 11527 Αθήνα.

Τηλ.: 210-7488366, 210-7489941. Fax: 210-7488367,

e-mail: min@otenet.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ: **Αναστάσιος Β. Γκουριώτης**

Απαγορεύεται σε οποιονδήποτε η αναδημοσίευση, εξολοκλήρου ή τμηματικά, κειμένων και εικόνων που περιλαμβάνονται σε αυτό το έντυπο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη. Χειρόγραφα και φωτογραφίες που αποστέλλονται προς δημοσίευση δεν επιστρέφονται, ανεξάρτητα από το εάν θα δημοσιευθούν ή όχι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Στις 31 Ιανουαρίου 1996 Ελλάδα και Τουρκία βρέθηκαν στο χείλος της πολεμικής αντιπαράθεσης. Τι θα γινόταν εάν τα ελληνικά πολεμικά σκάφη άνοιγαν πυρ;

4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Αν και η κορύφωση του δράματος έγινε στις 31-1-1996, η απαρχή της κρίσης θα πρέπει να αναζητηθεί αρκετούς μήνες νωρίτερα.

12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η κρίση ανέδειξε τις παθογένειες - υπολειτουργία του συστήματος χειρισμού κρίσεων σε περιόδους εσωτερικής πολιτικής αναταραχής.

30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Το περιστατικό των Ιμίων δεν ήταν ένα τυχαίο ή αυτόνομο γεγονός, αλλά ένα ακόμη βήμα στο πλαίσιο της γενικότερης αναθεωρητικής πολιτικής της Άγκυρας.

34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η εξέταση της νομικής διάστασης της κρίσης φέρνει στο προσκήνιο δυσάρεστα συμπεράσματα για την τουρκική πλευρά.

40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Παρότι η κρίση θα μπορούσε να θεωρηθεί «προβλέψιμη», οι θεσμικά εμπλεκόμενοι παράγοντες ίσως δεν κατανοούν ότι πρέπει να σέβονται ένα διεθνώς παραδεκτό «σύνολο κανόνων».

44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η τουρκική πολιτική απέναντι στην Ελλάδα παρουσιάζει συνέχεια και «συνέπεια», δεδομένο που πρέπει να συνεκτιμηθεί στη χάραξη της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής.

58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ο τότε αρχηγός ΓΕΕΘΑ κατέγραψε ορισμένες χρήσιμες επισημάνσεις στον τομέα χειρισμού κρίσεων.

74

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σύγκριση στρατιωτικής ισχύος Ελλάδας, Τουρκίας, Κύπρου κατά το 1996.

76

Κι όμως... Θα είχαμε επικρατήσει!

**«Η ελπίδα είναι ένα καλό
πρωινό, αλλά ένα άσχημο
γεύμα».**

Francis Bacon, «Αποφθέγματα», 36

■ ■ Ις κρίσιμες πρώτες πρωινές ώρες της 31ης Ιανουαρίου 1996, η Ελλάδα και η Τουρκία βρέθηκαν ελάχιστα πριν από τη σύγκρουση. Λάθος χειρισμός, παρεξήγηση ή, τέλος, μια βεβιασμένη απόφαση για βίαιη ενέργεια θα μπορούσαν να φέρουν την ανάφλεξη. Ταυτόχρονα δείχθηκε με τον πιο οδυνηρό τρόπο στην ελληνική κοινωνία ότι η προσπάθεια να διατηρήσεις ένα κράτος ψευδαισθήσεων είναι απέλπιδη και ότι, όταν έρθει η στιγμή της αλήθειας, αυτό θα καταρρεύσει.

Αυτή η στιγμή για όλο το ελληνικό πολιτικό σύστημα έφθασε με τη νύχτα των Ιμίων. Τα τραγικά γεγονότα κατέδειξαν με τον πιο οδυνηρό τρόπο την έλλειψη πολιτικής ηγεσίας. Για το ελληνικό στρατιωτικό κατεστημένο δε το πρόσωπο του πολέμου πήρε τη σύγχρονη μορφή του και «γέλασε» με τις προβλέψεις των στρα-

τηγών. Δυστυχώς, οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις εκείνη τη νύχτα υπέστησαν μια ήττα χωρίς να δοκιμαστούν ποτέ στη μάχη. Και αυτό κάνει την αξία της ήττας ακόμη μεγαλύτερη τόσο για μας όσο και για τους εχθρούς μας. Για τους ιστορικούς τα γεγονότα παραμένουν αναλλοίωτα, όμως για τους ρομαντικούς και τους θεωρητικούς ανακυκλώνεται συνεχώς το ερώτημα:

**Τι θα γινόταν εκείνο το
βράδυ αν τα ελληνικά σκάφη
άνοιγαν πυρ;**

» ΤΕΤΑΡΤΗ, 31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

ΣΤΙΣ 04.50' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι το ελικόπτερο AB-212ASW «ΠΝ21» εντόπισε άτομα πάνω στη Δυτική Ίμια και ότι πρόκειται για 10 περίπου Τούρκους καταδρομείς. Αμέσως μετά την επιβεβαίωση της παρουσίας Τούρκων στη νησίδα, ο Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχος Λυμπέρης εισηγήθηκε τρεις λύσεις στην πολιτική ηγεσία της χώρας. Η πρώτη λύση αφορούσε τον άμεσο ναυτικό βομβαρδισμό της νησίδας, η δεύτερη προέβλεπε την προσβολή της από αέρος με το πρώτο φως, και η τρίτη την ανάληψη επιχειρήσεων ανακατάληψης με καταδρομείς. Ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης τού ζήτησε να εκκενωθεί το εθνικό έδαφος με τον προσφορότερο τρόπο... Οι ελληνικές δυνάμεις διατάσσονται να αποκαταστήσουν τη συνέχεια της εθνικής κυριαρχίας.

Ελικόπτερο AB-212ASW
του Πολεμικού Ναυτικού,
ομοiotυπο με το μοιραίο
«ΠΝ21» που κατέπεσε τη
νύχτα της κρίσης.

Στην επίμαχη περιοχή το Πολεμικό Ναυτικό έχει αναπτύξει δύο μεγάλες μονάδες, τρία ταχέα περιπολικά κατευθυνόμενων βλημάτων (πυραυλάκατοι) και δύο κανονιοφόρους. Συγκεκριμένα η φρεγάτα «NABAPINO» F461 βρισκόταν βορείως των Ιμίων. Το αντιτορπιλικό «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» D221 βρισκόταν νότια των νησίδων. Οι τρεις πυραυλάκατοι είχαν από νωρίς λάβει θέσεις βολής, αγκιστρωμένες ως εξής: ο «ΣΤΑΡΑΚΗΣ» P29 στην Κάλυμνο, ο «ΜΥΚΟΝΙΟΣ» P22 βόρεια της Κω στη νησίδα Ψέριμο και ο «ΞΕΝΟΣ» P27 στη νησίδα Καλόλιμνο, πολύ κοντά στο επίκεντρο της κρίσης. Σε συνεχή κίνηση γύρω από τις νησίδες βρίσκονταν οι κανονιοφόροι «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» P57 και «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ» P61. Οι τρεις πυραυλάκατοι φέρουν 16 συνολικά κατευθυνόμενα βλήματα επιφανείας-επιφανείας. Αναλυτικά, η πυραυλάκατος «ΜΥ-

ΚΟΝΙΟΣ» τύπου Combattante III («Λάσκος»), φέρει 4 βλήματα MM38 Exocet, ενώ οι άλλες δύο πυραυλάκατοι τύπου Combattante IIIB («Καβαλούδης») φέρουν 6 βλήματα Penguin. Το αντιτορπιλικό «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» D221 τύπου Charles F. Adams φέρει 8 κατευθυνόμενα βλήματα Harpoon και 32 αντιαεροπορικά βλήματα Standard SM-1MR (τα οποία σε βολές του Πολεμικού Ναυτικού είχαν αποδείξει την υψηλή αποτελεσματικότητά τους κατά στόχων επιφανείας), η δε φρεγάτα «NABAPINO» F461 τύπου Standard φέρει και αυτή 8 RGM-84 Harpoon.

Από τουρκικής πλευράς στην περιοχή βρίσκεται η φρεγάτα «YAVUZ» F240 τύπου MEKO-200 Track 1 και δύο φρεγάτες τύπου Κνοx, η «TRAKYA» F254 και η «EGE» F256. Έχουν αναπτυχθεί επίσης δύο πυραυλάκατοι τύπου Dogan, οι «GOURBET» P346 και «FIRTINA»

Οι Τούρκοι «δημοσιογράφοι» της «Χουριέτ» προσγειώνονται στις 14.10' στην Ανατολική Ίμια και σπάζουν τον ιστό της ελληνικής σημαίας. Για πρώτη φορά μετά το 1912 η τουρκική σημαία, και για πρώτη φορά μετά το 1944 σημαία ξένης χώρας καρφώνεται σε ελληνικό έδαφος.

P347, με μάλλον 4 βλήματα Harpoon η καθεμιά. Τα πλοία του συγκεκριμένου τύπου με εγνωσμένο πρόβλημα στους φορείς των Harpoon σπανίως φέρουν τα 8 προβλεπόμενα βλήματα και συνήθως φέρουν μόνο 2 από αυτά. Κάθε φρεγάτα Knox φέρει 8 Harpoon και τον ίδιο αριθμό φέρει και η «YAVUZ».

Η σύγκριση του αριθμού των βλημάτων είχε ως εξής:

ΕΛΛΑΔΑ 64 βλήματα.
ΤΟΥΡΚΙΑ 32 ή 28 βλήματα.

Η ελληνική πλευρά έχει βάσιμα εκτιμήσει ότι μία τουλάχιστον πυραυλάκατος παραμένει ανεντόπιστη από το Τουρκικό Ναυτικό και συνεπώς αυτή θα μπορούσε να αρχίσει πρώτη αιφνιδιαστικά τις πυραυλικές επιθέσεις. Την έναρξη των πυρών της πρώτης πυραυλάκατος θα ακολουθήσουν μαζικά και τα υπόλοιπα τέσσερα σκάφη.

Από πλευράς αντιπυραυλικών συστημάτων η «YAVUZ» φέρει τρία συστήματα Sea Zenith, ούσα ένα από τα πληρέστερα προστατευμένα κατά επιθέσεων κατευθυνόμενων βλημάτων πλοία στον κόσμο. Αντίστοιχα η «NABAPINO» όσο και οι δύο τουρκικές Knox φέρουν μόλις ένα αντιπυραυλικό σύστημα τύπου Phalanx. Συνεπώς οι φρεγάτες Knox κατά πάσα πιθανότητα θα καταστρέφονταν σύντομα αφού το σύστημα αυτοπροστασίας τους θα είχε κορεστεί κατά τη διάρκεια μαζικής πυραυλικής προσβολής. Αντίθετα η «YAVUZ» θα αντιμετώπιζε με επάρκεια τις πυραυλικές προσβολές, εκτός αν αυτές λάμβαναν πλέον ρυθμό καταιγισμού.

Στο κεντρικό Αιγαίο παίζεται ένα παρόμοιο παιχνίδι. Από ελληνικής πλευράς είχαν ήδη αναπτυχθεί τρεις φρεγάτες και ένα αντιτορπιλικό ανατολικά της Τήνου, ενώ τέσσερις πυραυλάκατοι έχουν πάρει θέσεις βολής στην ευρύτερη περιοχή της νήσου Χίου. Οι τελευταίες

έχουν στοχοποιήσει το σύνολο του τουρκικού στόλου που βρίσκεται σε κίνηση προς Νότο. Συγκεκριμένα δύο φρεγάτες, οι «TURGUT REIS» F241 τύπου MEKO-200 Track I και «AKDENIZ» F278 τύπου Knox, και δύο αντιτορπιλικά συνοδείας, τα «YUCETERPE» D345 τύπου FRAM και «PIYALE PASA» D350 τύπου FRAM, βρίσκονται στο ύψος της Ικαρίας, ενώ δύο τουλάχιστον πυραυλάκατοι κινούνται νότια, βρισκόμενες μεταξύ Λέσβου και μικρασιατικών ακτών. Συνεπώς τοπικά και χρονικά οι ελληνικές ναυτικές δυνάμεις διαθέτουν υπεροχή και είναι έτοιμες για την προσβολή του αντιπάλου. Οι πυραυλάκατοι δίνουν το κρίσιμο πλεονέκτημα, έτοιμες ήδη σε θέσεις βολής.

Από την αναφορά των ναυτικών δυνάμεων είναι προφανές ότι οι ελληνικές δυνάμεις διαθέτουν πλεονέκτημα. Συνεπώς πρέπει να θεωρηθεί πολύ πιθανό οι Τούρκοι να χάσουν επτά μονάδες στην περιοχή των Ιμίων έναντι δύο έως τριών ελληνικών, μία πολύ συντηρητική εκτίμηση σύμφωνα με προσομοίωση του Πολεμικού Ναυτικού. Η κατάσταση θα εξελισσόταν πολύ χειρότερα γι' αυτούς στο κεντρικό Αιγαίο. Οι απώλειες θα μπορούσαν να ανέλθουν σε έξι τουρκικές ναυτικές μονάδες έναντι δύο ελληνικών.

Η άγνωστη παράμετρος παραμένει η επέμβαση της Τουρκικής Αεροπορίας. Τη δεδομένη περίοδο δεν διαθέτει εξελιγμένα κατευθυνόμενα όπλα που είναι αποτελεσματικά κατά πλοίων από ασφαλή απόσταση. Συνεπώς η όποια αποστολή για να εξισορροπήσει τις απώλειες του Τουρκικού Ναυτικού θα επιχειρείτο μάλλον με το πρώτο φως (περί τις 06.30') και θα αφορούσε προφανώς μαζικές προσβολές με κοινές βόμβες διαφόρων μεγεθών, στην καλύτερη περίπτωση εξοπλισμένες με συλλογές καθοδήγησης laser. Τις μαζικές αυτές τουρκικές επιθέσεις κατά των ελληνικών μονάδων θα επιχειρούσε να τις «ακυρώσει» η Πολεμική Αεροπορία. Η προσπάθειά της όμως μάλλον θα γινόταν από μειονεκτική θέση για δύο λόγους. Η χρήση του προηγμένου βλήματος αέρος-αέρος AIM-120 AMRAAM,

που αξιοποιούσε η αντίπαλη αεροπορία, θα έπαιζε καταλυτικό ρόλο υπέρ των γειτόνων μας, αφού εκείνη την περίοδο μόνο η Τουρκική Αεροπορία τους διαθέτει. Αυτό ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι η Τουρκική Αεροπορία (ΤΗΚ) θα είχε προλάβει να εκπαιδεύσει τα πληρώματα των F-16 στη χρήση τους. Επιπροσθέτως, η διαμόρφωση του τουρκικού μαχητικού, σύμφωνα με πληροφορίες, δεν ήταν ιδιαίτερα «φιλική» προς το χρήστη, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται περαιτέρω η εκπαίδευση. Ωστόσο η σύγκριση των αριθμών των αεροσκαφών τρίτης γενιάς ήταν συντριπτική υπέρ των γειτόνων. Όμως το δεύτερο πλεονέκτημα απαιτούσε διάρκεια χρόνου για να αναδειχθεί. Βάσιμη είναι η εκτίμηση ότι απαιτούνταν περίπου 24 ώρες προκειμένου η Πολεμική Αεροπορία να αρχίσει να «στεγνώνει» από αεροσκάφη τρίτης γενιάς εξαιτίας των αυξημένων απωλειών και της σταδιακά μειούμενης διαθεσιμότητας λόγω κόπωσης πληρωμάτων και εμφάνισης βλαβών στα αεροσκάφη. Επίσης θα πρέπει να συνυπολογισθεί η ετοιμότητα της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας να προβεί σε επιθετική ενέργεια εναντίον τουρκικών στόχων πριν το ξημέρωμα, σε περίπτωση που η κατάσταση κλιμακωνόταν σε στρατιωτική σύγκρουση. Η ετοιμότητα σε αεροσκάφη της Πολεμικής Αεροπορίας ήταν σημαντικά καλύτερη από την αντίστοιχη της Τουρκικής, ένας παράγοντας που αναπόφευκτα επιτείνει τη σύγκρουση σχετικά με το ποια πλευρά θα επικρατούσε σε περίπτωση σύγκρουσης.

Κρίσιμη παράμετρος για τις αεροπορικές απώλειες θα αποτελούσε η παρέμβαση του ξένου παράγοντα. Αν οι ΗΠΑ δρούσαν αποτελεσματικά και περιόριζαν τη σύγκρουση σε λίγες ώρες, τότε η Τουρκική Αεροπορία ίσως ολοκλήρωνε τις επιχειρήσεις της με πλεονέκτημα καταρρίψεων, υπό την προϋπόθεση ότι το προληπτικό πλήγμα της Πολεμικής Αεροπορίας θα είχε περιορισμένα αποτελέσματα. Στην όλη «εξίσωση» θα πρέπει να προστεθεί και ο παράγοντας «ηθικό», ο οποίος πιθανόν να έδινε ένα

πλεονέκτημα στην ελληνική πλευρά. Η εικόνα που έχουμε διαμορφώσει μετά από συνομιλίες με πολλούς αξιωματικούς, οι οποίοι βρίσκονταν είτε στη διοίκηση επιχειρησιακών μονάδων είτε με ιπταμένους που βρισκόντουσαν στο πιλοτήριο αναμένοντας σήμα για απογείωση, είναι ότι το ηθικό της Πολεμικής Αεροπορίας ήταν υψηλότατο και η πεποίθηση καταστροφής του εχθρού κοινή. Εξ ου και η απογοήτευση που επικράτησε μετά το πέρας της κρίσης... Ο αμυνόμενος που αντιμετωπίζει την αμφισβήτηση του εδάφους της χώρας του διαθέτει ισχύ και είναι καλά εκπαιδευμένος, συνήθως πλεονεκτεί σε επίπεδο ψυχολογίας του επιτιθέμενου αντιπάλου...

Άγνωστη παράμετρος είναι επίσης η αποτελεσματικότητα του αντιαεροπορικού συστήματος μέσου βεληνεκού των ελληνικών αντιτορπιλικών C.F. Adams. Θεωρητικά, τα βλήματα Standard των αντιτορπιλικών μπορούσαν να εμπλέξουν εχθρικό αεροσκάφος από την απόσταση των 30-40 χιλιομέτρων. Συνεπώς η συνεχής και αξιόπιστη λειτουργία του συστήματος θα αύξανε τις απώλειες τουρκικών αεροσκαφών εφόσον η Τουρκική Πολεμική Αεροπορία επέμενε στις προσβολές τους κατά πλοίων.

Χερσαίες επιχειρήσεις με τόσο περιορισμένα χρονικά περιθώρια δεν θα μπορούσαν να διεξαχθούν. Απλά μόνο κινήσεις μονάδων προς τη μεθόριο, πολεμικές προετοιμασίες και επιστράτευση τοπικών εφεδρειών. Το μέγιστο που θα μπορούσε να συμβεί από πλευράς χερσαίων δυνάμεων θα ήταν το εκατέρωθεν μπαράζ πυροβολικού κατά στόχων επιχειρησιακού ενδιαφέροντος.

Κάνοντας μια συνολική αποτίμηση του υποθετικού σεναρίου, δεν μπορεί να μη διαπιστώσει κάποιος ότι, αν και η χώρα μας στις αρχές της δεκαετίας του '90 κατέβαλε υψηλά ποσά προμηθευόμενη 40 αεροσκάφη F-16 Block 50, 5 ελικόπτερα ναυτικής συνεργασίας S-70B6 Aegean Hawk και 20 επιθετικά ελικόπτερα AH-64A Apache, αυτά τα μέσα δεν ήταν κατά βάση επιχειρησιακά διαθέσιμα όταν τα χρειάστηκε.

Από αριστερά
προς τα δεξιά:

Η τουρκική φρεγάτα τύπου Κνοχ «TRAKYA» F254 που βρισκόταν στην επίμαχη περιοχή τη στιγμή της κρίσης.

Σε περίπτωση εμπλοκής, οι ελληνικές απώλειες θα ανέρχονταν σε δύο ως τρεις ναυτικές μονάδες έναντι τουλάχιστον έξι τουρκικών.

Η πυραυλάκος «ΜΥΚΟΝΙΟΣ» P22 τύπου Combattante III. Έφερε τέσσερα βλήματα MM38 Exocet.

Η φρεγάτα «NABAPINO» F461 και ένα ελικόπτερο ναυτικής συνεργασίας S-70B6 Aegean Hawk. Η απουσία των ελικοπτέρων αυτού του τύπου θα ήταν καθοριστική στην περίπτωση σύγκρουσης στην κρίση των Ιμίων.

Οι τουρκικές αεροπορικές δυνάμεις διέθεταν μεγαλύτερο αριθμό αεροσκαφών τρίτης γενιάς F-16 σε σχέση με την Πολεμική Αεροπορία.

Τα 5 Aegean Hawk εξοπλισμένα με πυραύλους Penguin θα μπορούσαν και θα έπρεπε να έχουν συντριπτική επίδραση στις πιθανές ναυτικές επιχειρήσεις. Αποτελούν ουσιαστικά πολλαπλασιαστές ισχύος που η χώρα αποστερήθηκε. Αιτίες μη συμμετοχής τους στην υποθετική σύρραξη αποτελούν η διάθεση της φρεγάτας «ΥΔΡΑ» F452 στις ΝΑΤΟϊκές επιχειρήσεις στην Αδριατική, το προβληματικό καθεστώς ιδιοκτησίας των ναυπηγείων Σκαρामαγκά και η εργασιακή αναταραχή σ' αυτά.

Τα δύο τελευταία «έσπρωξαν» σημαντικά προς τα πίσω το χρονοδιάγραμμα παραδόσεων

των φρεγατών MEKO-200HN που μπορούσαν να φέρουν τα ελικόπτερα Aegean Hawk ως οργανικά τους μέσα. Κάτι ανάλογο συνέβαινε με τα F-16 Block 50. Η κυβερνητική απραξία κατά τα έτη 1989-1990 είχε ως αποτέλεσμα να καθυστερήσει η παραγγελία των απολύτως επιχειρησιακά αναγκαίων πρόσθετων αεροσκαφών F-16. Έτσι, δεν καλύφθηκε έγκαιρα το μεγάλο επιχειρησιακό κενό στους αριθμούς των διαθέσιμων αεροσκαφών τρίτης γενιάς, όταν η Τουρκική Αεροπορία, σωστά κινούμενη, ολοκλήρωνε το πρόγραμμα των 160 πρώτων αεροσκαφών F-16 και δρομολογούσε ένα δεύτερο για 80 επιπλέον αεροσκάφη.

Μια πιθανή σύρραξη εκείνο το βράδυ δεν θα είχε αποτέλεσμα μόνο σε επιχειρησιακό και στρατηγικό επίπεδο. Θα είχε σίγουρα και σε πολιτικό επίπεδο.

Η πρωθυπουργός της κρίσης των Ιμίων Τανσού Τσιλέρ.

Οι μεγάλες απώλειες, ιδίως ναυτικών μονάδων, από πλευράς Τουρκίας θα δημιουργούσαν φαινόμενα «ντόμινο» σε επίπεδο πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας. Το «βαθύ κράτος», που βασίζεται περισσότερο στον εντυπωσιασμό και στον επηρεασμό των αντιπάλων του από το φόβο του πολέμου και όχι με τη χρήση των ενόπλων δυνάμεών του αυτών καθαυτών (χρησιμοποιεί το δόγμα «Win by fright not by fight»), θα τρωνόταν σημαντικά και θα προσπαθούσε στη συνέχεια να διαχειριστεί τις περαιτέρω εσωτερικές συνέπειες. Όλες οι εθνότητες που κατοικούν στην Τουρκία και που τους ενώνει η σκληρή πολιτική του κεμαλικού κατεστημένου θα καταλάβαιναν ότι η ανίκητη δύναμη αυτή δεν αποτελεί το φόβητρο της Μεσογείου.

Ταυτόχρονα όλοι οι γείτονες της χώρας μας θα έπαιρναν με τον καλύτερο τρόπο το μάθημα ότι η χώρα δεν είναι διατεθειμένη να κάνει υποχωρήσεις σε βασικά ζητήματα της εξωτερικής της πολιτικής και

στα εθνικά της θέματα και είναι αποφασισμένη να τα υπερασπίσει ακόμα και με πόλεμο.

Πιθανότατα θα ήταν άλλη και η συμπεριφορά των βορείων γειτόνων μας (Αλβανία, Σκόπια και Βουλγαρία) σε σχέση με τα εθνικά ζητήματα που χρονίζουν παραμένοντας άλυτα, το Βορειοηπειρωτικό και το Μακεδονικό...

Τη μεγαλύτερη όμως και ουσιαστικότερη εντύπωση θα αποτύπωνε η Ελλάδα στη σκέψη των διαμορφωτών της εξωτερικής και της αμυντικής πολιτικής της υπερδύναμης. Η προθυμία σύγκρουσης για την υπεράσπιση όσων η χώρα θεωρεί «εθνικά δίκαια» θα έδινε την εικόνα σοβαρής χώρας στις Ηνωμένες Πολιτείες και την πεποίθηση ότι θα πρέπει εις το εξής να υπολογίζουν με διαφορετικό τρόπο τον ελληνικό παράγοντα, καθώς θα έχει αποδείξει ότι είναι σε θέση να ανοίξει «τις πόρτες του φρενοκομείου», κάτι που θα διακυβεύσει τα αμερικανικά συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή.

Η Ελλάδα θα είχε την ευκαιρία να αναδειχθεί σταδιακά σε ηγετική δύναμη στη νοτιοανατολική Μεσόγειο, έχοντας υποβαθμίσει αρκετά το γόπητρο της Τουρκίας, κάτι που θα επαναπροσδιόριζε την ευαίσθητη γεωστρατηγική ισορροπία στην περιοχή.

Θα διεκδικούσε εν ολίγοις τη μεγαλύτερη προσοχή της υπερδύναμης, με ευεργετικές επιπτώσεις στην προβολή των εθνικών της θεμάτων.

Ποιες θα ήταν οι παράμετροι που θα καθόριζαν το πολιτικό σκηνικό της δυναμικής επίλυσης της κρίσης;

 Ανάλυση του συγκεκριμένου ερωτήματος βασίζεται εν μέρει στην παραδοχή ότι η άμεση διακοπή των εχθροπραξιών θα αποτελούσε το λογικό συμφέρον, τόσο των Ηνωμένων Πολιτειών όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τους δύο αυτούς πυλώνες ισχύος του διεθνούς συστήματος, κυρίως τον πρώτο, θεωρούμε ως τους πραγματικούς ρυθμιστικούς παράγοντες της σύγκρουσης. Η εμπλοκή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) θα μπορούσε να θεωρηθεί νομοτελειακά βέβαιη, ωστόσο η πραγματική παρεμβατική δυνατότητα θα προέκυπτε από τη βούληση κυρίως των ΗΠΑ και δευτερευόντως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς όμως να θεωρείται δεδομένη.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες για να μην αποσταθεροποιηθεί μακροπρόθεσμα η νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO και να μη συγκρουστούν δύο θεωρούμενοι ως στενοί σύμμαχοί τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα επιθυμούσε επίσης τη ραγδαία αποκλιμάκωση για να μη διαταραχθεί η πολιτική της σε ένα γεωπολιτικό σταυροδρόμι που οδηγεί στη Μέση Ανατολή, για το οποίο καταβάλλει προσπάθειες αξιοποίησης, και για να μην ανατραπούν οι σχεδιασμοί για την οικονομική τουλάχιστον εκμετάλλευση της τουρκικής αγοράς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ωστόσο θα δυσκολευόταν να διαμορφώσει κοινή στάση ανάμεσα στα μέλη της, παρά την υποχρέωση επίδειξης αλληλεγγύης στο κράτος-μέλος (Ελλάδα). Οι διμερείς σχέσεις χωρών-μελών της Ένωσης με την Τουρκία και τα επιμέρους συμφέροντα είναι πιθανό να έθεταν προσκόμματα στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αρθρώσει ενιαίο, αποτελεσματικό και παρεμβατικό στην κρίση λόγο.

Κατά συνέπεια, αμφότερες οι δυνάμεις θα επεδίωκαν την άμεση κατάπαυση του πυρός. Η πιθανότητα να μην παρενέβαιναν και να άφηναν τις εκατέρωθεν ένοπλες δυνάμεις να συγκρουσθούν, μέχρις ότου οι δύο αντίπαλοι -με την πρωτοβουλία του ενός ή του άλλου- βρουν έναν τρόπο απεμπλοκής, είναι σχεδόν μηδενική. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παγίως επιδιώκουν να φέρουν τα όποια εμπλεκόμενα μέρη στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων. Ο λόγος είναι απλός. Ειδικά στην περίπτωση των Ελληνοτουρκικών, η υπερδύναμη δεν έχει κανένα

συμφέρον να πάρει εμφανώς το μέρος του ενός ή του άλλου, δεδομένου ότι αμφότεροι αποτελούν «στρατηγικούς συμμάχους» σε μια κρίσιμη γεωπολιτική περιοχή, πέραν της συμμετοχής στο NATO.

Η στάση όμως αυτή αποτελεί τη μεγαλύτερη «παγίδα» για την ελληνική διπλωματία. Δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν είναι αναθεωρητικό κράτος, αλλά τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ του status quo, η τήρηση ίσων αποστάσεων, της «μέσης γραμμής» με πιο απλά λόγια, ευνοεί την Τουρκία η οποία, έχοντας υπόψη την πάγια αμερικανική πολιτική, γνωρίζει ότι, όσο κλιμακώνει την πίεση και τις διεκδικήσεις της απέναντι στην Ελλάδα, «ολισθαίνει» την αμερικανική στάση συνεχώς προς όφελός της. Αυτό ακριβώς το σημείο οφείλει να τονίζει σε όλους τους τόνους η ελληνική διπλωματία, καθότι η συγκεκριμένη πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών είναι, έστω αθέλητα, έντονα αποσταθεροποιητική. Αυτό σημαίνει ότι επί της ουσίας παράγει διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά που διακηρύσσει επισήμως ότι επιδιώκει.

Έστω λοιπόν ότι ξεσπούσε σύγκρουση ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία. Απλουστευτικές εικασίες του τύπου «θα μπλόκαραν με ηλεκτρονικά μέσα τα οπλικά συστήματα των δύο μερών» δεν μπορούν να γίνουν εύκολα αποδεκτές. Σε μια τέτοια περίπτωση θα διακινδύνευαν να λάβει η σύγκρουση ανεξέλεγκτες διαστάσεις: αν οι δύο πλευρές δεν μπορούν να επιφέρουν πλήγμα-κόστος στον αντίπαλο εξαιτίας αυτού του λόγου, είναι πιθανό να οδηγηθούν στην απόφαση χρήσης όπλων εναντίον στόχων που βρίσκονται σε κατοικημένες περιοχές, με αποτέλεσμα να αυξηθεί δραματικά ο κίνδυνος να προκύψει μεγάλος αριθμός θυμάτων στις τάξεις του άμαχου πληθυσμού. Σε περίπτωση που η αμερικανική πλευρά επιλέξει να «μεροληπτήσει» υπέρ μίας εκ των δύο πλευρών της κρίσης, ο εν λόγω κίνδυνος θα αυξηθεί ακόμα περισσότερο, καθώς αυτός που θα διαπιστώσει ότι μειονεκτεί δεν θα έχει άλλη επιλογή από το να πλήξει αστικά κέντρα, σε μια προσπάθεια να επιβάλει κόστος στον αντίπαλό του, δημιουργώντας του κίνητρο-επιθυμία απεμπλοκής.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση, άπαντες θα επεδίωκαν να φέρουν στο τραπέζι των διαπραγμα-

τεύσεων τις δύο πλευρές, έστω υπό την υψηλή εποπτεία των «μεγάλων δυνάμεων». Η χρονική στιγμή που θα το κατόρθωναν θα είχε τη δική της ειδική σημασία. Η κατάσταση που θα είχε δημιουργηθεί από τη σύγκρουση θα προσδιόριζε και τις δυνατότητες πίεσης που θα είχε η Τουρκία και τις δυνατότητες αντίστασης της ελληνικής πλευράς στην κατοχύρωση της όποιας αλλαγής στο status quo. Εάν σε στρατιωτικό επίπεδο υπήρχε σχετική ισορροπία ή οριακές αλλαγές, η αναζήτηση διπλωματικού συμβιβασμού που θα οδηγούσε στο τέλος της σύγκρουσης, υπό την αιγίδα πάντα των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα ήταν πολύ ευκολότερη.

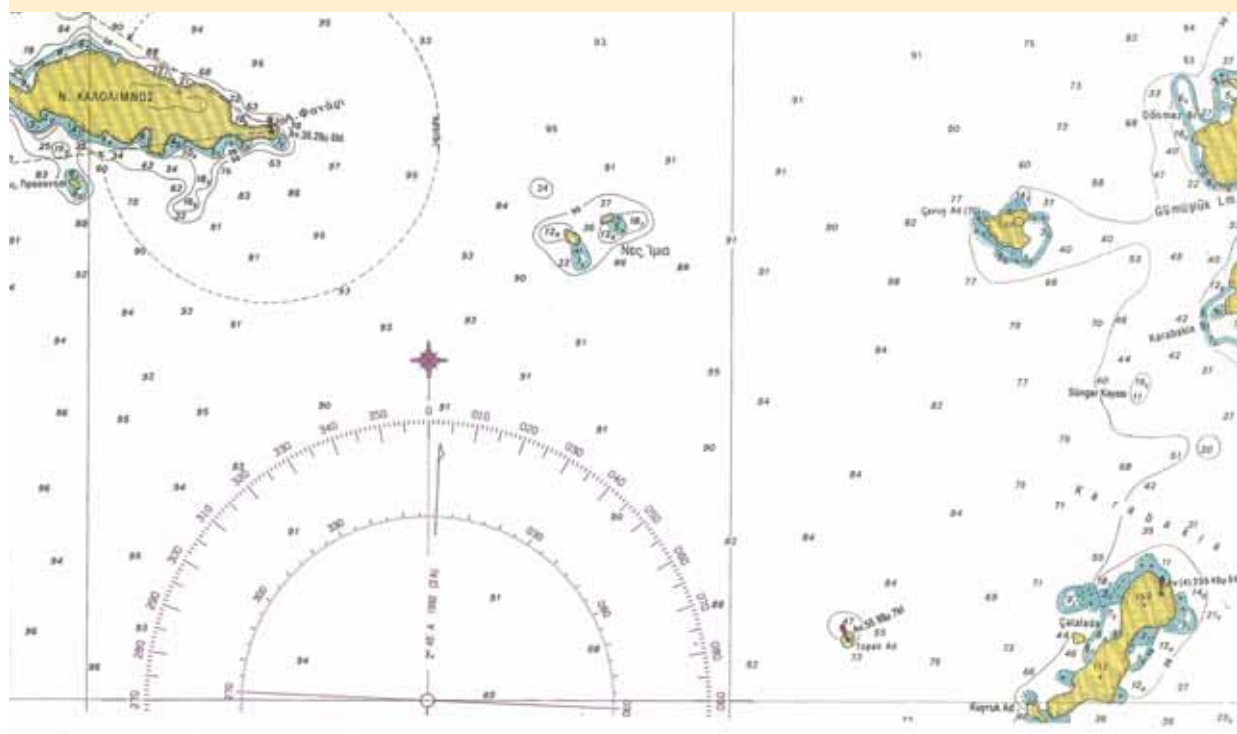
Η συγκεκριμένη λογική δεν θα ίσχυε σε περίπτωση που υπήρχε τετελεσμένο, όπως, για παράδειγμα, η κατάληψη ελληνικού εδάφους. Η Ελλάδα δεν θα έπρεπε να δεχθεί να καθίσει στο τραπέζι, καθότι το σύννηθες αποτέλεσμα θα ήταν η κατοχύρωση του τετελεσμένου. Με απλά λόγια, σε περίπτωση στρατιωτικής σύγκρουσης, το παρόμοιο λάθος που διέπραξε η Ελλάδα στην περίπτωση της «ειρηνικής» απεμπλοκής θα μπορούσε δυνητικά να έχει πολύ σοβαρότερες συνέπειες. Συνυπολογίζοντας όμως τη «μεγάλη εικόνα» της κατάστασης, τα πράγματα θα μπορούσαν να είναι λίγο διαφορετικά. Η Ελλάδα θα είχε αποδείξει ότι δεν διστάζει να εμπλακεί ακόμα και στρατιωτικά για την προστασία των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, κάτι που θα μπορούσε θεωρητικά να εξισορροπήσει την κατάσταση. Εξ ου και η θέση-επικείμενο

ότι «ορισμένες φορές είναι πιο συμφέρον να συγκρουστείς στρατιωτικά ακόμη κι αν ηττηθείς».

Η έννοια του «νικητή» και του «ηττημένου» στην περίπτωση ελληνοτουρκικής στρατιωτικής αναμέτρησης θα είχε πιθανότητα πολύ σχετικό περιεχόμενο και ο ασφαλής ορισμός της θα ήταν εξαιρετικά δυσχερής. Η Ελλάδα, επιδεικνύοντας μια τέτοια στάση, θα μπορούσε να έχει επιτύχει να «αγοράσει» μια μακρά περίοδο σταθερότητας στο ελληνοτουρκικό σύστημα, καθώς ο αντίπαλος θα γνώριζε ότι η ελληνική πλευρά πιθανότατα δεν θα διστάσει να επαναλάβει αυτή τη συμπεριφορά. Κατά συνέπεια, θα ήταν εύλογο να αναμένουμε ότι θα επιδείκνυε μεγαλύτερη σωφροσύνη. Το μήνυμα αυτό δεν θα το είχε εισπράξει αποκλειστικά η πολιτικοστρατιωτική τουρκική ηγεσία, αλλά και η τουρκική κοινωνία, χωρίς να αποκλείεται και ο «τραυματισμός» του κύρους των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων. Η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει στην αναζήτηση από μέρους των Τούρκων στρατηγών ευκαιρίας για την επίτευξη «ανέξοδης νίκης» απέναντι στην Ελλάδα, για τη μερική έστω αντιστροφή αυτής της εικόνας, κάτι που θα λειτουργούσε ιδιαιτέρως αποσταθεροποιητικά. Το γόητρο των ενόπλων δυνάμεων και ο μύθος του «αήττητου τουρκικού στρατεύματος» θα είχαν υποστεί σοβαρό πλήγμα, με συνέπειες για το εσωτερικό της χώρας, τις οποίες δεν μπορεί κανείς εύκολα να εκτιμήσει. Η συνεχής πάντως υποχωρητικότητα με το πρόσχημα -ή την πραγματική πεποί-

Χάρτης της βραχονησίδας Ίμια που αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος για τους μετέπειτα τουρκικούς ισχυρισμούς περί «γκρίζων ζωνών».

Γενική άποψη των βραχονησίδων Ίμια. Στο βάθος διακρίνεται η Τουρκία.

θση- ότι υπηρετεί την ειρήνη είναι πιθανό να οδηγήσει στην αποθράυνση του αντιπάλου και στην παραγωγή των ακριβώς αντίθετων αποτελεσμάτων.

Το πρόβλημα που θα μπορούσε να είχε προκύψει είναι το να είχε τεθεί η Ελλάδα «υπό επιτήρηση», ενώ παράλληλα θα πειθαναγκάζοταν να σπεύσει με κάποιο τρόπο να διευθετήσει τις «διαφορές» της με την Τουρκία. Αυτό ενδεχομένως θα αποτελούσε επιτυχία για την τουρκική πλευρά, καθώς είναι η μόνη που θέτει συνεχώς ζητήματα, μετακινώντας διαρκώς τη «μέση οδό», που συνήθως αναζητούν οι όποιοι διεθνείς μεσολαβητές, προς την πλευρά της. Η Ελλάδα θα μπορούσε να «οχυρωθεί» πίσω από συγκεκριμένες θέσεις, τις οποίες θα επεδίωκε να εξηγήσει με την επιθετική δραστηριοποίηση της διπλωματίας της, επιδιώκοντας, έστω με καθυστέρηση, την εξεύρεση συμμάχων για να αναστρέψει τη δυσμενή αυτή κατάσταση. Οι συνέπειες θα άγγιζαν και την οικονομική κατάσταση της Ελλάδας. Ίσως να αντιμετώπιζε ένα ιδιότυπο περιστασιακό εμπάργκο στην προμήθεια προηγμένων οπλικών συστημάτων, το οποίο θεωρητικά η χώρα μας ίσως επιχειρούσε να αψηφήσει με εναλλακτικές εξοπλιστικές αγορές, κατά προτίμηση ευρωπαϊκές, έναντι συγκεκριμένων πολιτικών-διπλωματικών ανταλλαγμάτων. Η ρωσική εξοπλιστική αγορά θα αποτελούσε μια ακόμη επιλογή, υψηλού όμως πολιτικού-διπλωματικού ρίσκου, ιδίως αν οι προσπάθειες αφορούσαν σε συστήματα που

θα επηρέαζαν καθοριστικά το ελληνοτουρκικό ισοζύγιο ισχύος. Η κατάσταση αυτή θα είχε επιδινώσει έτι περαιτέρω τα δημοσιονομικά της Ελλάδας, δυσχεραίνοντας την ένταξη της Ελλάδας στην «πρώτη ταχύτητα» των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη όμως της ελληνικής οικονομίας θα εξαρτάτο και από μια ψυχολογική παράμετρο, τόσο εσωτερική όσο και εξωτερική. Στο εσωτερικό πλαίσιο, η πιθανή ανύψωση του ηθικού της κοινωνίας και η εμπέδωση της αντίληψης ότι η χώρα αντεπεξήλθε ικανοποιητικά απέναντι σε μια τέτοιας σοβαρότητας απειλή ασφαλείας θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε καλύτερη οικονομική πορεία, με την παράλληλη διατήρηση των κοινωνικών εντάσεων σε ελεγχόμενο επίπεδο, λόγω αύξησης των ποσοστών αποδοχής, ή απλά και μόνο ανοχής, απέναντι στην κυβέρνηση, η οποία θα διέθετε αυξημένο κύρος. Στο εξωτερικό μέτωπο, μεσοπρόθεσμα, η επίδειξη αποφασιστικότητας για την προάσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και η απόδειξη ότι η χώρα διέθετε την ισχύ να το πράξει θα μπορούσαν να περάσουν μήνυμα σχετικής ασφάλειας των διεθνών επενδύσεων, με αποτέλεσμα την τόνωση της ελληνικής οικονομίας.

Όλα τα ανωτέρω αποτελούν εικασίες. Σε κάθε περίπτωση όμως καταδεικνύουν ότι οι εξελίξεις θα είχαν δυναμικό και όχι στατικό-νομοτελειακό χαρακτήρα και πως η επιλογή της στρατιωτικής σύγκρουσης δεν θα συνεπαγόταν αυτομάτως οικονομική καταστροφή.

Το ημερολόγιο του δράματος

■ Αρά το γεγονός ότι τα πιο δραματικά περιστατικά συνέβησαν το τελευταίο διήμερο του Ιανουαρίου 1996, εντούτοις η απαρχή της κρίσης θα πρέπει να τοποθετηθεί αρκετά νωρίτερα, και για την ακρίβεια τα Χριστούγεννα του 1995. Το χρονικό που ακολουθεί αποτελεί μια προσπάθεια συνολικής καταγραφής τους.

» ΔΕΥΤΕΡΑ-ΤΡΙΤΗ, 25-26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

Έλληνας βατραχάνθρωπος φυλάσσει την ελληνική σημαία στην Ανατολική Ίμια.

Το βράδυ της Δευτέρας το τουρκικό φορτηγό πλοίο «Φιγκέν Ακάτ» προσάραξε στη βραχονησίδα Ίμια, που βρίσκεται ανατολικά της

Καλύμνου και νοτιοανατολικά της νησίδας Καλόλιμνος, στα στενά Δωδεκανήσου και μικρασιατικών ακτών. Καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας τουρκικές μηχανότρατες προσπαθούσαν να το αποκολλήσουν αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όταν το επόμενο πρωί (Τρίτη) το Λιμεναρχείο Καλύμνου ειδοποίησε τον πλοίαρχο ότι θα αποσταλούν ρυμουλκά για να τον βοηθήσουν, αυτός απάντησε ότι βρίσκεται εντός των τουρκικών χωρικών υδάτων, άρα θα αναμείνει τη βοήθεια της τουρκικής πλευράς. Με την υπόθεση ασχολούνται τα υπουργεία Εξωτερικών και Εμπορικής Ναυτιλίας.

» ΤΕΤΑΡΤΗ, 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

Το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών ενημερώνει την ελληνική πρεσβεία στην Άγκυρα, ώστε να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες προς το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών. Η επικοινωνία στελέχους της πρεσβείας με τη Διεύθυνση Αεροναυτικών Υποθέσεων καταλήγει στον ισχυρισμό -για πρώτη φορά- της τουρκικής πλευράς ότι τα Ίμια αποτελούν τουρκικό έδαφος.

» ΠΕΜΠΤΗ, 28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

Προς στιγμήν προκαλείται η εντύπωση ότι η κρίση ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία μπορεί να αποφευχθεί καθώς το ελληνικό ρυμουλκό «Μάτσας Σταρ», που απέπλευσε από τον Πειραιά, αποκολλά το «Φιγκέν Ακάτ» και το οδηγεί στο απέναντι τουρκικό λιμάνι Κιουλούκ. Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα δεν είχε λόγο να αντιμετωπίσει ένα θέμα ήσσονος σημα-

οίας, στο οποίο εμπλεκόταν ένας ιδιώτης που προέβη σε έναν ισχυρισμό, ως θέμα που άπτεται των διμερών σχέσεων με την Τουρκία. Αν μη τι άλλο, η συγκεκριμένη ενέργεια θα μπορούσε να ερμηνευθεί είτε ως αδυναμία είτε ως προσπάθεια «κατασκευής» του ζητήματος. Και στις δύο περιπτώσεις προκαλείται η αντίδραση της Τουρκίας.

» ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

Οι Τούρκοι εκμεταλλεύθηκαν το περιστατικό και προέβησαν στην ενέργεια που ξεκίνησε ουσιαστικά την υπόθεση σε νομική τουλάχιστον βάση, και η οποία απέδειξε την επιθυμία αξιοποίησης, εάν όχι την ηθική αυτοουργία στην πρόκληση του περιστατικού. Με ρηματική διακοίνωση προς την ελληνική πρεσβεία στην Άγκυρα, το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών διατύπωσε και επισήμως τη θέση του ότι τα Ίμια αποτελούσαν «εσωτερικό τμήμα της τουρκικής επικράτειας». Ισχυρίζονται δε ότι οι βραχονησίδες Ίμια, η Δυτική, που είναι και η μεγαλύτερη με μήκος ακτών 613 μέτρα και έκταση 25 στρέμματα, και η Ανατολική, με μήκος ακτών 499 μέτρα και έκταση 14 στρέμματα, είναι εγγεγραμμένες στο τουρκικό κτηματολόγιο της περιφέρειας Κουγκλά της νομαρχίας Αλικαρ-βασού (Bodrum).

Ακολουθεί μια σύντομη περίοδος χωρίς ιδιαίτερη δραστηριότητα. Η Πρωτοχρονιά έδωσε την ευκαιρία για ένα σχεδόν 10ήμερο «διάλειμμα», κατά τη διάρκεια του οποίου η ελληνική πλευρά ευελπιστούσε να υπάρξει εκτόνωση του

θέματος και να υπάρξει η συνήθης διπλωματική ανταλλαγή εγγράφων, χωρίς να υπάρξει κίνδυνος κλιμάκωσης της κρίσης στο στρατιωτικό επίπεδο. Ωστόσο την Πέμπτη, 4 Ιανουαρίου 1996 δημοσιοποιήθηκε επιστολή του Αμερικανού Προέδρου Μπιλ Κλίντον προς την ελληνοαμερικανική ομογένεια, που αναφερόταν σε ένταση στο Αιγαίο.

» ΤΡΙΤΗ, 9 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών αποστέλλει απάντηση στη ρηματική διακοίνωση της Άγκυρας, αναπτύσσοντας την επιχειρηματολογία της ελληνικής πλευράς, βάσει της οποίας προκύπτει η ελληνική κυριαρχία στις βραχονησίδες. Στο κείμενο, η ελληνική πλευρά διατυπώνει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η Τουρκία προβαίνει για πρώτη φορά σε αμφισβήτηση ελληνικού εδάφους και προειδοποιεί πως η συνέχιση αυτής της πρακτικής θα επη-

Στις 16 Ιανουαρίου ο υπουργός Εξωτερικών Κároλος Παπούλιας ζήτησε από τον υπουργό Εθνικής Άμυνας Γεράσιμο Αρσένη να λάβει μέτρα αυξημένης επιτήρησης στην περιοχή των Ιμίων. Δέκα ημέρες αργότερα ο Θεόδωρος Πάγκαλος, που αντικατέστησε τον Κároλο Παπούλια, επιβεβαίωσε εμμέσως το περιστατικό στα Ίμια.

ρεάσει αναπόφευκτα τις διμερείς σχέσεις. Ας επισημανθεί ότι η ελληνική απάντηση άργησε εντυπωσιακά. Ούτε λίγο ούτε πολύ, χρειάστηκαν 11 ολόκληρες ημέρες!

» ΔΕΥΤΕΡΑ, 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Παρατείνεται ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος νοσηλεύεται σοβαρά άρρωστος στο Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο, καθώς δεν μπορούσε να ασκήσει τα καθήκοντά του.

» ΤΡΙΤΗ, 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Ο υπουργός Εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας ενημερώνει τον υπουργό Εθνικής Άμυνας Γεράσιμο Αρσένη για τη διαμορφωθείσα κατάσταση. Το υπουργείο Εξωτερικών ζητεί από το υπουργείο Εθνικής Άμυνας να λάβει μέτρα αυξημένης στρατιωτικής επιτήρησης της περιοχής των Ιμίων. Το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) κινητοποιείται άμεσα. Με αυτό τον τρόπο και εξαιτίας της ανυπαρξίας δομής και μεθοδολογίας χειρισμού κρίσεων η κατάσταση κλιμακώνεται. Αντί να διαταχθεί το Λιμενικό Σώμα χωρίς τυμπανοκρουσίες να αυξήσει την επιτήρηση στην περιοχή, εμπλέκονται τμήματα των Ενόπλων Δυνάμεων.

» ΠΕΜΠΤΗ, 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Μετά τη διεξαγωγή αρχαιρεσιών στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος (ΠΑΣΟΚ) εκλέγεται ο Κώστας Σημίτης για να αντικαταστήσει τον Ανδρέα Παπανδρέου στην ηγεσία του κόμματος και στη θέση του πρωθυπουργού της Ελλάδας.

» ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Το υπουργείο Εθνικής Άμυνας δίνει εντολές στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού (ΓΕΝ) να αναλάβει την επιτήρηση της περιοχής. Το ΓΕΕΘΑ αυξάνει τα μέτρα επιτήρησης στην περιοχή και ετοιμάζεται, με την ενεργοποίηση και δοκιμή, για την εκτέλεση σχεδίου ανακατάληψης βραχονησίδας.

» ΣΑΒΒΑΤΟ, 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Η τουρκική πρόκληση στα Ίμια και οι ανταλλαγές ρηματικών διακοινώσεων ανάμεσα στα υπουργεία Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας διαρρέουν στα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) μέσω του ενημερωτικού δελτίου

Στις 22 Ιανουαρίου ο Κώστας Σημίτης ορκίστηκε πρόεδρος της κυβέρνησης, διαδεχόμενος τον ασθενούντα Ανδρέα Παπανδρέου.

«Εμπιστευτικό Γράμμα». Στο δελτίο σημειώνεται, ορθώς, ότι πρόκειται για την πρώτη αμφισβήτηση ελληνικού εδάφους από την Τουρκία. Από τη στιγμή που διαρρέει σε «ανοιχτή πηγή» μια πρόκληση με τόσο σοβαρά χαρακτηριστικά συνολικής κλιμάκωσης της τουρκικής στάσης απέναντι στην Ελλάδα στο πλαίσιο των διμερών σχέσεων, ο χειρισμός της υπόθεσης περιπλέκεται, καθώς η ενημέρωση του ευρύτερου κοινού μέσω κάποιου Μέσου Μαζικής Ενημέρωσης είναι λογικά θέμα χρόνου.

» ΔΕΥΤΕΡΑ, 22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Ορκίζεται η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ υπό τον Κώστα Σημίτη. Νέος υπουργός Εξωτερικών αναλαμβάνει ο Θεόδωρος Πάγκαλος που διαδέχεται τον Κάρολο Παπούλια. Αντίθετα παραμένει στη θέση του ως υπουργός Εθνικής Άμυνας ο Γεράσιμος Αρσένης. Την ίδια ημέρα ο δήμαρχος της Καλύμνου Δημήτρης Διακομιχάλης, δύο κάτοικοι του νησιού (ο ένας ήταν ο ιερέας) και ο διοικητής του τοπικού αστυνομικού τμή-

ματος μεταβαίνουν στα Ίμια και προχωρούν σε έπαρση της ελληνικής σημαίας στην ανατολική βραχονησίδα του συμπλέγματος.

» ΤΡΙΤΗ, 23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης συγκαλεί σύσκεψη στο πολιτικό του γραφείο, στην οποία συμμετέχουν μεταξύ άλλων ο υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος και ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Κώστας Γείτονας. Αν και δεν υπήρξε

Η τουρκική φρεγάτα «YAVUZ» F240 μαζί με ελληνική κανονιοφόρο, στο παιχνίδι του «ποντικού και της γάτας» στα Ίμια.

ανακοίνωση περί του αντικειμένου της σύσκεψης, παρά μόνο ότι αφορούσε «σημαντικό εθνικό θέμα», η εξέταση της διαμορφωθείσας κατάστασης προβάλλει ως η πλέον λογική ερμηνεία. Ένα δεύτερο ζήτημα συζήτησης ήταν η εξέταση της πιθανότητας δημιουργίας επεισοδίων στη Θράκη, υποκινούμενων από κύκλους της Άγκυρας, καθώς η ελληνική κυβέρνηση είχε απορρίψει το αίτημα επίσκεψης στην περιοχή τριών μουφτীদের, που όμως είχαν κληθεί από ιδιώτες και όχι από τους Έλληνες ομολόγους τους.

Επιβαρυντικό στοιχείο της όλης κατάστασης ήταν και η εγγύτητα της 29ης Ιανουαρίου, ημέρας που -σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ελληνικών Αρχών ασφαλείας- υπήρχε περίπτωση εξτρεμιστικά στοιχεία της μουσουλμανικής μειονότητας να αποπειραθούν να εορτάσουν την «επέτειο» των ταραχών του 1988. Τότε, επί προεδρίας Τουργκούτ Οζάλ, είχαν σημειωθεί στην Κομοτηνή σοβαρότατα επεισόδια που προκάλεσαν μεγάλες φθορές σε επιχειρήσεις τόσο χριστιανών όσο και μουσουλμάνων.

» ΤΕΤΑΡΤΗ, 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Εκτεταμένο ρεπορτάζ του τηλεοπτικού σταθμού Antenna (ANT1) αποκαλύπτει το περιστατικό στα Ίμια και το περιεχόμενο των ρηματικών διακοινώσεων που αντάλλαξαν οι δύο πλευρές. Παράλληλα, και σε συνέχεια της σύσκεψης της 23ης Ιανουαρίου, οι αστυνομικές Αρχές στη Θράκη αύξησαν τα μέτρα επιτήρησης, προσπαθώντας όμως για τη μέγιστη δυνατή διακριτικότητα.

» ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Ο υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος παραδέχεται εμμέσως το περιστατικό στα Ίμια, επιβεβαιώνοντας την αποστολή ρηματικής διακοίνωσης από την Τουρκία και την απάντηση της ελληνικής πλευράς. Επίσης δηλώνει ότι «το θέμα έχει κλείσει» και ότι δεν το θεωρεί ζήτημα ικανό για δημιουργία ατμόσφαιρας κρίσης, αλλά «εξωφρενική απαίτηση». Η τουρκική εφημερίδα «Τζουμχουριέτ» αναφέρει ότι το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών και το γενικό επιτελείο άρχισαν τη χαρτογράφηση νησίδων στο Αιγαίο, και ότι μετά το πέρας της η Τουρκία θα καλέσει την Ελλάδα για διαπραγματεύσεις, όπου και θα τη «στριμώξει». Μάλιστα χαρακτηρίζει την κίνηση αυτή ως απάντηση σε σχετική ελληνική νομοθετική πρωτοβουλία που εκδηλώθηκε πριν τρεις μήνες και προέβλεπε τον «εποικισμό» των βραχονησίδων (για την ακρίβεια, την οικονομική αξιοποίησή τους - βλ. παρακάτω).

Από αυτό το χρονικό σημείο ξεκινάει η διαδικασία κατακόρυφης κλιμάκωσης της κρίσης. Οι δύο χώρες παγιδεύονται σε μια σειρά ενεργειών που οδηγούν σταδιακά στα πρόθυρα πολεμικής εμπλοκής.

» ΣΑΒΒΑΤΟ, 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Το περιστατικό που συνέβη την ημέρα αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί η κορυφαία πράξη κλιμάκωσης. Δημοσιογράφοι της τουρκικής εφημερίδας «Χουριέτ», από το γραφείο της εφημερίδας στη Σμύρνη, μεταβαίνουν με ιδιωτικό ελικόπτερο, που απογειώθηκε στις 13.00' από το αεροδρόμιο «Αντνάν Μεντερές» της Σμύρνης, στην Ανατολική Ίμια, όπου και προσγειώνονται στις 14.10'. Εκεί, σπάζοντας τον ιστό, κατεβάζουν την ελληνική σημαία και ανυψώνουν στη θέση της την τουρκική. Αποχωρούν, παίρνοντας μαζί τους την ελληνική σημαία. Η ενέργειά τους μαγνητοσκοπείται και παρουσιάζεται σε τηλεοπτική εκπομπή τουρκικού τηλεοπτικού δικτύου. Δύο εκ των μελών της αποστολής είναι άτομα που τους έχει απαγορευθεί η είσοδος στην Ελλάδα, καθώς εμπλέκονται στην πρόκληση επεισοδίων στη Θράκη και θεωρούνται ενεργούμενα των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών. Η πράξη τους εμφανίζεται ως «ιδιωτική πρωτοβουλία» και, αρχικώς τουλάχιστον, αποδοκιμάζεται από το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών.

» ΚΥΡΙΑΚΗ, 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Το ελληνικό παράκτιο περιπολικό «ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ II» P70 κατά τη διάρκεια περιπολίας του στην περιοχή των Ιμίων στις 08.10', νωρίς το πρωί, εντοπίζει την τουρκική σημαία. Ενημερώνεται το υπουργείο Εθνικής Άμυνας και δίνει εντολή για την άμεση υποστολή της. Για τις ενέργειες αυτές ενημερώνεται η Κυβερνητική Επιτροπή. Περί τις 10.30' το περιπολικό «ΑΝΤΩΝΙΟΥ» P286 υποστέλλει την τουρκική σημαία, αλλά και την αντικαθιστά με την ελληνική. Τα δύο ελληνικά περιπολικά παρέμειναν στην περιοχή. Μια μεγάλη μονάδα του Στόλου έσπευσε στην ευρύτερη περιοχή (η φρεγάτα «ΝΑΒΑΡΙΝΟ» F461). Περίπου την ίδια χρονική περίοδο ο αρχηγός ΓΕΣ αντιστράτηγος Κων-

σταντίνος Βούλγαρης, ο αρχηγός ΓΕΝ αντιναύαρχος Ιωάννης Στάγκας και ο αρχηγός ΓΕΑ αντιπτεράρχος Αθανάσιος Τζογάνης συσκέπτονταν στο γραφείο του Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχου Χρήστου Λυμπέρη για την εκτίμηση της κατάστασης και την ανάγκη αποστολής τμήματος στην Ανατολική Ίμια, καθώς ήταν πλέον αυτονόητο ότι οι συνθήκες επέβαλλαν τη φύλαξη της σημαίας που είχε αναρτηθεί. Για τη συγκεκριμένη σύσκεψη, που στην ουσία ήταν ένα άτυπο ΣΑΓΕ (Συμβούλιο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων), ο ναύαρχος Λυμπέρης αναφέρει στο βιβλίο του («Πορεία σε ταραγμένες θάλασσες», σελ. 560): «Ζητάω από τον Α/ΓΕΣ να διαθέσει ομάδα ειδικών δυνάμεων για τη φύλαξη της σημαίας στα Α. Ίμια. Ο Α/ΓΕΣ στρατηγός Βούλγαρης δεν ανταποκρίνεται θετικά. Προβάλλει αντιρρήσεις για ανάληψη της αποστολής, επικαλούμενος αδυναμίες και ελλείψεις σε σχέση με υποχρεώσεις [σε άλλο σημείο του βιβλίου (σελ. 548) αναφέρεται ότι ο Α/ΓΕΣ επικαλέστηκε «προβλήματα διαθεσιμότητας προσωπικού»]. Η φύλαξη εδάφους της ελληνικής επικράτειας (βραχονησίδας) είναι ευθύνη του ΓΕΣ/ΑΣΔΕΝ (Ανωτάτη Στατιωτική Διοίκηση Εσωτερικού Νήσων). Ο διοικητής ΑΣΔΕΝ αντιστράτηγος Σπυρίδων, ο

υπαρχηγός ΓΕΕΘΑ αντιστράτηγος Σταμπουλής και ο διευθυντής Ειδικών Δυνάμεων του ΓΕΣ υποστράτηγος Νικολαΐδης είχαν αντίθετη άποψη με τον Α/ΓΕΣ. Απευθύνομαι στον Α/ΓΕΝ και του ζητάω να διαθέσει βατραχανθρώπους. Ο Α/ΓΕΝ ανταποκρίνεται θετικά. Με προφορική μου εντολή προς Α/ΓΕΣ και Α/ΓΕΝ διέταξα να έρθουν σε άμεση ετοιμότητα δύο ομάδες βατραχανθρώπων και να μεταφερθούν με ελικόπτερο του ΣΞ (Στρατός Ξηράς) από την Κω ή την Κάλυμνο, καθώς και να έρθει σε ετοιμότητα τμήμα Ειδικών Δυνάμεων νήσου περιοχής».

Ουδείς είναι σε θέση να γνωρίζει με ασφάλεια αν η κρίση θα είχε περαιτέρω κλιμακωθεί, αν η εντολή αφορούσε μόνο στην υποστολή της τουρκικής σημαίας και την κατόπιν ανταλλαγή της με την ελληνική σημαία που είχαν πάρει μαζί τους οι «απεσταλμένοι» της «Χουριέτ» στα Ίμια. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, η εντολή του Γεράσιμου Αρσένη ήταν ακριβώς αυτή, απλά και μόνο η υποστολή της τουρκικής σημαίας, ώστε να αποφευχθεί η κλιμάκωση της κρίσης.

Τέτοια όμως εντολή θα μπορούσε να ερμηνευθεί και ως αποδοχή ότι η κυριαρχία επί της βραχονησίδας τελεί «υπό αμφιβολία». Σαφώς το υπουργείο Εθνικής Άμυνας επιθυμούσε την

Το πρωί της 28ης Ιανουαρίου το ελληνικό παράκτιο περιπολικό «ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ II» Ρ70 εντόπισε την τουρκική σημαία επάνω στη βραχονησίδα.

Τη συγκρότηση δύο ομάδων αμφίβιων καταδρομών στην Κω, με δυνατότητα αναχαίτισης ενέργειας αποβίβασης στις βραχονησίδες Ίμια, διέταξε το ΓΕΕΘΑ στις 14.00' της 29ης Ιανουαρίου. Στη φωτογραφία αμφίβιοι καταδρομείς με τον σημερινό οπλισμό και εξοπλισμό τους.

αποτροπή περαιτέρω κλιμάκωσης, ωστόσο η ανύψωση της ελληνικής σημαίας μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα είδος υπόμνησης της ελληνικότητας της βραχονησίδας. Ο υπουργός Εθνικής Άμυνας ζητάει το λόγο από τον Α/ΓΕΝ αντιναύαρχο Ιωάννη Στάγκα, στον οποίο είχε δώσει σαφείς εντολές τηλεφωνικά, το πρωί της ίδιας ημέρας. Ο Α/ΓΕΝ θέτει την παραίτησή του στη διάθεση του υπουργού. Η κατάσταση εξετάζεται σε συνεδριάσεις του ΣΑΓΕ, που έγινε στις 10.30' το πρωί, και του Συμβουλίου Άμυνας (ΣΑΜ) που ακολούθησε. Σε αυτό, που συνεδρίασε στις 14.30', συμμετείχαν ο υπουργός Γεράσιμος Αρσένης, ο υφυπουργός, πτέραρχος εν αποστρατεία, Νικόλαος Κουρής και οι αρχηγοί των τεσσάρων Επιτελείων.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τη λήψη της διαταγής του ΓΕΕΘΑ μέχρι και την έγκρισή της από το ΣΑΜ, το ΓΕΝ διατάζει τη Μονάδα Υποβρυχίων Καταστροφών (ΜΥΚ) να προετοιμάσει ένα στοιχείο της (14 άντρες). Σύμφωνα με πληροφορίες, υπήρξε κινητοποίηση και των Ειδικών Δυνάμεων του Ελληνικού Στρατού. Ο τότε διοικητής ΑΣΔΕΝ αντιστράτηγος Δημήτριος Σπυρίδων ανέφερε ότι μέχρι τις 13.15' υπήρχαν έτοιμες δύο ομάδες καταδρομών

στην Κω με δύο ελικόπτερα UH-1H Huey, έτοιμες για μεταφορά στα Ίμια.

Στο μεταξύ από το μεσημέρι ξεκινάει «μπαράζ» ναυτικών επεισοδίων στην περιοχή των Ιμίων με την επαναλαμβανόμενη παραβίαση των ελληνικών χωρικών υδάτων από δύο τουρκικές ακταιωρούς, οι κυβερνήτες των οποίων αρνούνται να υπακούσουν στις διαταγές των κυβερνητών ελληνικών πολεμικών πλοίων που είχαν πλησιάσει στην περιοχή, εγκαταλείποντας εκ των πραγμάτων τη «διακριτική παρακολούθηση» της κατάστασης, σύμφωνα με τις εντολές που ίσχυαν μετά την ενημέρωση του ελληνικού υπουργείου Εθνικής Άμυνας για την κατάσταση από το υπουργείο Εξωτερικών. Νωρίς το βράδυ της ίδιας ημέρας αποστέλλεται η ομάδα των βατραχανθρώπων της ΜΥΚ στη νησίδα για φύλαξη της ελληνικής σημαίας. Συγκεκριμένα με ελικόπτερο CH-47C Chinook οι βατραχάνθρωποι μεταφέρθηκαν στην Κάλυμνο πριν από τη δύση του ηλίου και από εκεί επιβιβάστηκαν στην κανονιοφόρο «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ» Ρ61 που κατευθύνθηκε στην περιοχή των Ιμίων. Το στοιχείο διαιρέθηκε σε δύο υποστοιχεία των 7 αντρών το καθένα και ανέλαβε την εκτέλεση της αποστολής. Το πρώτο στοιχείο θα αποβι-

βαζόταν στην Ανατολική Ίμια, ενώ το δεύτερο θα παρέμενε σε ετοιμότητα επί της κανονιοφόρου.

Η αποβίβαση στη βραχονησίδα επρόκειτο να γίνει με ελαστική λέμβο, η οποία θα προσέγγιζε με κωπηλασία και όχι με τη χρήση εξωλέμβιου κινητήρα, ώστε η όλη ενέργεια να γίνει όσο το δυνατόν πιο αθόρυβα. Τελικά περί τις 20.45' η αποβίβαση πραγματοποιήθηκε χωρίς -όπως αργότερα αποδείχτηκε- να γίνει αντιληπτή από τον εχθρό. *[Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι μαρτυρία ατόμου (που παρουσιάστηκε ως μέλος του συγκεκριμένου στοιχείου στην τηλεοπτική εκπομπή «Φάκελοι» του Αλέξη Παπαχελά) αναφέρει ότι λόγω περιορισμένου χρόνου η ενημέρωση και σχεδίαση της αποστολής ήταν ελλειμματική, με αποτέλεσμα αρχικά το στοιχείο να προσεγγίσει και αναγνωρίσει λάθος βραχονησίδα. Όταν διαπιστώθηκε το λάθος, η διαδικασία επαναλήφθηκε και τελικά το υποστοιχείο αποβιβάστηκε στην Ανατολική Ίμια.]*

Το υπουργείο Εξωτερικών αναλαμβάνει να ενημερώσει για την κατάσταση τους πρεσβευτές των Ηνωμένων Πολιτειών, των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσίας.

» ΔΕΥΤΕΡΑ, 29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Στις 05.30', οι ΒΑΤΡΑΧΑΝΘΡΩΠΟΙ αφήνουν την Ανατολική Ίμια και επιστρέφουν στον «ΠΥΡ-ΠΟΛΗΤΗ». Η ενέργεια έγινε κατόπιν πολιτικής εντολής που έβρισκε αντίθετο τον Α/ΓΕΕΘΑ.

Στις 09.00' συσκεπτεται το ΣΑΓΕ και οι αρχηγοί συμφωνούν με την άποψη του Α/ΓΕΕΘΑ περί αποστολής και πάλι των βατραχανθρώπων στη βραχονησίδα. Κατόπιν ο ναύαρχος Λυμπέρης μεταφέρει την άποψή του στον υπουργό, και στις 10.00' το υποστοιχείο βατραχανθρώπων που είχε παραμείνει στην κανονιοφόρο αποβιβάζεται στην Ανατολική Ίμια. Η ενέργεια πραγματοποιείται υπό το φως της ημέρας. Για πέντε ώρες περίπου η σημαία και η νησίδα είχαν παραμείνει αφύλακτες.

Το πρωί σημειώνεται και αεροπορικό επεισόδιο, όταν τουρκικό ελικόπτερο που ίπταται στην περιοχή, εντός του ελληνικού εναέριου χώρου, αναχαιτίζεται από ελληνικό μαχητικό F-4E Phantom II. Λόγω της κλιμακούμενης έντασης, ο Α/ΓΕΕΘΑ «αποδεσμεύει» τους κανόνες εμπλοκής για κάθε είδους αποβατική ενέργεια. Το σήμα που εξέδωσε στις 10.25' το ΓΕΕΘΑ προς τα Γενικά Επιτελεία ανέφερε: «Επιτρέπεται η χρήση βίας για αυτοάμυνα και, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των επιχειρούντων αποβίβαση, να αποτραπεί προσέγγιση τουρκικού ελικοπτήρου στη νησίδα Ίμια. Εγκρίνεται η χρήση προειδοποιητικών βολών». Η αναφορά σε «νησίδα»

μπορεί να θεωρηθεί ότι επικεντρώνει όλο το ενδιαφέρον της ελληνικής πλευράς στην Ανατολική Ίμια όπου υπήρχε η σημαία. Η συγκεκριμένη ενέργεια του Α/ΓΕΕΘΑ θεωρείται ότι αποτελούσε υπέρβαση των αρμοδιοτήτων του, καθώς η αποδέσμευση ανήκει στις αποκλειστικές αρμοδιότητες του ΚΥΣΕΑ. Ωστόσο ελάχιστοι στην κυβέρνηση έδειχναν να γνωρίζουν τη σημασία του όρου «κανόνες εμπλοκής». Εικάζεται πως ο Α/ΓΕΕΘΑ φοβήθηκε αποβατική ενέργεια την οποία θα παρακολουθούσαν αμέτοχες οι ελληνικές δυνάμεις μη έχοντας εξασφαλίσει την απαραίτητη άδεια να αμυνθούν.

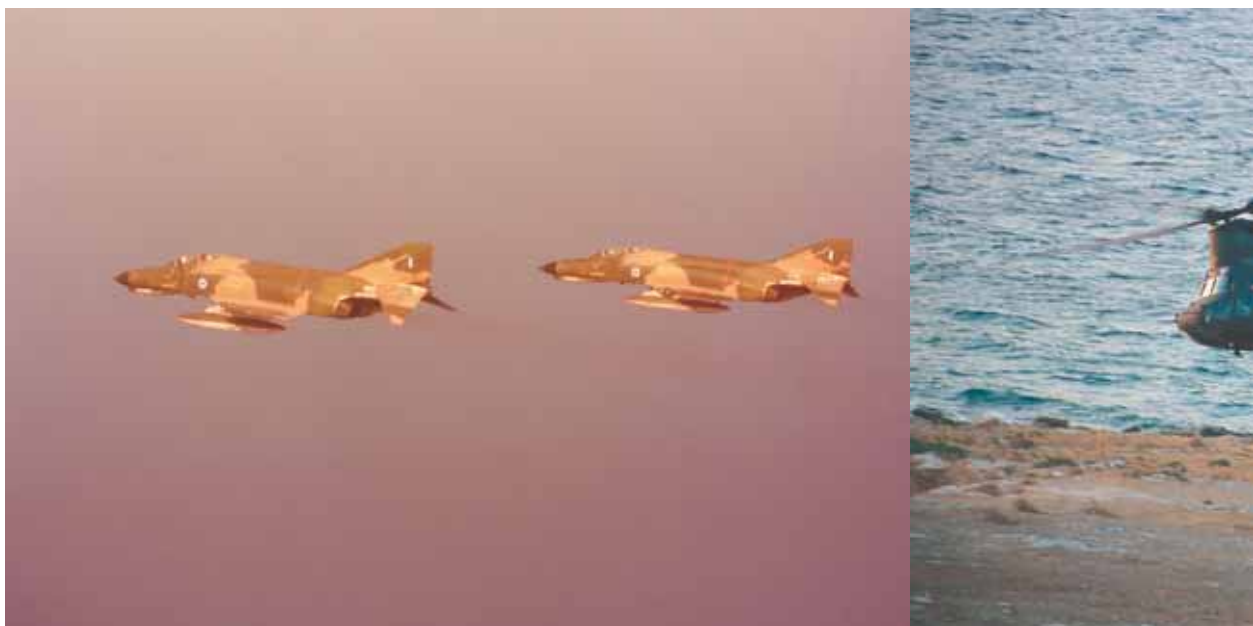
ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ΑΠΟ ΤΑ ΞΗΜΕΡΩΜΑΤΑ ΤΟ Δ' Σώμα Στρατού στον Έβρο τίθεται σε επιφυλακή, ενώ ξεκινά και η εθνική διακλαδική άσκηση επί χάρτου (ΤΑΑΣ) «Αλέξανδρος», που διευθύνεται από τον Α/ΓΕΕΘΑ και συμμετέχουν τα Γενικά Επιτελεία, οι μεγάλοι σχηματισμοί και των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, υπουργεία και δημόσιοι Οργανισμοί.

Το μεσημέρι καλείται στο τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών ο Έλληνας πρεσβευτής στην Άγκυρα Δημήτρης Νεζερίτης, όπου του επιδίδεται νέα ρηματική διακοίνωση στην οποία αμφισβητείται ευθέως η ελληνικότητα των βραχονησίδων Ίμια και διατυπώνεται η τουρκική «πρόταση απεμπλοκής», σύμφωνη με την πάγια τουρκική πολιτική στο Αιγαίο: προτείνεται η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για την οροθέτηση των θαλασσίων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η συγκεκριμένη ενέργεια φαίνεται πως δικαιώνει όσους ερμηνεύουν την κρίση ως τμήμα της τουρκικής στρατηγικής για την αποτροπή της επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων από τα 6 ναυτικά μίλια στα 12, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Διεθνούς Συνθήκης για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως αυτή συμφωνήθηκε το 1982 στο Μοντέγκο Μπέι της Τζαμάικα και τέθηκε σε ισχύ στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μετά την επικύρωσή της από τον αριθμό των κρατών που προβλεπόταν. Ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών δήλωσε ότι υπάρχουν στο Αιγαίο και άλλα νησιά, νησίδες και βραχονησίδες των οποίων το νομικό καθεστώς είναι ασαφές.

Το απόγευμα διατυπώνεται η πρώτη έκφραση ανησυχίας των Ηνωμένων Πολιτειών, ιδίως λόγω της συσσώρευσης δυσανάλογα ισχυρών ναυτικών δυνάμεων σε πολύ περιορισμένη γεωγραφικά περιοχή.

Όντως, ο αριθμός των ελληνικών ναυτικών μονάδων στην περιοχή, πέραν των δύο παράκτιων περιπολικών («ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ II» Ρ70, «ΑΝΤΩΝΙΟΥ» Ρ289), αυξήθηκε με την προσθήκη του επίσης παράκτιου περιπολικού

«ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ III» P96, των πυραυλακάτων «ΜΥΚΟΝΙΟΣ» P22, «ΞΕΝΟΣ» P27 και «ΣΤΑΡΑΚΗΣ» P29, καθώς και των κανονιοφόρων «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ» P57 και «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» P61, που έχουν αναπτυχθεί στην ευρύτερη περιοχή. Αντίστοιχα μονάδες κρούσης του τουρκικού στόλου κινήθηκαν από τα Δαρδανέλια και το ναύσταθμο του Ακσάζ προς τα Δωδεκάνησα. Στην επίμαχη περιοχή υπήρχαν τέσσερις ακτοφυλακίδες (οι SG-67 και SG-62 τύπου SAR-33 που έχουν ως βάση τους τη Σμύρνη, η SG-56 που ναυλοχεί στην Αλικαρνασσό, και η SG-32 τύπου SG-21 που ναυλοχεί στο Ακσάζ). Επιπρόσθετα στην Κω η ομάδα των αμφίβιων καταδρομέων και τα δύο ελικόπτερα Huey παρέμεναν σε ετοιμότητα 15 λεπτών.

Στις 14.00' το ΓΕΕΘΑ διέταξε τη συγκρότηση δύο ομάδων αμφίβιων καταδρομέων στην Κω, «με δυνατότητα ανάληψης αποστολής αποτροπής/αναχαίτισης ενέργειας αποβίβασης σε βραχονησίδες Ίμια και για άμυνα διατήρησής τους».

Στις 15.23' αποπλεούν από το ναύσταθμο του Ακσάζ οι πυραυλάκατοι τύπου Dogan «GOURBET» P346 και «FIRTINA» P347 (εξοπλισμένες με κατευθυνόμενα βλήματα επιφανείας-επιφανείας Harpoon).

Παρατηρήθηκε σημαντική κινητοποίηση τουρκικών δυνάμεων στη Θράκη και στη νοτιοανατολική Τουρκία με ταυτόχρονο τριπλασιασμό των παραβιάσεων του ελληνικού εναερίου χώρου από τουρκικά αεροσκάφη. Το βράδυ συνεδριάζει το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας. Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις που ακολούθησαν από την πρωθυπουργό Τανσού Τσιλέρ, ζητείται η άμεση αποχώρηση των

ελληνικών αγχημάτων επί των βραχονησίδων και η υποστολή-απομάκρυνση της ελληνικής σημαίας.

Ένα σκοτεινό σημείο που, αν φωτιζόταν, πιθανόν να έδινε κάποιες απαντήσεις στην υπόθεση είναι και το έγγραφο της ΕΥΠ με αριθμό πρωτοκόλλου 115/24/40 το οποίο περιείχε συνομιλίες Τούρκων αξιωματικών της αντικατασκοπίας και υπεκλάμπωσαν το βράδυ της Δευτέρας, 29 Ιανουαρίου.

Το εν λόγω έγγραφο της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών προειδοποιούσε το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού για τις προθέσεις των Τούρκων να καταλάβουν τη βραχονησίδα 24 ώρες πριν από την κατάληψή της.

Το έγγραφο είχε δημοσιευτεί σε περιοδικό ποικίλης ύλης μεταξύ 20 και 22 Φεβρουαρίου του 1996, αλλά στις 23 του ίδιου μήνα το ΥΕΘΑ σε επίσημη ανακοίνωσή του ανέφερε ότι «κατά τη διάρκεια της κρίσης στα Ίμια, υπήρχε ροή άλλων πληροφοριών για τις δραστηριότητες των δυνάμεων της Τουρκίας. Από την ανάλυση των πληροφοριών αυτών δεν προέκυπτε καμία ένδειξη για τις προθέσεις της Άγκυρας».

Τις επόμενες ημέρες ο τότε υφυπουργός Άμυνας Νίκος Κουρής ισχυρίστηκε ότι δεν

υπήρξε ποτέ το συγκεκριμένο έγγραφο, δηλώνοντας πως «ουδέποτε το ΓΕΝ, το ΓΕΕΘΑ ή το υπουργείο έλαβε έγγραφη αναφορά της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών».

» ΤΡΙΤΗ, 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Από τα μεσάνυχτα διαπιστώνεται αυξημένη δραστηριότητα στους τουρκικούς ναυστάθμους της Σμύρνης και του Ακιάζ.

ΣΤΙΣ 00.55' ΑΠΟΠΛΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΜΥΡΝΗ ΤΑ ΠΕΡΙΠΟΛΙΚΑ ΤΥΠΟΥ HISAR (PC 1638) «SULTAN HISAR» P111 και «DEMIR HISAR» P112 με κατεύθυνση την περιοχή Σάμου - Ικαρίας.

ΣΤΙΣ 02.50' ΑΠΟΠΛΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΥΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΑΚΙΑΖ Η ΦΡΕΓΑΤΑ «EGE» F256 ΤΥΠΟΥ ΚΝΟΧ ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΑΛΚΗ - ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΗΣ ΤΙΛΟΥ.

ΣΤΙΣ 04.00' ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΣΤΟ ΕΘΕΚΕΠΙΧ ΚΑΘΩΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ.

ΠΕΡΙ ΤΙΣ 04.10' ΕΝΤΟΠΙΖΕΤΑΙ ΚΙΝΟΥΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΙΜΙΩΝ, ΜΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΡΕΓΑΤΑ ΜΕΚΟ-200 Track 1, η «YAVUZ» F240 (είχε αποπλεύσει από το ναύσταθμο του Ακιάζ), συνοδευόμενη από πυραυλάκατους, αυξάνοντας περαιτέρω την τουρκική ισχύ πυρός στην περιοχή.

ΣΤΙΣ 05.00', ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΗΓΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΆΜΥΝΑΣ, ΕΠΑΝΑΒΕΒΑΙΩΝΕΤΑΙ Η ΕΝΤΟΛΗ ΑΥΞΗΜΕΝΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΤΡΙΕΙΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΩΝ ΕΝÓΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ, ΑΝΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΑΔΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ, ΚΑΙ ΟΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΕ ΚΛΙΜΑΚΩΤΕΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΕΣ 2, 5, 10 ΚΑΙ 15 ΛΕΠΤΩΝ.

Στη βάση αυτών των αποφάσεων η Ελλάδα

απαντάει με την προσέγγιση στην περιοχή και άλλων πολεμικών πλοίων. Η συνολική ναυτική ισχύς της στην περιοχή είναι, έστω οριακά, ισχυρότερη από την αντίστοιχη τουρκική, σύμφωνα με δηλώσεις του υπουργού Εθνικής Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη. Η κατάσταση κλιμακώνεται και στον αεροπορικό τομέα με τις συνεχείς παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου μεταξύ Σάμου και Κω από 17 (εκ των οποίων πέντε οπλισμένα) τουρκικά μαχητικά (F-16C Fighting Falcon, F-4E Phantom II και RF-4E Phantom II σε εννέα σχηματισμούς) και δύο ελικόπτερα. Για την αναχαίτισή τους έγιναν 14 έξοδοι ελληνικών μαχητικών και δύο από τις αναχαιτίσεις κατέληξαν σε εμπλοκές. Σε δηλώσεις του ο Γεράσιμος Αρσένης απορρίπτει τα «αιτήματα» της Τσιλέρ, όπως αυτά προέκυψαν μετά τη σύσκεψη του τουρκικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας.

ΣΤΙΣ 07.20' Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΡΕΓΑΤΑ ΦΘΑΝΕΙ ΣΤΑ Ίμια και προβαίνει σε παραβίαση των ελληνικών χωρικών υδάτων. Την ίδια ώρα (07.16') εντοπίζεται δεύτερη τουρκική φρεγάτα τύπου Κνοχ, η «TRAKYA» F254, προερχόμενη από τα Στενά, που κατευθύνεται επίσης προς τα Ίμια.

ΣΤΙΣ 08.00' ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΟ ΑΠΟΝΗΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΡΕΓΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΙ ΥΠΕΡΠΤΗΣΗ ΤΩΝ ΙΜΙΩΝ.

ΣΤΙΣ 09.00' ΛΕΜΒΟΣ, ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΜΕ ΠΕΡΙΠΟΥ 6-7 ΕΠΙΒΑΙΝΟΝΤΕΣ, ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙ ΤΑ Ίμια, ΑΛΛΑ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΩΘΕΪΤΑΙ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΕΡΙΠΟΛΙΚΟ.

ΣΤΙΣ 09.00' ΤΟ ΠΡΩΙ Ο Α/ΓΕΕΘΑ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝÓΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ. ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΜΙΚΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ,

Από αριστερά:

Ελληνικά μαχητικά F-4E Phantom II αναχαίτισαν το πρωί της 29ης Ιανουαρίου τουρκικό ελικόπτερο που είχε εισέλθει στον ελληνικό εναέριο χώρο στην περιοχή των Ιμίων.

Με ελικόπτερο CH-47DG Chinook μεταφέρθηκαν οι Έλληνες βατραχάνθρωποι στην Κάλυμνο και στη συνέχεια επιβιβάστηκαν στην κανονιοφόρο «ΠΥΡΡΟΠΟΛΗΤΗΣ» Ρ61.

Η εικονιζόμενη κανονιοφόρος «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» Ρ61 βρισκόταν στις 29 Ιανουαρίου στην περιοχή των Ιμίων μαζί με άλλες ελληνικές μονάδες επιφανείας.

τόσο από καταδρομείς-αλεξιπτωτιστές όσο και από άντρες του Ειδικού Τμήματος Αλεξιπτωτιστών (ΕΤΑ). Τελικά αποφασίζεται να συγκροτηθεί δύναμη ταχείας ενίσχυσης από μονάδες ειδικών δυνάμεων της Αττικής, τον πυρήνα της οποίας θα αποτελούσαν ομάδες της εδρεύουσας στον Ασπρόπυργο 2ης Μοίρας Αλεξιπτωτιστών-2 ΜΑΛ και του ΕΤΑ. Η τυχόν προώθησή τους ως «ενίσχυση της αμυντικής ικανότητας νησιωτικών χώρων στα Δωδεκάνησα» θα υλοποιόταν με ελικόπτερα ή μεταφορικά αεροσκάφη C-130 Hercules.

ΤΙΣ ΠΡΩΙΝΕΣ ΩΡΕΣ ο αρχηγός ΓΕΣ αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Βούλγαρης υποβάλλει ερώτημα προς το διοικητή του 1ου Τάγματος Επιθετικών Ελικοπτέρων (1 ΤΕΕΠ), που εδρεύει στο Στεφανοβίκειο Μαγνησίας και επιχειρεί τα επιθετικά ελικόπτερα ΑΗ-64Α Apache, εάν η νεοσύστατη μονάδα του μπορεί να εκτελέσει πολεμική αποστολή. Η απάντηση είναι θετική, υπό την προϋπόθεση της έγκρισης εσπευσμένης εκτέλεσης βολών σε ελληνικό έδαφος. Η άδεια δίνεται και δύο ελικόπτερα εκτέλεσαν βολές πυραύλων AGM-114 Hellfire και ρουκετών στο πεδίο βολής αρμάτων Λιτοχώρου.

ΣΤΙΣ 10.00΄ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΧΩΡΑ η πρώτη τηλεφωνική συνομιλία του πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη με τον Αμερικανό Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, και του υπουργού Εθνικής Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη με τον Αμερικανό ομόλογό του Ουίλιαμ Πέρι. Η Ελλάδα εμφανίζεται πρόθυμη να αποσύρει το άγημα της ΜΥΚ που φύλαγε τη

βραχονησίδα Ανατολική Ίμια, όχι όμως και τη σημαία. Ο Ουίλιαμ Πέρι αναφέρει στον Γεράσιμο Αρσένη ότι οι ΗΠΑ αποσύρονται διότι δεν μπορούν να βοηθήσουν, σε μια προσπάθεια να δημιουργήσουν στην Ελλάδα την πεποίθηση ότι δεν μπορούν να αποτρέψουν τους Τούρκους εάν επιλέξουν τη χρήση στρατιωτικής βίας. Παρόμοιο είναι το μήνυμα που μεταφέρει προς τον Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχο Λυμπέρη ο αρχηγός των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγός Τζον Σαλικασβίλι.

ΛΙΓΟ ΜΕΤΑ ΤΙΣ 10.30΄ το πρωί, συγκαλείται σύσκεψη υπό τον πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη για την εξέταση της κατάστασης, με τη συμμετοχή των υπουργών Εξωτερικών Θεόδωρου Πάγκαλου, Εθνικής Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη, Εσωτερικών Άκη Τσοχατζόπουλου, Εθνικής Οικονομίας Γιάννου Παπαντωνίου, Τύπου Δημήτρη Ρέππα και του Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχου Χρήστου Λυμπέρη. Μετά το πέρας της σύσκεψης παραχωρείται από τους υπουργούς Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας -Θεόδωρο Πάγκαλο και Γεράσιμο Αρσένη- συνέντευξη Τύπου στην οποία απορρίπτονται με τον πλέον επίσημο τρόπο οι τουρκικές προκλητικές απαιτήσεις. Ωστόσο έχει ήδη διαφανεί η ασυνεννοησία μεταξύ του πρωθυπουργικού γραφείου, του υπουργείου Εξωτερικών και του υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

ΣΤΙΣ 11.00΄ ΔΙΝΕΤΑΙ ΕΝΤΟΛΗ για τον απόπλου του Στόλου.

Μέχρι το μεσημέρι το ΓΕΕΘΑ θα διατάζει τη διατήρηση των ομάδων αμφίβιων καταδρομών

Από αριστερά:

Το απόγευμα της 30ής Ιανουαρίου ανακαλείται από την Αδριατική, όπου επιχειρούσε, η φρεγάτα «ΥΔΡΑ» F452 τύπου ΜΕΚΟ-200ΗΝ, η νεότερη του ελληνικού στόλου.

Το αντιτορπιλικό «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» D221 είχε αναπτυχθεί το μεσημέρι της 30ής Ιανουαρίου νότια των Ιμίων.

στην Κω σε δεκαπεντάλεπτη ετοιμότητα, την αύξηση της ετοιμότητας των ομάδων του ΕΤΑ και της 2ης ΜΑΛ στην Αττική σε 30 λεπτά και θα θέσει την 2η ΜΑΛ και το 575 Τάγμα Πεζοναυτών (575 ΤΠΝ) σε ετοιμότητα δύο ωρών.

ΣΤΙΣ 12.00΄ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΡΕΓΑΤΑ επιχειρεί αβλαβή διέλευση από τα ελληνικά χωρικά ύδατα μεταξύ Λέρου και Λειψών και κατόπιν επιστρέφει στα τουρκικά χωρικά ύδατα. Όλη η κίνηση γίνεται υπό την παρακολούθηση του ελληνικού αντιτορπιλικού «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» D221.

ΣΤΙΣ 13.00΄, ΜΕΓΑΛΟ ΜΕΡΟΣ του ελληνικού στόλου, υπό τη συνεχή τηλεοπτική κάλυψη από ελικόπτερο τηλεοπτικού σταθμού (Σκάι), εγκαταλείπει το ναύσταθμο της Σαλαμίνας και οδεύει προς την ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της κρίσης. Η Τουρκία από την πλευρά της στέλνει περισσότερες φρεγάτες στην περιοχή.

ΑΡΓΑ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ ΠΑΡΑΔΙΔΕΤΑΙ non-paper σε διπλωματικούς υπαλλήλους Ελλάδας και Τουρκίας στην Ουάσινγκτον, από το βοηθό υπουργό Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, το οποίο προωθείται στα υπουργεία Εξωτερικών των δύο χωρών. Κεντρική ιδέα είναι η προσπάθεια αποκλιμάκωσης σε επίπεδο ναυτικών δυνάμεων, καθώς εκεί εντοπιζόταν ο κίνδυνος απότομης-κάθετης κλιμάκωσης που θα οδηγούσε σε στρατιωτική σύγκρουση μεταξύ των πολεμικών ναυτικών Ελλάδας και Τουρκίας, με ορατό-άμεσο τον κίνδυνο να ξεσπάσει συνολικός πόλεμος.

Το μεσημέρι όμως, ο Έλληνας πρεσβευτής

στην Άγκυρα Δημήτρης Νεζερίτης είχε μεταβεί στο τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών όπου και λαμβάνει χώρα συνάντηση με τον υφυπουργό Ονούρ Οϊμέν. Ο κ. Νεζερίτης προειδοποιεί την Άγκυρα για τον κίνδυνο θερμού επεισοδίου εάν δεν σταματήσουν οι παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου και των χωρικών υδάτων.

Ο κ. Οϊμέν θέτει ως προϋπόθεση την επιστροφή στο status quo ante, περιγράφοντας το ως «την αποχώρηση των πλοίων, στη συνέχεια του προσωπικού και τέλος των σημαίων». Είναι η πρώτη φορά που γίνεται λόγος για το «συμβιβασμό απεμπλοκής», που τελικά υιοθετήθηκε. Αυτό πιθανότατα υποδηλώνει είτε προηγούμενη συνομιλία και αποδοχή του από τους Αμερικανούς είτε προσπάθεια πειθαναγκασμού της Ελλάδας να τον αποδεχθεί μέσω της τήρησης από την τουρκική ηγεσία σκληρής γραμμής, πάντα υπό την απειλή της στρατιωτικής σύγκρουσης. Σύμφωνα με την τουρκική «ανάγνωση», ο «συμβιβασμός» αυτός αποδεικνύει ότι και η Ελλάδα συναινεί στον αμφισβητούμενο χαρακτήρα του νομικού καθεστώτος της περιοχής.

ΣΤΙΣ 14.30΄ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ, στη θαλάσσια περιοχή γύρω από τα Ίμια έχουν αναπτυχθεί σημαντικές ναυτικές δυνάμεις και των δύο χωρών. Από ελληνικής πλευράς στην ευρύτερη περιοχή βρισκόντουσαν:

- Βόρεια των Ιμίων, η φρεγάτα τύπου Standard «NABAPINO» F461, που η κρίση τη βρήκε να εκτελεί καθήκοντα πλοίου «σκοπούντος» στο δυτικό Αιγαίο. Ο κυβερνήτης της αντιπλοίαρχος Ι. Λιούλης ανέλαβε καθήκοντα τοπικού διοικητή,

- Νότια των Ιμίων, το αντιτορπιλικό τύπου Charles F. Adams «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» D221, που επίσης εκτελούσε καθήκοντα «σκοπούντος» στο Κρητικό,

- Τρεις πυραυλάκατοι, οι «ΜΥΚΟΝΙΟΣ» P22 (στην Ψέριμο), «ΞΕΝΟΣ» P27 (στην Καλόλιμνο) και «ΣΤΑΡΑΚΗΣ» P29 (στην Κάλυμνο), καθώς και

- Οι κανονιοφόροι «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ» P57 και «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» P61.

Λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών τα μικρότερου εκτοπίσματος περιπολικά αποσύρθηκαν καθώς δεν μπορούσαν να επιχειρούν πλέον. Από τουρκικής πλευράς είχαν αναπτυχθεί τρεις φρεγάτες, δύο πυραυλάκατοι, δύο κανονιοφόροι και τέσσερα περιπολικά. Οι ναυτικές αυτές μονάδες δεν έμελλε να διαφοροποιηθούν κατά τη διάρκεια των επόμενων κρίσιμων 18 ωρών.

Στο κεντρικό Αιγαίο είχε εντοπιστεί και παρακολουθείτο τουρκική ναυτική δύναμη αποτελούμενη από δύο φρεγάτες, ένα αντιτορπιλικό συνοδείας και δύο πυραυλάκατους. Το Πολεμικό Ναυτικό είχε ήδη αναπτύξει τρεις φρεγάτες,

ένα αντιτορπιλικό και τέσσερις πυραυλακάτους. Οι Τούρκοι προέβησαν επίσης σε κινητοποιήσεις χερσαίων δυνάμεων στην ανατολική Θράκη, στη δυτική, νότια και νοτιοανατολική Τουρκία.

Επίσης μεταστάθμευσαν στα δυτικά τουρκικά αεροδρόμια περί τα 40 ως 50 μαχητικά αεροσκάφη. Τη χρονική αυτή περίοδο σε συνεδρίαση του τουρκικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας αποφασίζεται η διεξαγωγή της επιχείρησης «Δελφίνι 1». Δύο ομάδες βατραχανθρώπων μεταφέρονται αεροπορικώς στην Αλικαρνασσό από τη βάση τους στο Βόσπορο. Ταυτόχρονα δύο ελικόπτερα Black Hawk μεταφέρουν τον οπλισμό τους και τις ελαστικές τους λέμβους.

Στις 14.56' το ΓΕΕΘΑ διατάζει την αύξηση της επιτήρησης και του ελέγχου των ελληνικών μικρονησίδων στο ανατολικό Αιγαίο μεταξύ των νήσων Σάμου και Κω.

Στις 15.20' το ΓΕΕΘΑ διατάζει την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικού Νήσων (ΑΣΔΕΝ) να αποβιβάσει στη νησίδα Καλόλιμνο ομάδα καταδρομών που διατηρούνταν σε ετοιμότητα στην Κω. Αποστολή της ομάδας ήταν αφενός η αποτροπή αποβίβασης Τούρκων στη νησίδα και αφετέρου η επιτήρηση της ευρύτερης περιοχής.

Περίπου στις 16.00' δυο τουρκικά ελικόπτερα πετούν κοντά στις βραχονησίδες Ίμια σε μια προσπάθεια εντοπισμού των θέσεων των ελληνικών πλοίων.

Περί τις 18.00' τουρκική τορπιλάκατος πλησιάζει την Ίμια και παρεμποδίζεται από ελλη-

νικό περιπολικό. Όμως το τουρκικό πλοίο, αντί να απομακρυνθεί, επιχειρεί με ελιγμούς να πλησιάσει τη βραχονησίδα κινούμενο πλαγιομετωπικά. Παράλληλα εντοπίζεται ελαστική λέμβος με στρατιωτικό προσωπικό και την τουρκική σημαία, η οποία επιχειρεί επίσης να προσεγγίσει. Τα ελληνικά περιπολικά την απωθούν.

Το απόγευμα αποφασίζεται η επιστροφή της φρεγάτας «ΥΔΡΑ» F452 τύπου MEKO-200HN από την Αδριατική, όπου είχε διατεθεί στη ΝΑΤΟϊκή επιχείρηση αποκλεισμού της Σερβίας. Η «ΥΔΡΑ» ήταν η νεότερη μονάδα του στόλου, η μόνη από τις τέσσερις υπό παραγγελία φρεγάτες τύπου MEKO που είχε μέχρι τότε παραδοθεί. Η κορύφωση της κρίσης βρήκε τη φρεγάτα να πλέει ολοταχώς κάπου στο νότιο Ιόνιο, στην προσπάθειά της να ενταχθεί έγκαιρα στη δύναμη του υπόλοιπου ελληνικού στόλου.

Ο Α/ΓΕΕΘΑ προτείνει την αποστολή ομάδας καταδρομών στο Φαρμακονήσι. Η πρόταση όμως δεν γίνεται αποδεκτή από την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Εθνικής Άμυνας (επιπρόσθετα το ΓΕΣ αδυνατούσε όμως να παραχωρήσει δυνάμεις για τη φύλαξη της βραχονησίδας). Ως εναλλακτική λύση διατάχθηκε η επιτήρηση με ναυτική περιπολία.

Τις πρώτες νυχτερινές ώρες, δίδεται εντολή και δύο επιθετικά ελικόπτερα AH-64A Apache μετασταθμεύουν στη Σαντορίνη. Για άγνωστο λόγο δεν προωθούνται εγγύτερα στην περιοχή ενδιαφέροντος.

Στις 21.00' το ΒΡΑΔΥ λαμβάνει χώρα τηλεφωνική επικοινωνία του Αμερικανού Προέδρου Κλίντον με τον Τούρκο Πρόεδρο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ. Καταβάλλεται προσπάθεια αποκλιμάκωσης της έντασης.

Στις 21.36' ΠΑΡΕΒΑΛΕ ΣΤΗΝ Αλικαρνασσό το τύπου Sarucabey αρματαγωγό «KARAMURSELBEY» NL-124, που είχε αποπλεύσει νωρίτερα την ίδια ημέρα από τη Σμύρνη.

Στις 23.30' ΤΗ ΝΥΧΤΑ έχουμε νέες τηλεφωνικές επικοινωνίες του Αμερικανού υπουργού Άμυνας και του αρχηγού των Αμερικανικών Ενόπλων Δυνάμεων με τον Έλληνα υπουργό Εθνικής Άμυνας. Γνωστοποιήθηκε εκ νέου η αρνητική τουρκική θέση για την αποκλιμάκωση της κρίσης εάν δεν απομακρυνθεί η ελληνική σημαία από την Ανατολική Ίμια. Διατάσσεται με πρωτοβουλία του Α/ΓΕΕΘΑ η επιστράτευση των τοπικών εφεδρειών στον Έβρο και στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Στις 23.57', ΤΡΙΑ ΛΕΠΤΑ πριν από τα μεσάνυχτα, το ΓΕΝ διατάζει τον απόπλου του συνόλου των πλοίων του στόλου, σε εφαρμογή μέτρων ενισχυμένου συναγερμού.

Η τουρκική φρεγάτα «TURGUT REIS» F241 τύπου MEKO-200 Track I, αδελφό πλοίο της «YAVUZ».

Η κρίση έχει κορυφωθεί. Στη 01.00' μετά τα μεσάνυχτα πραγματοποιείται στο γραφείο του πρωθυπουργού στη Βουλή σύσκεψη του Κυβερνητικού Συμβουλίου Εξωτερικών και Άμυνας (ΚΥΣΕΑ).

Συμμετέχουν, εκτός των τακτικών μελών, ο γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου Τάσος Μαντέλης και οι σύμβουλοι του πρωθυπουργού Ν. Θέμελης και Δ. Καραϊτίδης. Μεσολαμβάνουν δύο τηλεφωνικές συνδιαλέξεις Πάγκαλου - Χόλμπρουκ, και στις 02.00' π.μ. ενημερώνεται το ΚΥΣΕΑ για την κατάληψη της αφρούρητης βραχονησίδας στα Ίμια από Τούρκους κομάντος. Στη σύσκεψη φθάνει με καθυστέρηση μισής περίπου ώρας ο υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος, λόγω συμμετοχής του σε... τηλεοπτική εκπομπή! Ο διοικητής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (ΕΥΠ) δεν καλείται να συμμετάσχει, παρότι βρίσκεται έξω από την αίθουσα της σύσκεψης... Στην εν λόγω σύσκεψη, όταν ο Α/ΓΕΕΘΑ ζητάει την αποδέσμευση των κανόνων εμπλοκής, λαμβάνει την απάντηση ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις. Επίσης, όταν μετά από ερώτηση ο ναύαρχος Λυμπερής απαντάει ότι είναι εξαιρετικά δύσκολη απόφαση η απόσυρση της σημαίας, καθότι «εκεί ορκίζονται οι αξιωματικοί», λαμβάνει την... αποστομωτική απάντηση «είστε υπερβολικός και συναισθηματικός».

Λίγο μετά τη 01.30' π.μ. ενημερώνεται ο Α/ΓΕΕΘΑ μέσω σημειώματος που αναγκάστηκε να του αποστείλει ο υπαρχηγός ΓΕΕΘΑ αντιστράτηγος Σταμπουλής, καθώς η σύσκεψη δεν γινόταν στο Κέντρο Επιχειρήσεων στα υπόγεια του Γενικού Επιτελείου, αλλά στη Βουλή (...), ότι η τουρκική φρεγάτα «YAVUZ» είχε απονιώσει δύο ελικόπτερα τα οποία κινούνταν προς τις βραχονησίδες Ίμια. Η αδυναμία εκτίμησης ότι πιθανότατα η αεροκίνηση αποτελούσε κίνηση παραπλάνησης επέτρεψε την αποβίβαση στη Δυτική Ίμια Τούρκων κομάντος μέσα σε δυσμενέστερες καιρικές συνθήκες. Την πληροφορία για την απονήωση των ελικοπτέρων είχε δώσει η φρεγάτα «NABAPINO» F461 στο ΓΕΝ στις 00.47'. Εντός πέντε λεπτών απαντάει το ΓΕΝ, δίνοντας εντολή να αποτραπεί η τυχόν αποβίβαση τουρκικών δυνάμεων με ελικόπτερα.

Συγκεκριμένα διατάχθηκε η ρίψη προειδοποιητικών βολών σε περίπτωση προσέγγισης και εφόσον αυτό δεν λειτουργήσει αποτρεπτικά και τα ελικόπτερα συνεχίσουν πορεία, τότε θα έπρεπε να καταρριφθούν. Ζητήθηκε επίσης από τις ελληνικές ναυτικές δυνάμεις να προστατέψουν τόσο τα Ίμια όσο και το Φαρμακονήσι.

Στη 01.00' τη νύχτα αποπλέει από το ναύσταθμο η φρεγάτα «ΕΛΛΗ» F450, επί της οποίας επιβαίνει ο αρχηγός Στόλου.

Στη 01.04' π.μ. το ΓΕΝ ενημερώνεται από τη φρεγάτα «NABAPINO» F461 ότι δύο τουρκικά ελικόπτερα τύπου Black Hawk βρίσκονται στην περιοχή. Το ένα αιωρείται πλησίον της τουρκικής φρεγάτας «YAVUZ» F240 τύπου MEKO-200 Track 1 σε απόσταση 1.000 μέτρων από τα Ίμια, ενώ ένα ακόμη υπερίπταται της «YAVUZ».

Στη 01.05' π.μ. πραγματοποιείται τηλεφωνική επικοινωνία του Έλληνα υπουργού Άμυνας με τον Αμερικανό ομόλογό του Ουίλιαμ Πέρι. Ο Έλληνας υπουργός ενημερώνεται ότι επίκειται τουρκική επίθεση χωρίς να προσδιορίζεται ο τόπος και ο χρόνος.

Στη 01.25' π.μ. το ΓΕΝ ζητεί από τις φίλιες ναυτικές μονάδες τη στοχοποίηση κάθε τουρκικού πλοίου και διατάζει την πλήρη ετοιμότητα διά παν ενδεχόμενον.

Στη 01.37' π.μ. δίδεται νέα εντολή από το ΓΕΝ προς τη φρεγάτα «NABAPINO» F461. Συγκεκριμένα διατάχθηκε η κατ' αρχήν ρίψη φωτοβολίδας στην περίπτωση που τα τουρκικά ελικόπτερα επιχειρήσουν να αποβιβάσουν προσωπικό σε ελληνική βραχονησίδα. Αν δεν αναστελλόταν η επιχείρηση, διατάχθηκε η ρίψη -σε δεύτερο χρόνο- προειδοποιητικών βολών, και ως τρίτη ενέργεια η κατάρριψη των ελικοπτέρων.

Στη 01.40' π.μ. ο Έλληνας πρωθυπουργός ενημερώνεται ότι, σύμφωνα με επίσημη ανακοίνωση της τουρκικής κυβέρνησης, Τούρκοι καταδρομείς κατέλαβαν τη δεύτερη νησίδα των Ιμίων.

Στη 01.55' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι τα ελικόπτερα είναι κοντά στην τουρκική φρεγάτα, που πλέον βρίσκεται μόλις 500 μέτρα από τα Ίμια.

Στις 02.00' π.μ. τα τουρκικά ελικόπτερα απομακρύνονται από την περιοχή και το ΓΕΝ εφιστά την προσοχή της φρεγάτας «NABAPINO» F461 για το ενδεχόμενο η απομάκρυνση των ελικοπτέρων να είναι παραπλανητική ενέργεια προκειμένου στη συνέχεια να εκτελεστεί αποβίβαση στο Φαρμακονήσι.

Στις 02.17' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» ενημερώνει το ΓΕΝ: «Ο επικεφαλής της ομάδας των ΟΥΚ εκτιμά ότι, αν προσγειωθεί ελικόπτερο

Στην εκπομπή του Νίκου Χατζηνικολάου, στο ΜΕΓΑ αντί του ΚΥΣΕΑ βρισκόταν ο τότε υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος δημιουργώντας πολλά ερωτηματικά στην κοινή γνώμη για τη σκοπιμότητα της ενέργειάς του. Μία μεγάλη δημοσιογραφική επιτυχία του Νίκου Χατζηνικολάου -μία κίνηση του Θεόδωρου Πάγκαλου που μέχρι σήμερα αναζητεί απαντήσεις.

στο βράχο, ο αριθμός των αντρών είναι μικρός. Ζητάει ενισχύσεις. Προτείνει να αποβιβαστεί και η δεύτερη ομάδα».

Στις 02.50' π.μ. το ΓΕΝ απορρίπτει το αίτημα.

Στις 03.00' π.μ. ΦΘΑΝΟΥΝ οι πρώτες πληροφορίες στο Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων (ΕΘΚΕΠΙΧ) περί κατάληψης των Δυτικών Ιμίων από Τούρκους καταδρομείς.

Στις 03.15' π.μ. το ΓΕΝ γνωστοποιεί στη «NABAPINO» F461 ότι ίσως κάτι γίνεται στα Δυτικά Ίμια. Ζητά εξακρίβωση της κατάστασης και αναφορά.

Στις 03.16' π.μ. ΔΙΔΕΤΑΙ εντολή από τον υφυπουργό Εθνικής Άμυνας στον Α/ΓΕΝ να σταλεί η δεύτερη διαθέσιμη τοπικά, επί της κανονιοφόρου «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» ομάδα επτά βατραχανθρώπων της ΜΥΚ στη συγκεκριμένη νησίδα. Το ΓΕΝ ζητά από τη «NABAPINO» F461 να διατάξει την κανονιοφόρο «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» Ρ61 να αποβιβάσει άμεσα την ομάδα των βατραχανθρώπων στα Δυτικά Ίμια. Πράγματι, οι βατραχάνθρωποι κινούνται προς τα εκεί, αλλά καθυστερούν για λίγο προκειμένου να περάσουν πρώτα από τα Ανατολικά Ίμια για να πάρουν φορτισμένες μπαταρίες αουρμάτων. Αν αυτό δεν συνέβαινε, τότε Έλληνες και Τούρκοι θα βρισκότουσαν πρόσωπο με πρόσωπο στο συγκεκριμένο νησάκι. Το ΓΕΝ ζητά επίσης αναφορά για την έναρξη και το πέρας της ενέργειας.

Στις 03.30' π.μ. το ΓΕΝ γνωστοποιεί στη «NABAPINO» F461 ότι υπάρχει πληροφορία περί ύπαρξης 30 περίπου ατόμων στα Δυτικά Ίμια. Διατάζει την προσέγγιση της νησίδας από την κανονιοφόρο «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» Ρ61 πρώτα για διενέργεια ελέγχου με τον προβολέα και στη συνέχεια για αποβίβαση των βατραχανθρώπων.

Στις 03.35' π.μ. η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ) ενημερώνει τον πρωθυπουργό για δήλωση του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών περί αποβίβασης Τούρκων καταδρομέων στη Δυτική Ίμια.

Στις 03.36' π.μ. Η ΦΡΕΓΑΤΑ «NABAPINO» F461 αναφέρει έναρξη επιβίβασης της ομάδας των βατραχανθρώπων στη βάρκα που κατέβασε η κανονιοφόρος «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» Ρ61. Ανέφερε επίσης ότι η ενέργεια θα ολοκληρωνόταν σε 30 λεπτά.

Στις 03.38' π.μ. το ΓΕΝ ζητά από τη «NABAPINO» F461 άμεση αναφορά περί ύπαρξης τουρκικού πλοίου κρατημένου στα Δυτικά Ίμια. Ζητούνται άμεσα πληροφορίες περί ύπαρξης ή μη προσωπικού στο νησί.

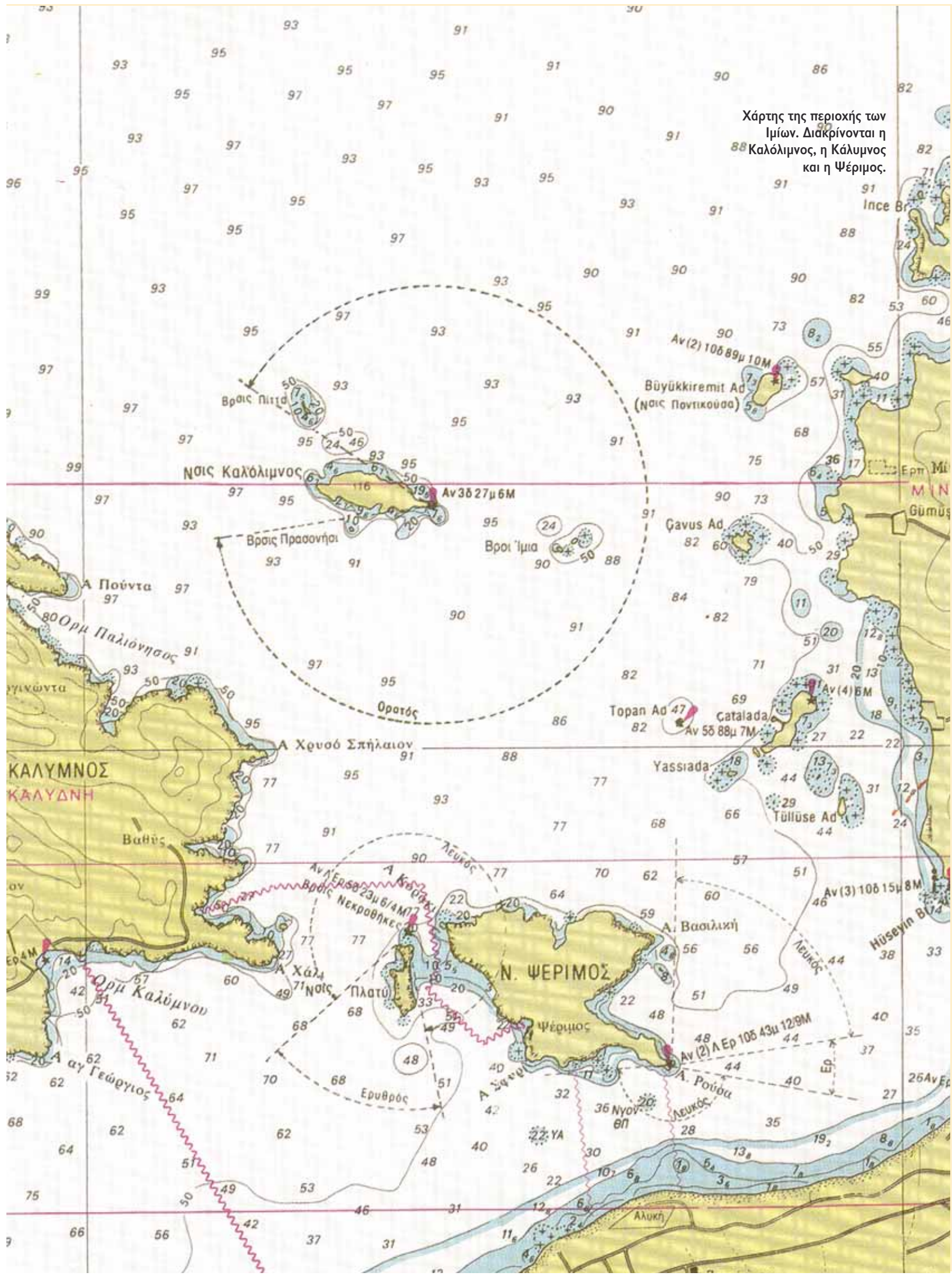
Στις 03.42' π.μ. το ΓΕΝ ζητά την απογείωση του ελικοπτέρου της «NABAPINO» για να ελέγξει την τυχόν ύπαρξη προσωπικού στη νη-

σίδα πριν επιχειρηθεί η αποβίβαση των αντρών της ΜΥΚ.

Στις 04.00' π.μ. ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ επιβεβαιώνει την κατάληψη της βραχονησίδας, προκαλώντας σύγχυση στην ελληνική πλευρά. Παράλληλα διαβιβάζεται μέσω του ίδιου διαύλου τουρκικό τηλεσίγραφο: Σε περίπτωση προβολής των Τούρκων κομάντος, αυτό θα σήμαινε αυτομάτως ολοκληρωτικό πόλεμο. Λόγω της απουσίας του ΚΥΣΕΑ από το ΕΘΚΕΠΙΧ οι τελευταίες ενέργειες έγιναν εν αγνοία του πρωθυπουργού. Είναι προφανές ότι θα μπορούσε να είχε ξεσπάσει σύγκρουση, ενώ ο κ. Σημίτης θα πίστευε ότι είχε τον έλεγχο της κατάστασης στα χέρια του. Άραγε τι θα είχε συμβεί εάν η Ελλάδα είχε προβεί στη συγκεκριμένη ενέργεια χάραξης «κόκκινης γραμμής» νωρίτερα; Προ της αποβίβασης των Τούρκων κομάντος είχε αποφασισθεί η αποβίβαση δυνάμεων της ΜΥΚ, που βρισκότουσαν στην περιοχή επάνω στην κανονιοφόρο «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ», στη Δυτική Ίμια. Τότε διαπιστώθηκε πως οι μπαταρίες των αουρμάτων που έφεραν οι Έλληνες βατραχάνθρωποι... απλώς δεν υπήρχαν, καθώς τις είχαν πάρει οι κομάντος που φύλαγαν την Ανατολική Ίμια. Ένα απλούστατο, όσο και τυχαίο περιστατικό, το οποίο μάλλον έπαιξε καταλυτικό ρόλο στις εξελίξεις... Εάν είχαν αποβιβασθεί οι Έλληνες νωρίτερα, ίσως η τουρκική αποβίβαση να είχε αποτραπεί, ίσως να είχε αποκρουστεί από τους Έλληνες, ίσως όμως -εάν είχε στο μεταξύ προκύψει σύγκρουση και είχαν σκοτωθεί κομάντος της μιας ή της άλλης ή και από τις δύο πλευρές- να είχε ξεσπάσει σύγκρουση...

Ακολουθεί ένταση στο ΚΥΣΕΑ μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, αλλά και μεταξύ των κυβερνητικών στελεχών για το χειρισμό. Μία ώρα αργότερα αποφασίζεται να γίνει αποδεκτή η «φόρμουλα απεμπλοκής» που πρότειναν οι Ηνωμένες Πολιτείες, με την αποχώρηση πολεμικών πλοίων, στρατιωτών και τέλος των σημαίων (no ships - no flags - no troops). Υπενθυμίζεται ότι η συγκεκριμένη φόρμουλα είχε αναφερθεί και στις 29 Ιανουαρίου, όταν οι Τούρκοι είχαν παραδώσει στον Έλληνα πρεσβευτή στην Άγκυρα ρηματική διακοίνωση. Εγγυητής της διαδικασίας απεμπλοκής θα ήταν το State Department (Κρίστοφερ - Χόλμπρουκ), που μεσολαβούσε στην επικοινωνία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι συμμετέχοντες στη σύσκεψη δεν πείθονται για την ύπαρξη Τούρκων κομάντος στη Δυτική Ίμια. Πώς να πεισθούν αφού εκεί που βρισκότουσαν δεν υπήρχε δυνατότητα άμεσης διασταύρωσης των πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα ζητείται η διαπίστωση με φίλια μέσα του τι ακριβώς συμβαίνει...

88 Ιμίων. Διακρίνονται η Καλόλιμνος, η Κάλυμνος και η Ψέριμος.

Στις 04.25' π.μ. η «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι έχει ήδη απογειώσει το ελικόπτερο της AB-212ASW «ΠΝ21» που αυτή τη στιγμή βρίσκεται πάνω από τη νησίδα και αναμένει την αναφορά των αποτελεσμάτων της αναγνώρισης από το πλήρωμά του.

Στις 04.26' π.μ. η ίδια φρεγάτα αναφέρει ότι το ελικόπτερο δεν έχει εντοπίσει ακόμη τίποτα.

Στις 04.28' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι βρέχει στην περιοχή, η ορατότητα είναι χαμηλή και το ελικόπτερο προσπαθεί να εντοπίσει οτιδήποτε.

Στις 04.29' π.μ. το ΓΕΝ γνωστοποιεί στη φρεγάτα ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός αναμένει την άμεση ενημέρωσή του για τα αποτελέσματα της αναγνώρισης του ελικοπτέρου.

Στις 4.47' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι το ελικόπτερο έχει μέχρι στιγμής εκτελέσει τέσσερις διελεύσεις πάνω από τη νησίδα σε ύψος 40-50 μέτρων, με αρνητικά αποτελέσματα εντοπισμού ατόμων.

Στις 04.50' π.μ. η φρεγάτα «NABAPINO» F461 αναφέρει ότι το ελικόπτερο εντόπισε άτομα πάνω στη Δυτική Ίμια και ότι πρόκειται για 10 περίπου Τούρκους καταδρομείς. Αμέσως μετά την επιβεβαίωση της παρουσίας Τούρκων στη νησίδα, ο Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχος Λυμπερήν εισηγήθηκε τρεις λύσεις στην πολιτική ηγεσία της χώρας. Η πρώτη λύση αφορούσε τον άμεσο ναυτικό βομβαρδισμό της νησίδας, η δεύτερη προέβλεπε την προσβολή της από αέρος με το πρώτο φως, και η τρίτη την ανάληψη επιχειρήσεων ανακατάληψης με καταδρομείς. Ο πρωθυπουργός απέρριψε τις δύο πρώτες λύσεις και ζήτησε την άμεση ανάληψη ενέργειας αποβίβασης καταδρομέων στη νησίδα για σύλληψη των Τούρκων εντός 45 λεπτών. Η τρίτη λύση που ζητήθηκε δείχνει το μέγεθος της άγνοιας για τέτοιας μορφής επιχειρήσεις. Είναι σίγουρο ότι σε μια τέτοια ενέργεια θα υπήρχαν νεκροί και τραυματίες. Το ιδιαίτερα μικρό χρονικό περιθώριο που τέθηκε στον Α/ΓΕΕΘΑ απέρριψε από τις δεσμεύσεις της ελληνικής πλευράς προς την αμερικανική. Αυτό αποδεικνύει ότι ο κ. Σημίτης είχε συναίσθηση ότι το τουρκικό τετελεσμένο τον εξουδετέρωνε διαπραγματευτικά. Ο Α/ΓΕΕΘΑ ανέφερε ότι δεν μπορούσε να ολοκληρώσει τέτοια επιχείρηση στον τεθέντα ελάχιστο χρόνο.

Στις 05.02' π.μ. το ΓΕΝ διατάζει τη μη αποβίβαση των Ελλήνων βατραχανθρώπων.

Στις 05.04' π.μ. το ΓΕΝ διατάζει τη «NABAPINO» F461 να ειδοποιήσει το ελικόπτερο να επιστρέψει.

Στις 05.05' π.μ. η «NABAPINO» F461 ανα-

φέρει ότι έχει απώλεια επικοινωνίας με το ελικόπτερο. Γνωστοποιεί ότι στην τελευταία επικοινωνία το ελικόπτερο ανέφερε κατάσταση έκτακτης ανάγκης («emergency») και βρισκόταν 1,5 μίλι βόρεια του σημείου ενδιαφέροντος.

Στις 05.40' π.μ. ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ συμφωνία απεμπλοκής με τη διαμεσολάβηση του αμερικανικού παράγοντα και κοινή απόφαση για επαναφορά στην προηγούμενη της κρίσης κατάσταση («status quo ante»). Συμφωνήθηκε η αποχώρηση του συνόλου των ναυτικών μονάδων και των δύο χωρών από την επίμαχη περιοχή. Στη συμφωνία περιλήφθηκε επίσης και η απομάκρυνση της ελληνικής σημαίας από τη Δυτική Ίμια.

Στις 05.58' π.μ. το ΓΕΝ διαβιβάζει οδηγίες προς τη φρεγάτα «NABAPINO» F461 σε εφαρμογή των συμφωνηθέντων σε διπλωματικό επίπεδο. Δίδεται εντολή η κανονιοφόρος «ΠΥΡ-ΠΟΛΗΤΗΣ» P61 να απομακρυνθεί τελευταία από την περιοχή αφού παραλάβει τους Έλληνες βατραχανθρώπους και τη σημαία από τη Δυτική Ίμια.

Στις 06.10' π.μ. ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΑΙ η έναρξη απομάκρυνσης των ναυτικών μονάδων από την περιοχή των Ιμίων. Η ελληνική πλευρά ισχυρίζεται ότι αποσύρει τη σημαία «για να την προστατέψει από τη βεβήλωση», ενώ ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ αναφέρει ότι η υποστολή αποτελεί μέρος της συμφωνίας απεμπλοκής.

Στις 07.12' π.μ. το ΓΕΝ ζητά από τον «ΠΥΡ-ΠΟΛΗΤΗ» P61 να αρχίσει να επιβιβάζει τους βατραχανθρώπους. Ζητά επίσης επιβεβαίωση ότι οι τουρκικές ναυτικές μονάδες απομακρύνονται σταδιακά από την περιοχή.

ΠΕΡΙ ΤΙΣ 08.00' το πρωί στην περιοχή δυτικά της Ικαρίας, και συγκεκριμένα από Ψαρά μέχρι δυτικά της Πάτμου, είχαν αναπτυχθεί οι τουρκικές φρεγάτες «TURGUT REIS» F241 τύπου MEKO-200 Track I και «AKDENIZ» F278 τύπου Knox και τα αντιτορπιλικά «YUCETEPE» D345 τύπου FRAM και «PIYALE PASA» D350 τύπου FRAM εξοπλισμένο με κατευθυνόμενα βλήματα επιφανείας-επιφανείας Harpoon. Όλα είχαν εξέλθει τις βραδινές ώρες της 30ής Ιανουαρίου από τα Στενά του Ελλήσποντου.

Λίγο πριν ξεκινήσει η διαδικασία απεμπλοκής λοιπόν, περίπου στις 05.00' τα ξημερώματα, το ελικόπτερο «ΠΝ21» της φρεγάτας «NABAPINO» F461 καταπίπτει στη θάλασσα, κατά τη διάρκεια αποστολής πάνω από τα Ίμια, σε μια προσπάθεια οριστικής επιβεβαίωσης της κατάληψης της δεύτερης αφύλακτης βραχονησίδας από τους Τούρκους κομάντος, όπως ζήτησε η πολιτική ηγεσία. Αποτέλεσμα, ο θάνατος των τριών μελών του πληρώματος, του κυβερνήτη υποπλοίαρχου Χριστόδουλου Καραθανάση, του

συγκυβερνήτη υποπλοίαρχου Παναγιώτη Βλαχάκου, και του χειριστή ραντάρ αρχικελευστή Έκτορα Γιαλοπού...

Η συναισθηματική φόρτιση των πληρωμάτων των παρακείμενων ελληνικών πολεμικών πλοίων, σε συνδυασμό με το τακτικό πλεονέκτημα που είχε πετύχει το Πολεμικό Ναυτικό και η στοχοποίηση του τουρκικού στόλου, έκαναν την κατάσταση να κρίνεται κυριολεκτικά από μία κλωστή...

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς που έγιναν εκ των υστέρων, σε περίπτωση που ξεκινούσε σύγκρουση, η Τουρκία θα έχανε επτά φρεγάτες και η Ελλάδα δύο ως τρεις. Το είδος της απάντησης της τουρκικής ηγεσίας, κυρίως της στρατιωτικής, σε ένα τόσο βαρύ πλήγμα στο γόνητρο των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων δεν μπορεί να εκτιμηθεί εκ των υστέρων. Ο ολοκληρωτικός πόλεμος δεν μπορεί να αποκλειστεί ως πιθανότητα, του οποίου το τελικό αποτέλεσμα δεν θα ήταν εύκολο να προβλεφθεί. Ούτε το χρονικό σημείο της νομοτελειακά βέβαιης παρέμβασης των Ηνωμένων Πολιτειών για τον περιορισμό του αντίκτυπου που θα είχε η σύγκρουση στη συνοχή της Ατλαντικής Συμμαχίας (NATO) μπορεί να προσδιοριστεί. Ως μόνη βεβαιότητα προβάλλουν οι καταστροφές και στις δύο χώρες και οι μεγάλες ανθρώπινες εκατέρωθεν.

Ακολουθεί πολιτική θύελλα στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, όπου το πρωί ήταν προγραμματισμένη η συζήτηση για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στη νέα κυβέρνηση. Ο Έλληνας πρωθυπουργός από το βήμα της Βουλής ευχαρίστησε τους Αμερικανούς για τη διαμεσολάβησή τους, αναγνώρισε την τεράστια δυσκολία ελέγχου του χώρου του Αιγαίου και δήλωσε: «Η χώρα δεν έχει τη δύναμη που θα έπρεπε να έχει. Η εθνική ταπείνωση είναι η έλλειψη της δύναμης που έχουμε». Η αξιωματική αντιπολίτευση αποχωρεί από την αίθουσα, ενώ χρησιμοποιούνται βαρύτατες εκφράσεις, κατηγορώντας τον Κώστα Σημίτη και την κυβέρνηση για «προδο-

σία». Σφοδρή αντιπαράθεση όμως έχει ξεσπάσει και στο εσωτερικό της κυβέρνησης...

Σε κάθε περίπτωση, η ομολογία του Έλληνα πρωθυπουργού από το βήμα της Βουλής περί έλλειψης της αναγκαίας δύναμης για επιβολή, και όχι μόνο για διεκδίκηση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων, υπήρξε η πικρή επιβεβαίωση, με τον πλέον απόλυτο τρόπο, της αποτυχίας του δόγματος της αποτροπής από ελληνικής πλευράς. Αυτό που δεν είχε κατανοήσει επαρκώς ο κ. Σημίτης, και αρκετοί από τους πρωταγωνιστές της κρίσης, είναι ότι η έννοια της αποτροπής είναι συνολικότερη και συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία της εθνικής ισχύος. Μεταξύ αυτών είναι και η συμπεριφορά της πολιτικής ηγεσίας ως ο φυσικός ηγέτης των Ενόπλων Δυνάμεων.

» ΚΥΡΙΑΚΗ-ΔΕΥΤΕΡΑ, 4-5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Επανερχόμενη στο ζήτημα, η τουρκική πλευρά εξέφρασε επίσημα, με ανακοινώσεις της, την άποψη ότι «η υπογραφή της 28.12.1932 Συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ιταλίας δεν είναι Συνθήκη, εφόσον δεν είχε συζητηθεί στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση, ούτε είχε επικυρωθεί, αλλά είναι ένα πρακτικό συνεδρίασης αξιωματούχων κατωτέρου επιπέδου των δύο χωρών, το οποίο δεν δεσμεύει νομικά την Τουρκία. Εφόσον λοιπόν δεν υπάρχει κάποια συμφωνία, το Αιγαίο εισέρχεται σε μια φάση αλλαγής. Στο Αιγαίο υπάρχουν 3.000 αμφισβητήσιμα βράχια, νησίδες, ακόμη και νησιά, των οποίων η Τουρκία εξετάζει διεξοδικά την κατάσταση βάσει κάθε Συνθήκης».

» ΤΡΙΤΗ, 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Αντικρούοντας την τουρκική άποψη, το ιταλικό υπουργείο Εξωτερικών δήλωσε ότι «η ιταλοτουρκική συμφωνία του 1932 είναι έγκυρη και παραμένει σε ισχύ».

» ΠΕΜΠΤΗ, 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1996

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ψήφισμά του θεώρησε τις τουρκικές ενέργειες ως «παραβίαση εκ μέρους της Τουρκίας των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας» και επεσήμανε ότι «η βραχονησίδα Ίμια ανήκει στο νησιωτικό σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου, με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, το Πρωτόκολλο Ιταλίας-Τουρκίας του 1932 και τη Συνθήκη των Παρισίων του 1947, καθώς ακόμη και τους τουρκικούς γεωγραφικούς χάρτες της δεκαετίας του 1960, όπου το εν λόγω νησιωτικό σύμπλεγμα εμφανίζεται ως τμήμα της ελληνικής επικράτειας».

«Δυστυχώς επτωχεύσαμεν» στην πιο σημαντική κρίση...

Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ πρωθυπουργού από το βήμα της Βουλής περί έλλειψης της αναγκαίας δύναμης για επιβολή, και όχι μόνο για διεκδίκηση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων, υπήρξε η επιβεβαίωση με τον πλέον απόλυτο τρόπο της αποτυχίας του δόγματος της αποτροπής από ελληνικής πλευράς.

Η ΜΗ ΕΠΙΣΗΜΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ του ΚΥΣΕΑ και η μη πραγματοποίηση του άτυπου Κυβερνητικού Συμβουλίου στον προβλεπόμενο χώρο στο ΕΘΚΕΠΙΧ σε περίπτωση κρίσης είχαν ως αποτέλεσμα να δοθούν λάθος μηνύματα στην άλλη πλευρά. Εδόθη η εντύπωση ότι η τότε νέα ελληνική κυβέρνηση δεν επιθυμεί να «χοντρώνει» το παιχνίδι και ότι επιθυμεί την αποκλιμάκωση «πάση θυσία» με πολιτικά και διπλωματικά μέσα. Τόσο από πλευράς Αμερικανών όσο και από πλευράς Τούρκων είχε γίνει αντιληπτό ότι μόνο ο τότε Α/ΓΕΕΘΑ εξέφραζε τη σκληρή γραμμή.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΜΗ αποβίβαση της δεύτερης διατιθέμενης ομάδας βατραχανθρώπων στα Δυτικά Ίμια μετά την επιβεβαιωμένη ύπαρξη εκεί Τούρκων καταδρομών ήταν προσωπική επιλογή του πρωθυπουργού. Προφανώς αυτό έγινε για να «μη κυθεί αίμα». Από στρατιωτικής άποψης η ενέργεια αυτή ήταν εξαιρετικά παρακινδυνευμένη, αφού η oligομελής αυτή ομάδα δεν θα μπορούσε να εκδιώξει ή να εξουδετερώσει τους Τούρκους καταδρομείς που ήδη κατείχαν τη νησίδα. Μια τέτοια ενέργεια, για να είναι σχεδόν με βεβαιότητα επιτυχής, θα έπρεπε να εκτελεστεί τουλάχιστον από δύναμη ενισχυμέ-

νης διμοιρίας (40-50 άντρες). Όμως δύναμη καταδρομών τέτοιου μεγέθους δεν ήταν τοπικά άμεσα διαθέσιμη.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΔΕΝ διέθετε τα μέσα για συνεχή και ασφαλή επιτήρηση τόσο της βραχονησίδας των Δυτικών Ιμίων όσο και των άλλων νησίδων και βραχονησίδων στην περιοχή. Έτσι οι Τούρκοι, εκτελώντας για παραπλάνηση πτήσεις ελικοπτέρων, τράβηξαν την προσοχή των Ελλήνων, μπόρεσαν κεκαλυμμένα να αποβιβάσουν φουσκωτό σκάφος ή σκάφη από μεγαλύτερο πλοίο και να στείλουν την ομάδα καταδρομών στη Δυτική Ίμια. Μικρά φουσκωτά σκάφη δεν μπορούν να εντοπιστούν από τα ραντάρ των πλοίων, όταν μάλιστα ο κυματισμός της θάλασσας, η νύχτα και η χαμηλή ορατότητα συμβάλλουν έτι περισσότερο στο αθέατο της κίνησής τους.

Ο ΑΠΟΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ δυνάμεων ήταν μεγάλος. Το βράδυ της 30ής και της 31ης Ιανουαρίου διατάχθηκε επιφυλακή και επιστράτευση στα νησιά που συνόρευαν με την Τουρκία. Δυστυχώς όμως, ο κακός συντονισμός, η ελλιπής εκπαίδευση και η χαμηλή επάνδρωση είχαν παίξει το ρόλο τους. Το βράδυ σε μεγάλο νησί του Αιγαίου οι ομάδες που ήταν επιφορτισμένες με καθήκοντα φύλαξης αδυνατούσαν να βρουν τις θέσεις τους. Δεν υπήρχαν νυχτερινές διόπτρες για τους στρατιώτες, ενώ η κίνηση των αρμάτων μάχης και των τεθωρακισμένων οχημάτων μεταφοράς πεζικού στο νησί καθιστούσε την κίνηση άλλων στρατιωτικών τμημάτων αδύ-

νατη όσο και επικίνδυνη. Πολλές φορές λόγω της έντασης οι κινήσεις δεν γίνονταν με τα προβλεπόμενα μέτρα και ήταν αναγνωρίσιμες από την απέναντι πλευρά.

Οι μοίρες των αμφίβιων καταδρομών παρέμεναν σε κατάσταση επιφυλακής και στην ουσία ασκούσαν καθήκοντα πεζικού επιφορτισμένες στο να φυλάξουν πιθανές ζώνες προσγείωσης ελικοπτέρων του εχθρού παρά να μεταβούν στους αναγνωρισμένους στόχους τους. Σε όλες τις μονάδες η λειψανδρία ήταν φανερή. Στη μια έλειπαν οι πολυβολητές, στην άλλη οι στοιχειάρχες των όλμων, ενώ πολύ λίγες ομάδες ήταν συμπληρωμένες, αποτέλεσμα της χαμηλής επάνδρωσης. Πολλά πολυβολεία στις ακτές είχαν σκεπαστεί και ψάχνονταν το βράδυ με φακούς. Άλλες θέσεις μάχης δεν είχαν χρησιμοποιηθεί ποτέ, με αποτέλεσμα να μη γνωρίζει κανείς πού βρίσκονται. Η μοίρα αμφίβιων καταδρομών της Κω είχε ετοιμότητα 15 λεπτών. Είχε διαταχθεί να είναι έτοιμη για να αποβιβάσει άντρες στο Φαρμακονήσι και στην Καλόλιμνο. Η διοίκηση των Ειδικών Δυνάμεων επιζητούσε έναν ασφαλή τρόπο μεταφοράς των αντρών στην περιοχή, αλλά κανείς δεν μπόρεσε να της τον παράσχει. Τα σκάφη των μοιρών ήταν και παλιά, αλλά και ακατάλληλα για τον κυματισμό εκείνης της βραδιάς στο Αιγαίο (6 μποφόρ). Τα μεταφορικά ελικόπτερα δεν μπορούσαν να πετάξουν βράδυ και αρνούνταν να παραλάβουν τους καταδρομείς. Επιπλέον, βάσει μιας εμμονής που προέβλεπε ένα γενικευμένο πόλεμο με την Τουρκία, οι άντρες των μονάδων αμφίβιων καταδρομών έμειναν στις θέσεις τους, εφαρμό-

ζοντας ένα παλαιότερο σχέδιο που προέβλεπε την επίθεση των μοιρών σε στρατηγικούς στόχους στην απέναντι ακτή. Με δεδομένη την ελλιπή επάνδρωση, δεν μπορούσαν να διαθέσουν κανένα άντρα.

Η ΦΡΕΓΑΤΑ «ΥΔΡΑ», Η καλύτερη τότε μονάδα του στόλου, βρισκόταν -δυστυχώς- στην Αδριατική. Αν και το Πολεμικό Ναυτικό είχε ήδη προμηθευτεί πέντε υπερσύγχρονα ελικόπτερα S70B-6 Aegean Hawk, αποστερήθηκε των υπηρεσιών τους για τον εξής απλό λόγο: τα Aegean Hawk, λόγω αντοχής του ελικοδρομίου, δεν μπορούν να «πιάσουν» στο ελικοδρόμιο των φρεγατών τύπου Standard. Συνεπώς η απουσία της «ΥΔΡΑΣ» ουσιαστικά σήμανε την απουσία των Aegean Hawk όχι μόνο από την περιοχή των Ιμίων, αλλά και από τον επιχειρησιακό χώρο του Αιγαίου, στον οποίο *εκείνη τη νύχτα* διακυβευόταν η εθνική αξιοπρέπεια.

ΤΟ ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΟ AB-212, ΠΟΥ χρησιμοποιήθηκε για την εκτέλεση αποστολής αναγνώρισης, την κρίσιμη ώρα δεν ήταν το κατάλληλο μέσο γι' αυτή την αποστολή. Τα ελικόπτερα αυτού του τύπου δεν διαθέτουν μέσα νυκτερινής παρατήρησης και ούτε σοβαρό οπλισμό. Η έρευνα πάνω από τη νησίδα έγινε με τη χρήση προβολέα από πολύ χαμηλό ύψος από ένα ελικόπτερο που κυριολεκτικά βρισκόταν στο «έλεος του Θεού» κάτω από δυσμενείς συνθήκες ορατότητας και καιρού. Η παραφιλολογία που αργότερα αναπτύχθηκε για το εάν καταρρίφθηκε από τα εχθρικά πυρά ουσιαστικά δεν έχει νό-

ημα. Η αλήθεια είναι ότι ένα άοπλο και εν μέρει «τυφλό» ελικόπτερο στάλθηκε πάνω από μια νησίδα σε υποτιθέμενη αποστολή αναγνώρισης (που στην πραγματικότητα ήταν αποστολή αυτοκτονίας), αν και υπήρχαν βάσιμες και σοβαρές πληροφορίες περί ύπαρξης εχθρικού προσωπικού σ' αυτή. Αλήθεια, αν οι Τούρκοι καταδρομείς θεωρούσαν την προσέγγιση του ελικοπτέρου ως μέρος επιχείρησης ανακατάληψης, τι θα γινόταν;

ΤΑ ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ ΑΗ-64Α ΑΡΑΧΕ, αν και κατέστησαν εσπευσμένα επιχειρησιακά και δύο απ' αυτά μετακινήθηκαν σε αεροδρόμιο διασποράς, δεν χρησιμοποιήθηκαν. Τα Apache ήταν η πλέον ενδεδειγμένη λύση για την αποστολή που ατυχώς ανέλαβε το ΑΒ-212. Η παρουσία και μόνο των επιθετικών ελικοπτέρων στην περιοχή της κρίσης θα συνέβαλλε ουσιαστικά στη διαφοροποίηση της τουρκικής συμπεριφοράς. Το Apache διαθέτει ικανότατη θερμική κάμερα (FLIR: Forward Looking Infrared) και μπορούσε να διακρίνει την ανθρώπινη παρουσία ως θερμικό ίχνος επί της νησίδας από ασφαλή απόσταση. Τα πρώτα παραληφθέντα ελικόπτερα Aegean Hawk δεν διέθεταν FLIR. Αυτή τη δυνατότητα διαθέτουν σήμερα τα ελικόπτερα της πρόσφατης παραλαβής (S70B), ενώ ήδη τα παλιότερα εκσυγχρονίζονται με τοποθέτηση κάμερας αντίστοιχων επιδόσεων.

Από αριστερά:

Ο τότε αντιπλοίαρχος Ι. Λιούλης, κυβερνήτης της «NABARINO» F46I, είχε αναλάβει καθήκοντα τοπικού διοικητή στην περιοχή των Ιμίων. Στις 03.42' π.μ. κατόπιν εντολής του ΓΕΝ απονήωσε το ελικόπτερο ΠΝ 21 της φρεγάτας του, για μια μοiraία -όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια- αποστολή τακτικής αναγνώρισης.

Περίπου στις 05.00' τα ξημερώματα το ελικόπτερο ΠΝ 21 καταπίπτει στη θάλασσα, με αποτέλεσμα το θάνατο των τριών αντρών του πληρώματος, το οποίο αποτελούσαν ο κυβερνήτης υποπλοίαρχος Χριστόδουλος Καραθανάσης, ο συγκυβερνήτης υποπλοίαρχος Παναγιώτης Βλαχάκος και ο χειριστής ραντάρ αρχικελευστής Έκτορας Γαλιολύς.

Ο ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΕ εκ των υστέρων και σταδιακά μετατράπηκε σε παραφιλολογία περί μη φύλαξης με προσωπικό της νησίδας των Δυτικών Ιμίων δεν έχει καμία ουσιαστική σημασία. Η ευρύτερη περιοχή είναι γεμάτη από νησίδες και βραχονησίδες που όλες αποτελούσαν υποψήφιους στόχους για τουρκική προβοκάτσια. Άλλωστε το ΓΕΕΘΑ ζήτησε τη φύλαξη της νησίδας Φαρμακονήσι και η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Άμυνας το αρνήθηκε. Αλήθεια, τι θα συνέβαινε αν εκεί γινόταν η απόβαση των Τούρκων; Μια ματιά στο χάρτη που παρατίθεται αρκεί για τη διαπίστωση της πληθώρας των νησίδων που συνιστούσαν πιθανούς τουρκικούς στόχους. Μεταξύ αυτών είναι και η νησίδα Πίτα που αποτελεί το χώρο όπου διαδραματίζεται το σενάριο της πρόσφατης κινηματογραφικής ταινίας «Λούφα και παραλλαγή - Σειρήνες στο Αιγαίο».

Η ΜΗ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ επίμαχη περιοχή της εφεδρείας ειδικών δυνάμεων, που συγκροτήθηκαν και τέθηκαν σε ετοιμότητα στην περιοχή της Αττικής, αποτελεί ένα μεγάλο ερωτηματικό. Αρκούσε μία ή δύο πτήσεις αεροσκαφών

C-130 Hercules προς το αεροδρόμιο της Κω προκειμένου ο τοπικός διοικητής να καταστεί επαρκής σε ειδικές δυνάμεις, αλλά και οι γείτονες να λάβουν το κατάλληλο μήνυμα.

Μέρος από αυτούς τους άντρες θα μπορούσε να έχει επιβιβαστεί στις κανονιοφόρους «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ» και «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ» που εκ σχεδιασμού διαθέτουν κατάλληλες ενδαιτιήσεις για φιλοξενία μάχιμων τμημάτων. Η κάθε κανονιοφόρος μπορεί να φιλοξενήσει 19 οπλίτες. Συνεπώς η ζητηθείσα κατά την κρίσιμη ώρα άμεσα διαθέσιμη εφεδρική δύναμη θα ήταν εν πλω επί των κανονιοφόρων και άμεσα διαθέσιμη για τον επιχειρησιακό διοικητή.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η άρνηση του τότε αρχηγού του ΓΕΣ για επάνδρωση των Ιμίων με δυνάμεις του Στρατού Ξηράς. Το γεγονός καταγράφεται από τον τέως Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχο Λυμπέρη, αλλά έχει αμφισβητηθεί από άλλους υψηλόβαθμους αξιωματικούς-μάρτυρες της εποχής εκείνης (διοικητή ΑΣΔΕΝ, διευθυντή ειδικών δυνάμεων του ΓΕΣ κτλ.). Το γεγονός (αν έγινε) προφανώς οφείλεται στη μη επάρκεια των διατιθέμενων τοπικά ειδικών δυνάμεων.

Η μονάδα ειδικών δυνάμεων που εδρεύει στην Κω, πέραν της επιχειρησιακής αποστολής για την οποία έπρεπε να τηρεί ετοιμότητα να εκτελέσει, διέθεσε προφανώς προσωπικό και για άλλες αποστολές. Μέρος της δύναμής της ήταν η φρουρά της νησίδας Καλόλιμνος. Συνεπώς η άσκοπη χρήση προσωπικού των μονάδων των ειδικών δυνάμεων για φρουράση νησίδας σημαίνει αδυναμία η αποστολή αυτή να εκτελεστεί από τους καθ' ύλην αρμόδιους, δηλαδή από τα τάγματα πεζικού που εδρεύουν στην Κω. Επιπλέον το όλο γεγονός κατέδειξε την αδυναμία της ΑΣΔΕΝ να υλοποιήσει αυτό που ονομάζεται «ελαστική άμυνα». Οι δυνάμεις της ήταν καταδικασμένες να «εγκλωβιστούν» στα νησιά όπου ήταν ανεπτυγμένες, χωρίς δυνατότητα πλευρικής μετακίνησης και ενίσχυσης.

Τέλος, καθοριστικό ρόλο έπαιξε και ένα άλλο ζήτημα που άπτεται των επιχειρησιακών σχεδίων. Όπως δημόσια δήλωσε και ο Α/ΓΕΣ αντιστράτηγος Βούλγαρης στην εκπομπή «Φάκελοι», ο «Στρατός Ξηράς δεν είναι εκπαιδευμένος σε τέτοιου είδους θαλάσσιο αγώνα επάνω σε βραχονησίδες δεδομένου ότι δεν έχει τα διαθέσιμα μέσα να υποστηρίξει από πλευράς ενδιαίτησης, από πλευράς πυρομαχικών, από πλευράς τροφής και εν γένει από πλευράς διοικητικής μέριμνας τμήματα επί των βραχονησίδων», και ότι «υπάρχει το σχέδιο αντεπιθέσεων («Ιφιγένεια») για το οποίο εκπαιδεύεται ο στρατός τον οποίο ήδη θα πρέπει να έχουμε

συγκεντρωμένο και προσανατολισμένο, έτοιμο έτσι ώστε να ενεργήσει στην απέναντι ακτή από σημεία τα οποία εκ των προτέρων έχουν ήδη αναγνωριστεί». Πέρα από τα αντεπιχειρήματα που μπορεί κάποιος να διατυπώσει για την ακρίβεια του πρώτου μέρους της δήλωσης, θα εστιάσουμε στο δεύτερο μέρος που αναφέρεται στο σχέδιο «Ιφιγένεια».

Επρόκειτο για σχέδιο αντεπιθέσεων που αφορούσε ενέργειες των Ειδικών Δυνάμεων, και συγκεκριμένα των μονάδων αμφίβιων καταδρομών που ήταν αναπτυγμένες στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, κατά προεπιλεγμένων στόχων στην τουρκική ακτή και ενδοχώρα σε περίπτωση γενικευμένου πολέμου. Είναι λοιπόν πολύ πιθανό ο επί χρόνια προσανατολισμός του Ελληνικού Στρατού, αλλά και των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων γενικότερα, στην περίπτωση του γενικευμένου πολέμου με την Τουρκία, σε συνδυασμό με τη χαμηλή επάνδρωση των μονάδων και την έλλειψη υλικών, να ώθησε σε «δογματική» ακαμψία, αφού το συμβάν στα Ίμια εθεωρείτο απλώς προκαταρκτικό επεισόδιο της γενικευμένης σύγκρουσης.

ΤΟ ΑΣΑΦΕΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ των Ελληνικών Ναυπηγείων ΑΕ (Σκαρμαγκά) και τα συνεχή εργοστασιακά προβλήματα είχαν ως αποτέλεσμα τη μη έγκαιρη παράδοση -σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα της σύμβασης- των τριών επιπλέον φρεγατών ΜΕΚΟ-200ΗΝ. Έτσι, την κρίσιμη ώρα προβλήματα άσχετα με το υπουργείο Άμυνας αποστέρησαν πολύτιμες μονάδες από το Πολεμικό Ναυτικό. Για μια ακόμη φορά αποδείχθηκε ότι η εθνική άμυνα αποτελεί συνισταμένη πολλών παραγόντων.

ΟΙ ΚΑΝΟΝΙΟΦΟΡΟΙ ΕΙΝΑΙ ΠΛΟΙΑ που το Πολεμικό Ναυτικό από τη δεκαετία του '80 άρχισε να προμηθεύεται. Η δυνατότητα μεταφοράς μάχιμου τμήματος είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της επιλεχθείσας σχεδίασης για τα σκάφη αυτά και αποτέλεσε βασικό λόγο της επιλογής της. Δυστυχώς όμως, στο ελληνικό επιχειρησιακό περιβάλλον και μέχρι την κρίση των Ιμίων οι κανονιοφόροι δεν αξιοποιούσαν ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά τους για τα οποία αγοράστηκαν. Ευτυχώς σήμερα τα παθήματα έγιναν μαθήματα.

Όταν η «γκρι» εξωτερική πολιτική οδηγεί σε «γκρίζες ζώνες»...

**Η κρίση στα Ίμια δεν
αποτελέσσε αυτόνομο ή τυχαίο
γεγονός.**

Αντίθετα, ήταν ένα ακόμη βήμα στο σχέδιο υλοποίησης των τουρκικών διεκδικήσεων, το οποίο μέχρι και το 1974 είχε ως μοναδικό του άξονα, για την πρόκληση κάποιας κρίσης, το Κυπριακό. Στη συνέχεια η τουρκική προσοχή στράφηκε στην περιοχή του Αιγαίου. Αξίζει να αναφερθούν οι πιο σημαντικοί προηγούμενοι σταθμοί, καθώς και τα κύρια χαρακτηριστικά της πολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα την αντίστοιχη χρονική περίοδο:

Το 1955, που σημειώθηκε το «πογκρόμ» εναντίον της ελληνικής μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη, χωρίς να εξαιρεθούν ούτε καν οι οικογένειες των Ελλήνων αξιωματικών που υπηρετούσαν στο ΝΑΤΟ, στην Ελλάδα ο Αλέξανδρος Παπάγος ήταν ένα βήμα πριν από το θάνατο. Τον ξεριζωμό των Ελλήνων οι τουρκικές Αρχές τον ολοκλήρωσαν στις αρχές της δεκαετίας του '60, οπότε επικρατούσε σοβαρή πολιτική αναταραχή στο εσωτερικό της Ελλάδας.

Το 1967 επεβλήθη η στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί εξαιρετικά δυσμενές διεθνές κλίμα απέναντι στη χώρα. Τη συγκυρία αξιοποίησαν οι Τούρκοι και με την άσκηση ασφυκτικών πιέσεων, σε συνέχεια της απειλής εισβολής στην Κύπρο, που είχε προηγηθεί το 1964, πέτυχαν την απόσυρση της ελληνικής μεραρχίας από την Κύπρο. Η μεραρχία είχε αποσταλεί από τον Γεώργιο Παπαν-

δρέου κυριολεκτικά μέσα σε μία νύχτα, με τους Έλληνες αξιωματικούς και στρατιώτες να φθάνουν στο νησί κατά τμήματα ως απλοί πολίτες, φέρνοντας με τον τρόπο αυτό τους Τούρκους προ τετελεσμένου. Η απόσυρση της μεραρχίας άνοιξε το δρόμο για την εισβολή του 1974. Η παρουσία της κατά πάσα πιθανότητα είτε θα είχε αποτρέψει τα σχέδια εισβολής είτε το στρατιωτικό αποτέλεσμα στο έδαφος θα ήταν πολύ διαφορετικό.

Το 1974 η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ πολιτική συγκυρία στην Ελλάδα ήταν δραματική, παράλληλα με τη διεθνή απομόνωση που είχε επιβληθεί στο δικτατορικό καθεστώς του ταξίαρχου Ιωαννίδη. Με αφορμή-πρόσχημα το πραξικόπημα της χούντας εναντίον του Μακαρίου, η Τουρκία εισέβαλε στο νησί και κατέλαβε τη βόρεια Κύπρο.

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, ΑΠΟ ΤΟ 1976, λόγω της πολιτικής αναταραχής, τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης μέχρι την παγίωση των δημοκρατικών ελευθεριών και διαδικασιών, η Τουρκία όποτε θεωρούσε τη συγκυρία ευνοϊκή έστελνε ωκεανογραφικά σκάφη στο Αιγαίο («ΧΟΡΑ», «ΣΙΣΜΙΚ») με το πρόσχημα πραγματοποίησης ερευνών. Με τον τρόπο αυτό ήγειρε συνεχώς θέματα που αφορούσαν το εύρος της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, ενώ σε δύο περιπτώσεις (1976 και 1987) προέκυψε άμεσος κίνδυνος στρατιωτικής σύγκρουσης.

Η τουρκική εξωτερική πολιτική

Όπως προκύπτει και από το προαναφερθέν χρονικό, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της τουρκικής συμπεριφοράς απέναντι στην Ελλάδα, συστατικό στοιχείο της «συνέχειας» της εξωτερικής πολιτικής της χώρας αυτής, είναι ότι δημιουργεί προβλήματα εκ του ασφαλούς: όταν η Ελλάδα αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα που την «παραλύει» πολιτικά και την αποδιοργανώνει. Η διαχρονική αυτή παρατήρηση αναδεικνύει και τις παθογένειες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Παρότι οι επισημάνσεις που θα ακολουθήσουν αποδεικνύουν την ορθότητα της ανωτέρω επισήμανσης, η Ελλάδα έχει αποτύχει ως κράτος να «θωρακιστεί» θεσμικά με τέτοιον τρόπο ώστε να διασφαλίζεται απέναντι στις τουρκικές αναθεωρητικές «πρωτοβουλίες». Εν ολίγοις, η χώρα μας ανοίγει από μόνη της το «παράθυρο τρωτότητας», που επιτρέπει στην Τουρκία να θέτει σε εφαρμογή την πολιτική που έχει χαράξει και να αναμένει με υπομονή την καταλληλότερη χρονική συγκυρία για να εκκινήσει την προσπάθεια υλοποίησής της. Ούσα η αναθεωρητική δύναμη στην περιοχή, η Τουρκία έχει την πολυτέλεια να επιλέγει τον τόπο και το χρόνο που θα εκδηλώσει τις «πρωτοβουλίες» της απέναντι στην Ελλάδα. Η στρατιωτική πίεση μπορεί να εκδηλωθεί ανά πάσα στιγμή από την περιοχή της Θράκης, στο Αιγαίο και μέχρι την Κύπρο.

Οι «γκρίζες ζώνες» αποτελούν τη νεοπαγή μέθοδο πρόκλησης κρίσεων μετά την κρίση στα Ίμια στις αρχές του 1996. Και στην περίπτωση αυτή, παρόλο που για την κρίση ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό η «ιδιωτική» πρωτοβουλία του δήμαρχου της Καλύμνου, η τουρκική ηγεσία εμφανίστηκε πανέτοιμη να αξιοποιήσει μια ακόμη δύσκολη συγκυρία στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν στο Ωνάσειο, η κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη είχε μόλις ορκιστεί, ενώ οι προσωπικές απόψεις του για τις

Οι αμφίβιοι καταδρομείς καθελώθηκαν στα νησιά χάρη στην αρτηριοσκληρωτική νοοτροπία του ελληνικού στρατιωτικού σχεδιασμού, ο οποίος δεν προέβλεπε την ευελιξία αυτών των μονάδων κρούσης.

Οι φρεγάτες τύπου «S», όπως η εικονιζόμενη «ΛΗΜΝΟΣ» F451, είχαν προταγωνιστικό ρόλο στην κρίση των Ιμίων.

Η εσωτερική πολιτική κατάσταση στις δύο χώρες φαίνεται πως έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις.

■ | κρίση εξελίχθηκε εν μέσω μιας ιδιότυπης πολιτικής συγκυρίας: τη δεδομένη στιγμή, εκατέρωθεν του Αιγαίου, στην κυβέρνηση βρισκόντουσαν πολιτικά σχήματα που δεν διέθεταν την ψήφο εμπιστοσύνης των Κοινοβουλίων.

Στην Τουρκία βρισκόντουσαν εν εξελίξει διαπραγματεύσεις για το σχηματισμό κυβέρνησης. Στις εκλογές που είχαν προηγηθεί είχε επικρατήσει ο Ισλαμιστής Νετομεντίν Ερμπακάν και το στρατιωτικό κυρίως κατεστημένο επέδωκε να του φράξει το δρόμο προς την εξουσία. Επικεφαλής της υπηρεσιακής κυβέρνησης βρισκόταν η Τανσού Τσιλέρ, η οποία όμως δεν είχε κατορθώσει να αποσπάσει τη συναίνεση άλλων πολιτικών δυνάμεων, που θα της έδιναν την απαραίτητη πλειοψηφία στη Βουλή για να κυβερνήσει. Η κυβέρνησή της βρισκόταν υπό παραίτηση.

Στην Ελλάδα τα πράγματα δεν ήταν καλύτερα. Η πολιτική αστάθεια, λόγω της ασθένειας του τότε πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου, είχε οδηγήσει σε ένα είδος ακυβερνησίας. Ο Κώστας Σημίτης βρισκόταν στη διαδικασία σχηματισμού κυβέρνησης και αναζήτησης ψήφου εμπιστοσύνης από τη Βουλή. Είχε προηγηθεί η επικράτησή του στις εσωκομματικές διαδικασίες ανάδειξης διαδόχου του ιστορικού ηγέτη του

ΠΑΣΟΚ. Συγκεκριμένα, ο Κώστας Σημίτης εξελέγη ως αντικαταστάτης του Ανδρέα Παπανδρέου στις 18 Ιανουαρίου 1996, έχοντας αντιμετωπίσει στις εσωκομματικές διαδικασίες τον Γεράσιμο Αρσένη και τον Άκη Τσοχατζόπουλο.

Στην αρχική ψηφοφορία ισοψήφησε με τον κ. Τσοχατζόπουλο με 53 ψήφους, ενώ ο κ. Αρσένης έλαβε 50 ψήφους και ο Ιωάννης Χαραλαμπίδης 11 ψήφους. Στη δεύτερη, επαναληπτική εκλογή ο Κώστας Σημίτης έλαβε 86 ψήφους έναντι 75 του Άκη Τσοχατζόπουλου. Το νέο κυβερνητικό σχήμα ανακοινώθηκε στις 21 Ιανουαρίου 1996 και οι 40 υπουργοί και υφυπουργοί ορκίστηκαν την επόμενη ημέρα. Καθίσταται φανερό ότι μια κυβέρνηση που σχηματίζεται κατά τη διάρκεια των γεγονότων στα Ίμια, που οδήγησαν σε επικίνδυνη κλιμάκωση και κρίση, ήταν εξαιρετικά δύσκολο να παρουσιάσει εικόνα συνοχής που θα έστελνε τα σωστά μηνύματα στην άλλη πλευρά του Αιγαίου, ώστε να επιτευχθεί η αποκλιμάκωση της έντασης.

Το κοντινό παρελθόν ωστόσο θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι συνέβαλε τα μέγιστα στη διαμόρφωση μιας κατάστασης η οποία «διαβάστηκε» από τους Τούρκους ως ευκαιρία για την περαιτέρω ανέξοδη προώθηση των επιδιώξεών τους. Κυρίαρχη πολιτική δύναμη στη δεκαετία του '80 στην Ελλάδα ήταν το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας τα πολιτικά πάθη είχαν «φουντώσει» υπέρμετρα, με την αξιωματική αντιπολίτευση να ανεβάζει το πολιτικό «θερμόμετρο» σε κάθε ευκαιρία. Μια από τις σφοδρότερες συγκρούσεις εκτυλίχθηκε γύρω από την αποκαλούμενη «αγορά του αιώνα».

Επρόκειτο για τη μαζική προμήθεια, το 1988, αμερικανικών και γαλλικών μαχητικών αεροσκαφών από την Πολεμική Αεροπορία (40 F-16C Block 30 και 40 Mirage 2000). Η ταραγμένη περίοδος διεθνώς, καθώς η πρώην υπερδύναμη Σοβιετική Ένωση έπνιξε τα λοίσθια υπό την ηγεσία του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, συνδυάστηκε στην περίπτωση που εξετάζουμε στο εσωτερικό μέτωπο με την εκλογική ήττα του ΠΑΣΟΚ, χωρίς όμως να προκύψει σταθερή-αυτοδύναμη κυβέρνηση. Στα ελληνικά πολιτικά ήθη ήταν εξαιρετικά σύνθηρες το κόμμα που βρισκόταν στην εξουσία να τροποποιεί ανάλογα με το βρα-

Ο τότε πρωθυπουργός Κ. Σημίτης αποδείχθηκε ότι δεν μπορούσε να σηκώσει το βάρος τέτοιων γεγονότων.

χυπρόθεσμο, στενά κομματικό συμφέρον τον εκλογικό νόμο. Για παράδειγμα, όταν η δημοτικότητα των κυβερνώντων βρισκόταν, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, σε ελεύθερη πτώση, τότε άλλαζαν τον εκλογικό νόμο με τέτοιο τρόπο ώστε να παρεμποδιστεί η άνοδος στην εξουσία του αντιπάλου ή, εάν το κατόρθωνε, να γινόταν με οριακή κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Η τακτική αυτή λειτουργούσε και ως «ανάχωμα» στις όποιες ενδοκομματικές τάσεις αμφισβήτησης της ηγεσίας (του ΠΑΣΟΚ εν προκειμένω, που κυβερνούσε σχεδόν επί μία δεκαετία και είχε υποστεί αναπόφευκτα σοβαρή φθορά), καθώς η ορατή προοπτική επανόδου στην εξουσία διατηρούσε την εσωκομματική ενότητα.

Η υπόθεση της «αγοράς του αιώνα» οδηγήθηκε στα δικαστήρια. Στο εδώλιο βρέθηκαν και Έλληνες αξιωματικοί. Ως αποτέλεσμα

της δίωξης που ασκήθηκε εναντίον τους (την παραγμένη περίοδο που ακολούθησε τη συγκυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με την Αριστερά και αμέσως μετά τη διακυβέρνηση της χώρας από την κυβέρνηση οριακής πλειοψηφίας της Νέας Δημοκρατίας ως και τη νέα κυβερνητική θητεία του Ανδρέα Παπανδρέου) μέχρι τον Ιανουάριο του 1996 δεν προωθήθηκε κανένα σημαντικό εξοπλιστικό πρόγραμμα των Ενόπλων Δυνάμεων.

Οι προειδοποιήσεις των ειδικών για το επικίνδυνο χάσμα στη μαχητική ισχύ των στρατιωτικών δυνάμεων εκατέρωθεν του Αιγαίου δεν έπιασαν τόπο. Η διατάραξη της ισορροπίας ισχύος (balance of power) στο ελληνοτουρκικό μέτωπο αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα που δημιούργησε εικόνα αδυναμίας της Ελλάδας στα μάτια των Τούρκων στρατηγών και συνέβα-

Ελικόπτερο Aegean Hawk του Πολεμικού Ναυτικού. Τη νύχτα των Ιμίων στερηθήκαμε των υπηρεσιών τους διότι δεν μπορούσαν να πιάνουν στο ελικοδρόμιο των φρεγατών που υπήρχαν στην περιοχή. Έτσι χρησιμοποιήθηκαν τα παλαιότερα AB-212.

λε αναμφισβήτητα στο να ξεσπάσει η κρίση στα Ίμια, όταν, δηλαδή, παρουσιάστηκε η πρώτη ευκαιρία.

Όσον αφορά αυτή καθαυτή την κρίση, στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπήρξε πολιτικός που να επιχειρήσει την αξιοποίηση της συγκυρίας προς ίδιον όφελος. Ωστόσο, η επίσης ταραγμένη εσωτερική πολιτική πραγματικότητα στη χώρα συνέβαλε τα μέγιστα στο λανθασμένο χειρισμό της κρίσης και την κλιμάκωσή της. Συνολικότερα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι ο χειρισμός της κρίσης από ελληνικής πλευράς υπήρξε αποκαρδιωτικός. Πολλές ενέργειες και άλλες τόσες παραλείψεις οδήγησαν στην κλιμάκωση της κρίσης, που έφθασε στα πρόθυρα της πολεμικής αντιπαράθεσης. Το εσωτερικό πολιτικό πρόβλημα στην Ελλάδα προέκυπτε από τη βαρύτατη ασθένεια του Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος βρισκόταν στο Ωνάσειο, και ουδείς γνώριζε εάν ο Έλληνας ηγέτης θα ήταν σε θέση να

αντιμετωπίσει το σοβαρότατο πρόβλημα στην υγεία του. Σε κάθε περίπτωση όμως δεν μπορούσε να κυβερνήσει.

Την περίοδο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 1995 συνέβησαν στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό της Ελλάδας γεγονότα που μπορούμε βάσιμα να υποθέσουμε ότι συνέβαλαν στη δημιουργία του πολιτικού προβλήματος, το οποίο εν συνεχεία οδήγησε στην κρίση στα Ίμια και την πρώτη αμφισβήτηση ελληνικού εδάφους από την Τουρκία. Το διάστημα αυτό σε κυβερνητικούς κύκλους κέρδιζε έδαφος η ιδέα οικονομικής «αξιοποίησης» των βραχονησίδων του Αιγαίου, κίνηση που αφενός θα «κατοχύρωνε» την κυριαρχία επ' αυτών έναντι των όποιων αμφισβητήσεων, και αφετέρου, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, θα αποκτούσαν υφαλοκρηπίδα και χωρικά ύδατα. Χωρίς να μπορούμε στην ουσία της εν λόγω πολιτικής πρότασης, περιοριζόμαστε στο να επισημάνουμε ότι μια τέτοια πολιτική

Δύο ελικόπτερα AH-64A Apache αν και έφτασαν εσπευσμένα στην περιοχή, τελικά δεν αξιοποιήθηκαν, παρότι ήταν η ενδεχόμενη λύση για την αποστολή που ανέλαβε τελικά το μοιραίο ελικόπτερο AB-212.

απόφαση θα έπρεπε να παραμείνει αυστηρώς απόρρητη για να έχει πιθανότητες επιτυχίας. Δυστυχώς, για μία ακόμη φορά, Έλληνες πολιτικοί προσπάθησαν να κεφαλαιοποιήσουν τα όποια οφέλη θα προέκυπταν αν κατοχύρωναν την «πατρότητα» της ιδέας, θυσιάζοντας τις δυνητικές συνέπειες για την εθνική ασφάλεια στο βωμό των πολιτικών τους σκοπιμοτήτων. Οι σκέψεις αυτές είχαν ξεκινήσει από την ομάδα του Άκη Τσοχατζόπουλου, και συγκεκριμένα από το υπουργείο Αιγαίου, όπου βρισκόταν ο στενός συνεργάτης του Αντώνης Κοτσακάς. Αν και φαίνεται πως προσυπέγραφαν την άποψη, ο έτερος πόλος που φιλοδοξούσε να αναλάβει την ηγεσία του Κινήματος στη μετά τον Ανδρέα Παπανδρέου εποχή ήταν αυτός του υπουργού Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη.

Σε μια προσπάθεια να προλάβει τις εξελίξεις, την «είδση» ανακοίνωσε ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας Μανώλης Μπετενιώτης. Και μόνο το γεγονός ότι η είδηση «βγήκε» από το συγκεκριμένο υπουργείο έχει ξεχωριστή σημασία. Είναι εξαιρετικά πιθανό το «βαθύ κράτος» της Τουρκίας να επιχείρησε να ακυρώσει εν τη γενέσει τους τα ελληνικά σχέδια, στήνοντας σκηνικό έντασης στο Αιγαίο, που επισημοποίησε την ένταξη της θεωρίας των «γκρίζων ζωνών» στην «ατζέντα».

Ιδιαίτερη εντύπωση και αίσθηση προκάλεσαν οι δηλώσεις του Τούρκου αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού Ισμαήλ Χακί Καρανταγί, αμέσως μετά τη λήξη της κρίσης στα Ίμια.

Ο Τούρκος αρχηγός του Γενικού Επιτελείου έκανε λόγο για «μεγάλο στρατηγικό λάθος», διευκρινίζοντας ότι δεν το καταλογίζει απαραίτητως στην Ελλάδα.

Οι δηλώσεις αυτές δεν ανήκουν σε κάποιον ουδέτερο παρατηρητή που καλείται εκ του ασφαλούς να σχολιάσει το πώς προέκυψε αυτή η κρίση, που έφερε την Ελλάδα και την Τουρκία στο κατώφλι της στρατιωτικής σύγκρουσης. Παρά το γεγονός ότι η χώρα του θα μπορούσε να θεωρηθεί «νικητής», ο στρατηγός Καρανταγί επέλεξε με αυτό τον τρόπο να εκφράσει τον προβληματισμό και το σκεπτικισμό του. Εν πολλοίς, η κρίση εξελίχτηκε «τυχαία», χωρίς οι εκατέρωθεν πολιτικές ηγεσίες και τα Γενικά Επιτελεία να ελέγχουν την κλιμάκωσή της, κα-

θώς η ερμηνεία των προθέσεων του αντιπάλου ήταν κι από τις δύο πλευρές προβληματική. Ίσως ο Τούρκος αρχιστράτηγος να υπαινισσόταν ότι η εξέλιξη θα μπορούσε να ήταν αμοιβαία καταστροφική, ωστόσο, όντας γνωστός για τη διπλωματική γλώσσα που χρησιμοποιούσε, επιχειρήθηκαν «εναλλακτικές» ερμηνείες.

Πρώτος συγκαλυμμένος στόχος του Τούρκου αρχηγού ήταν πιθανότατα όσοι επέλεξαν τη συγκεκριμένη βραχονησίδα για το στήσιμο της «προβοκάτιας». Το νομικό της καθεστώς είναι ξεκάθαρο, όπως αποτυπώνεται και σε τουρκικούς στρατιωτικούς χάρτες, όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια, κάτι που ερμηνεύει και την απροθυμία της Τουρκίας να προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για τη διευκρίνιση της υπόθεσης, σύμφωνα και με την επίσημη επιδίωξη της ελληνικής πλευράς. Την τουρκική επιχειρηματολογία «άδειασαν» το ιταλικό υπουργείο Εξωτερικών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (βλ. σχετική αναφορά στο χρονολόγιο της κρίσης). Άλλος πιθανός στόχος του στρατηγού Καρανταγί ίσως ήταν η πρωθυπουργός Τανσού Τσιλέρ, η οποία από κάποιο σημείο και μετά κατέστη ανεξέλεγκτη, ενώ η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας είναι παραδοσιακά εξαιρετικά προσεκτική στο να μην κλιμακώνει υπερβολικά μια κρίση, γνωρίζοντας ότι, λόγω της φύσης του τουρκικού πολιτικού συστήματος, δεν έχει την πολυτέλεια της ήττας.

Η τουρκική στρατιωτική ηγεσία θα μπορούσε να πετύχει το στόχο της, δηλαδή να αναδείξει το θέμα, κάνοντας τους Έλληνες να αρχίσουν να το αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη προσοχή, έχοντας ανέβει πολύ λιγότερα σκαλιά στη «σκάλα κλιμάκωσης» της κρίσης (escalation ladder). «Στρατηγικό λάθος» είναι πιθανό να καταλογιζε και στην ελληνική πλευρά, εξηγώντας της εμμέσως ότι τέτοιες πολιτικές αποφάσεις δεν μπορεί παρά να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τις διμερείς σχέσεις.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο βοηθός υφυπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Ινάλ Μπατού. Αδιαφορώντας για τις εθνικιστικές κορόνες της πρωθυπουργού της χώρας του Τανσού Τσιλέρ, αν και εισηγητής της απόβασης των Τούρκων κομάντος στα Ίμια κατά την εξέλιξη της κρίσης, χωρίς να αναφερθεί ονομαστικά είτε στη χώρα του είτε στην Ελλάδα, δεν δίστασε να μιλήσει για «δημαγωγία», αλλά και για «ευθύνες μερίδας του Τύπου». Εάν οι «δημοσιογράφοι» της «Χουριέτ» είχαν σχέσεις με τις υπηρεσίες πληροφοριών της Τουρκίας, δεν αποκλείεται η δήλωση του κ. Μπατού να αποτελούσε αιχμή για την παρακινδυνευμένη «πρωτοβουλία» τουρκικών «κύκλων».

Δίκαιο «στα χαρτιά», στην πράξη όμως...

Πριν από τη σύντομη αναφορά μας στην αποτύπωση του νομικού καθεστώτος που διέπει τις νήσους και τις νησίδες του Αιγαίου, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στους επίσημους χάρτες του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, τόσο το 1953 όσο και το 1971, τα Ίμια βρίσκονται εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων. Δεν είναι όμως μόνο αυτή η απόδειξη του δόλου των τουρκικών ενεργειών σε σχέση με τα Ίμια. Οι ίδιες οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις, ο ουσιαστικότερος φορέας εξουσίας στην Τουρκία, παραδέχονται εμμέσως ότι τα Ίμια αποτελούν έδαφος υπό ελληνική κυριαρχία: σε επίσημο χάρτη του 1969 χρησιμοποιείται η ονομασία «Ίμια» και όχι «Kardak», όπως όψιμα υποστηρίζουν μετά την κρίση που προκάλεσαν, ενώ εντάσσονται σαφώς εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, μόλις το 1994 χάρτης γερμανικού χαρτογραφικού οίκου, που είχε εκδοθεί με βάση τις υποδείξεις και οδηγίες της Χαρτογραφικής Υπηρεσίας του τουρκικού υπουργείου Άμυνας, κατέγραφε τα Ίμια με το ελληνικό όνομα «Limnía» (Λιμνιά) και τα συμπεριλάμβανε εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων. «Λιμνιά» είναι το όνομα με το οποίο αναφέρονται στο νόμο 547/1948 «περί διοικήσεως της Δωδεκανήσου» (Γιώργος Καρελιάς, «Ιδού η λαθροχειρία των Τούρκων με τα Ίμια», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Τρίτη 21 Απριλίου 1998). Στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται ότι η εφημερίδα είχε αποκαλύψει το χάρτη στις 11 Μαΐου 1996. Η δημοσίευσή του είχε προκαλέσει αναστάτωση στις τουρκικές

Τα ωκεανογραφικά σκάφη «ΧΟΡΑ» και «ΣΙΣΜΙΚ» αποτέλεσαν δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις άμεσου κινδύνου σύγκρουσης των δύο χωρών πριν από την κρίση των Ιμίων.

υπηρεσίες, «αφού ομολογούσε, με τον πλέον επίσημο τρόπο, την ελληνικότητα των Ιμίων». Τρία χρόνια αργότερα ο γερμανικός οίκος, υποκύπτοντας στις τουρκικές πιέσεις και απειλές για διακοπή της συνεργασίας, αντικατέστησε το χάρτη, υιοθετώντας την τουρκική ονομασία «Kardak». Χαρακτηριστικά, όπως αναφέρει η εφημερίδα, η εν λόγω αλλαγή είναι η μοναδική που εισήχθη στο νέο χάρτη...

Ας ασχοληθούμε όμως με τις διεθνείς συνθήκες που καθορίζουν το νομικό καθεστώς του Αιγαίου:

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΤΗΣ Συνθήκης Ειρήνης του Λονδίνου (Μάιος 1913), που υπεγράφη μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, Σερβίας, Μαυροβουνίου, Βουλγαρίας, όπου όλοι δηλώνουν την εμπιστοσύνη τους προς τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, να καθορίσουν το τι μέλλει γενέσθαι με τα νησιά του Αιγαίου που αποτελούσαν τμήμα της πάλαι ποτέ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΙΡΗΝΗΣ ΟΜΩΣ υπεγράφη το Νο-

εκτός από την Ίμβρο, την Τένεδο και τις Λαγούσες. Η συγκεκριμένη αναφορά των νησιών που αποδίδονται στην Τουρκία καταδεικνύει ότι το τουρκικό επιχείρημα ότι «στην Ελλάδα ανήκουν όσα νησιά και νησίδες αναφέρονται ρητώς στις Συνθήκες και *δεν* ανήκουν όσα δεν αναφέρονται» έχει και αντίστροφη ανάγνωση: στην Τουρκία ανήκουν μόνο όσα νησιά και νησίδες αναφέρονται ρητώς στις διεθνείς συνθήκες! Τα «δύο μέτρα και δύο σταθμά» της τουρκικής πολιτικής έναντι της Ελλάδας σε όλο τους το μεγαλείο...

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ έχει και άλλη ενδιαφέρουσα αναφορά: στο άρθρο 16 η Τουρκία δηλώνει ότι παραιτείται από κάθε τίτλο και δικαίωμα σε όλα τα νησιά, εκτός αυτών που η κυριαρχία τους έχει αποδοθεί στην Τουρκία με την ίδια τη Συνθήκη της Λωζάννης.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ απέδωσε όμως και στην Τουρκία *όλα* τα νησιά της Δωδεκανήσου, τα οποία και αναφέρει: Αστυπάλαια, Ρόδο, Χάλκη, Κάρπαθο, Κάσο, Τήλο, Νίσυρο, Κάλυ-

έμβριο του ίδιου έτους (1913) στην Αθήνα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αμφότερες οι χώρες δεσμεύονται για μια ακόμη φορά και στο αυστηρά διμερές πλαίσιο να αποδεχθούν τις όποιες αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων για τα νησιά του Αιγαίου που ανήκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΔΥΟ ΣΥΝΘΗΚΕΣ Ειρήνης αποτέλεσαν τη βάση της διακοίνωσης της επόμενης χρονιάς (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1914), με την οποία οι Μεγάλες Δυνάμεις παραχώρησαν στην Ελλάδα όλα τα νησιά του Αιγαίου με εξαίρεση την Ίμβρο και την Τένεδο και το Καστελόριζο (ανήκε στην Ιταλία), που επιστράφηκαν στην Τουρκία.

ΤΟ 1923 ΥΠΕΓΡΑΦΗ η Συνθήκη της Λωζάννης. Στο άρθρο 12 επικυρώθηκε η κυριαρχία της Ελλάδας «στα νησιά της Ανατολικής Μεσογείου»,

μνο, Λέρο, Πάτμο, Σύμη, Λειψούς και Κω και τις παρακείμενες νησίδες. Ταυτόχρονα όμως αναφέρεται ότι το Καστελόριζο περιέρχεται στην κυριαρχία της Ιταλίας. Η ρητή αυτή αναφορά γίνεται το 1923. Κατά συνέπεια, ο συγκεκριμένος κανόνας ακυρώνει-αντικαθιστά τη «διακοίνωση» του 1914 με την οποία το Καστελόριζο πέρανε στα χέρια της Τουρκίας.

ΣΤΙΣ 28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1932 υπεγράφη μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας Πρωτόκολλο, σε συνέχεια της Συνθήκης Ιταλίας-Τουρκίας (4 Ιανουαρίου 1932), το οποίο καθόρισε το μεταξύ τους θαλάσσιο σύνορο (τα Δωδεκάνησα ανήκαν στην Ιταλία από το 1923). Στο Πρωτόκολλο αναφέρονται τα Ίμια και καταγράφονται ρητώς στην ιταλική κυριαρχία. Είναι το μοναδικό κείμενο που αναφέρει ονομαστικά τα Ίμια, γι' αυτό η Τουρκία επιχειρεί

να το αμφισβητήσει. Το Πρωτόκολλο όμως δεν κατατέθηκε στον «πρόδρομο» του ΟΗΕ, την Κοινωνία των Εθνών, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιεί το δεδομένο αυτό η τουρκική πλευρά και να θεωρεί ότι το Πρωτόκολλο που η ίδια υπέγραψε δεν ισχύει! Σε μελέτη του όμως σε ανύποπτο χρόνο, το 1985, με τίτλο «Το καθεστώς αποστρατικοποίησης των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου», ο προϊστάμενος της νομικής υπηρεσίας του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών Χουσεϊν Πασαρτζί όχι μόνο αποδέχεται, αλλά και επικαλείται την ιταλοτουρκική συμφωνία της 4ης Ιανουαρίου (Στέφανος Κασιμάτης, «Δικαίωση και από Άγκυρα», ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 18 Φεβρουαρίου 1996). Πράγματι, οι προαναφερθείσες Συνθήκες της 24ης Ιουλίου 1923 και της 4ης Ιανουαρίου 1932 ακολούθησαν αυτή τη διαδικασία, όχι όμως και το συμπληρωματικό Πρωτόκολλο-Πρακτικό της 28ης Δεκεμβρίου 1932. Η ερμηνεία που δίνει το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών είναι ότι το τελευταίο κρίθηκε

Εξωτερικών δήλωσε στις 6 Φεβρουαρίου 1996 ότι «η ιταλοτουρκική συμφωνία του 1932 είναι έγκυρη και παραμένει σε ισχύ». Μια εβδομάδα αργότερα, στις 15 Φεβρουαρίου 1996, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με ψήφισμά του θεώρησε τις τουρκικές ενέργειες ως «παραβίαση εκ μέρους της Τουρκίας των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας» και επισήμανε ότι «η βραχονησίδα Ίμια ανήκει στο νησιωτικό σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, το Πρωτόκολλο Ιταλίας-Τουρκίας του 1932 και τη Συνθήκη των Παρισίων του 1947, καθώς ακόμη και τους τουρκικούς γεωγραφικούς χάρτες της δεκαετίας του 1960, όπου το εν λόγω νησιωτικό σύμπλεγμα εμφανίζεται ως τμήμα της ελληνικής επικρατείας».

ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ, ΤΟ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ του 1947, μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων, στο άρθρο 14, τα Δωδεκάνησα αποδόθηκαν στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι

Από αριστερά:

Ο ρόλος της τότε επικεφαλής της υπηρεσιακής τουρκικής κυβέρνησης Τανσού Τσιλέρ υπήρξε καθοριστικός στο να φτάσει τελικά η αντιπαράθεση στην κρίση των Ιμίων.

Το ότι ο ασθενής Ανδρέας Παπανδρέου αναγκάστηκε να αποσυρθεί από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ δίνοντας τη σκυτάλη στον Κ. Σημίτη ήταν κατά πολλούς μια ακόμη κακή συγκυρία που οδήγησε στην κρίση των Ιμίων. Ο Κ. Σημίτης θεωρούσε ότι προτεραιότητα για τα Ελληνοτουρκικά έχει η μείωση των αμυντικών δαπανών με αποτέλεσμα να υπάρξει διατάραξη της ισορροπίας...

Η πρώτη «οικογενειακή» φωτογραφία της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που αντιμετώπισε την κρίση των Ιμίων.

Ο τότε Αρχηγός των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων Ισμαήλ Χακί Καρανταγί μετά την κρίση των Ιμίων έκανε λόγο για «μεγάλο στρατηγικό λάθος», διευκρινίζοντας ότι δεν το χρεώνει απαραίτητα στην Ελλάδα.

ότι δεν έχρηζε πρωτοκολλησέως, καθώς θεωρήθηκε συμπλήρωμα της προηγούμενης Συνθήκης. Το επιχείρημα αυτό επιβεβαιώνεται από σχετικό οχόλιο που έκανε την 1η Φεβρουαρίου 1996, αμέσως μετά την κρίση στα Ίμια, υπηρεσιακός παράγοντας του ιταλικού υπουργείου Εξωτερικών. Στο ζήτημα αυτό ωστόσο παρουσιάζεται κάποια διχογνωμία μεταξύ των νομικών. Μεταξύ άλλων όμως, ζήτημα ανακύπτει και για την ευθύνη της Τουρκίας για την μη κατάθεση του Πρωτοκόλλου στην Κοινωνία των Εθνών, αφού αποτελούσε χώρα που ήταν μέρος της συμφωνίας. Ωστόσο στην ιταλοτουρκική Συνθήκη αναφέρεται ότι το σύνορο μεταξύ Ιταλίας (που κατείχε τα Δωδεκάνησα) και Τουρκίας είναι η μέση γραμμή μεταξύ των νησίδων Ίμια (Ιταλία) και Κато (Τουρκία). Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το ιταλικό υπουργείο

στη συγκεκριμένη Συνθήκη η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος. Η Τουρκία προβάλλει το εξωφρενικό επιχείρημα ότι δεν αναγνωρίζει τη Συνθήκη επειδή δεν συμμετείχε στη διάσκεψη! Το προφανούς φαιδρότητας επιχείρημα έχει μάλλον εγκαταλειφθεί πλέον από την τουρκική πλευρά. Σε τελική ανάλυση, η ίδια η Τουρκία εκχώρησε τα Δωδεκάνησα στην Ιταλία με τη Συνθήκη της Λωζάννης.

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΤΕ πρωθυπουργό Κώστα Σημίτη, όπως διατυπώνεται μέσα στο τελευταίο του βιβλίο όπου υπάρχει αναφορά στην κρίση των Ιμίων, τις ελληνικές θέσεις περί ελληνικότητας των Ιμίων στηρίζαν επικουρικά οι επίσημοι χάρτες του Βρετανικού Ναυαρχείου και του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, γεγονός που έχει τη δική του πολιτική σημασία.

Διαχείριση κρίσης «Made in Greece»

Ένα από τα ερωτήματα που καλείται κανείς να απαντήσει είναι το εάν και κατά πόσο η κρίση ήταν προβλέψιμη, άρα θα μπορούσε θεωρητικά να ελεγχθεί. Η κρίση των Ιμίων δεν ήταν η πρώτη περίπτωση που η Τουρκία ήγειρε ζήτημα κυριαρχίας των νησίδων του Αιγαίου.

▶ Τα τέλη του 1989, κατά τη διάρκεια στρατιωτικής άσκησης, οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν τη βραχονησίδα Ζουράφα, εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων. Τον Ιούνιο του 1991, λίγο πριν από την επίσκεψη του τότε Αμερικανού Προέδρου Τζορτζ Μπους (πατέρα του σημερινού Προέδρου των ΗΠΑ) στην Αθήνα, ο αρχηγός του τουρκικού Στόλου Ιλφάν Τινάζ είχε ισχυριστεί δημοσίως ότι οι βραχονησίδες του Αιγαίου δεν αποτελούν ελληνικό έδαφος. (Σταύρος Λυγερός, «Η Κρίση στα Ίμια και τα Λάθη», 12-13 Νοεμβρίου 2005, ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ, σελ 27).

Προσεγγίζοντας χρονικά το διάστημα της κρίσης παρατηρούνται στοιχεία που είχε στη διάθεσή της η ελληνική πλευρά και τα οποία, αν μη τι άλλο, έπρεπε να κινητοποιήσουν την

ελληνική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία. Λίγα 24ωρα προ της κορύφωσης της κρίσης, οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες είχαν στη διάθεσή τους συνομιλία του ναύαρχου Ερκαγιά, αρχηγού του τουρκικού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, ο οποίος κόμπαζε ότι η ιστορία των «γκρίζων ζωνών» ήταν «δικό του παιδί». Ως αρχηγός του τουρκικού Στόλου, ο Ερκαγιά φέρεται να είχε δώσει εντολές στις τουρκικές υπηρεσίες να ερευνήσουν τα αρχεία του τουρκικού κράτους και να εντοπίσουν νησίδες και βραχονησίδες στο Αιγαίο επί των οποίων η Τουρκία θα μπορούσε να εγείρει διεκδικήσεις (Αλέξης Παπαχελάς, «Τι συνέβη τη νύχτα των Ιμίων», Κυριακή 13 Νοεμβρίου 2005, ΤΟ ΒΗΜΑ, σελ. Α26-27).

Σε συνέντευξή του στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ο τότε υποδιοικητής της 14μελούς Ομάδας Υποβρυχίων Καταστροφών (ΟΥΚ), η οποία έλαβε διαταγή να φυλάξει την Ανατολική Ίμια αντιπλοίαρχος εν αποστρατεία Κωνσταντίνος Ματάλας κατηγορήσε ευθέως την τότε πολιτική ηγεσία ότι αγνόησε ξεκάθαρα σημάδια ότι οι Τούρκοι κάτι ετοίμαζαν στην περιοχή των Ιμίων, στοιχείο που είχε γίνει αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμού στο επίπεδο των ηγεσιών μονάδων και σχηματισμών των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στην προσάραξη στη μία βραχονησίδα τουρκικού εμπορικού πλοίου το οποίο και αρνήθηκε τη βοήθεια ελληνικών ρυμουλκών σκαφών, με το επιχείρημα ότι βρισκόταν σε τουρκικά χωρικά ύδατα. (Κωνσταντίνος Ζούλας, «Να φυλάσσεται μόνον η Ανατολική Ίμια, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Κυριακή 13 Νοεμβρίου 2005, σελ. 8).

Τα ανωτέρω αποδεικνύουν ότι οι ελληνικές υπηρεσίες ασφάλειας και τα αρμόδια υπουργεία είχαν σοβαρές ενδείξεις για τη «θεματική ενότητα» στην οποία θα επικεντρωθεί το τουρκικό ενδιαφέρον. Όταν, λοιπόν, προσάραξε στα Ίμια το φορτηγό «Φιγκέν Ακάτ», στις 26 Δεκεμβρίου 1995, θα έπρεπε να είχε διαγνωσθεί η κατάσταση ως δυνητικά επικίνδυνη. Αυτό δεν σημαίνει εξ ορισμού ότι η Τουρκία, ή τουλάχιστον το επίσημο τουρκικό κράτος, είχε θέσει σε εφαρμογή κάποιο σχέδιο για να προκαλέσει κρίση. Απλώς, όταν έχεις γνώση της γενικής κατεύθυνσης που έχουν πάρει τα πράγματα και αναμένεις να εκδηλωθεί πρόκληση κάποια στιγμή, τότε το συγκεκριμένο περιστατικό όφειλε να είχε αντιμετωπιστεί διαφορετικά. Ο ελληνικός κρατικός μηχανισμός έπρεπε εξ Ααρχής να θεωρήσει πως θα μπορούσε να αποτελεί μέρος κάποιας προκλητικής ενέργειας. Και μόνο με την υποψία ότι η Τουρκία θα μπορούσε να έχει σκηνοθετήσει το περιστατικό, οι χειρισμοί θα έπρεπε να είναι τέτοιοι που δεν θα επιτρέψουν την κλιμάκωση, ώστε να ακυρωθούν στην πράξη τα νέα τουρκικά αναθεωρητικά σχέδια. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επαναλάβουμε την επιπόλαιη δημοσιοποίηση της ελληνικής πρόθεσης για την οικονομική αξιοποίηση των βραχονησίδων, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της νομικής επιχειρηματολογίας της Ελλάδας σχετικά με την κυριαρχία τους.

Θα πρέπει όμως να καταστεί σαφές ότι συχνά υπάρχει η τάση να αντιμετωπίζεται η Τουρκία ως μονολιθικό κρατικό μόρφωμα, όπου μια κάστα ανθρώπων απλά αποφασίζει και θέτει σε εφαρμογή

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ πως δεν γνώριζε την ανύψωση της ελληνικής σημαίας στα Ίμια και την τοποθέτηση αγήματος για να τη φυλάει. Με την άποψη αυτή συμφωνεί και ο τότε υπουργός Εθνικής Άμυνας Γεράσιμος Αρσένης και ανταπαντά πως οι εντολές του, οι οποίες αφορούσαν απλά στην υποστολή της τουρκικής σημαίας, απλώς δεν εκτελέστηκαν.

Ο πρώην πρωθυπουργός αναφέρει στο βιβλίο του ότι «η εμφάνιση όμως τουρκικής φρεγάτας κοντά στα Ίμια το βράδυ της Δευτέρας 29.1 διαλύει πια τις όποιες αμφιβολίες για τη σοβαρότητα της κατάστασης και πιθανολογεί την κλιμάκωσή της με απρόβλεπτες συνέπειες».

Αν και η κρίση ξεκίνησε από τα Χριστούγεννα του προηγούμενου έτους και εξελισσόταν για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός μήνα, ο τότε πρωθυπουργός δεν είχε πειστεί ως τη Δευτέρα 29 Ιανουαρίου 1996 για τη σοβαρότητα της κατάστασης! Ίσως αυτό να εξηγεί και το λόγο που δεν αποφάσισε τη μεταφορά της συνεδρίασης του ΚΥΣΕΑ στην αίθουσα του Κέντρου Επιχειρήσεων στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Ο κ. Σημίτης επαναλαμβάνει σε κάθε ευκαιρία την πεποίθησή του ότι «η συνέχιση της έντασης θα είχε ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις για τη διεθνή εικόνα της χώρας και την οικονομική σταθερότητα. Οι προηγμένες χώρες αποφεύγουν συγκρούσεις και δεν παρασύρονται σ' αυτές». Κανένας εξέφρων άνθρωπος, πόσο μάλλον πολιτικός, δεν θα μπορούσε να αμφισβητήσει την ορθότητα των απόψεων Σημίτη, σε θεωρητικό όμως επίπεδο. Ο χειρισμός της κρίσης απέδειξε ότι ο πρώην πρωθυπουργός πίστεψε ότι θα κατορθώσει να αποφύγει τελικά τη σύγκρουση, «κουκουλώνοντας» τις προκλήσεις, μη δίνοντας σημασία στη στρατιωτική κλιμάκωση από μέρους της Τουρκίας. Πίστεψε ότι η αμερικανική παρέμβαση θα πειθαναγκάσει τους Τούρκους σε αποκλιμάκωση της κρίσης και επιστροφής στο status quo ante. Οι προσδοκίες του, που αποτελούσαν προσωπικές στερεοτυπικές πεποιθήσεις, διαψεύστηκαν.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, «το απόγευμα της Τρίτης της 30ής Ιανουαρίου κι ενώ συνεχίζεται στη Βουλή η συζήτηση για τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης προκειμένου να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης, φτάνουν πληροφορίες ότι παρατηρείται ασυνήθιστη κινητικότητα στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις και, πάντως ότι ο τουρκικός στόλος έχει βγει από τα Δαρδανέλια και κατευθύνεται νότια. Εν τω μεταξύ γύρω στις 21.45 ο Λευκός Οίκος καλεί το γραφείο μου και μεταφέρει την επείγουσα επιθυμία του προέδρου Κλίντον να μιλήσει μαζί μου. Το τηλεφωνικό ραντεβού πραγματοποιείται μετά μισή ώρα». Από τα γραφόμενά του και μόνο, υπό την προϋπόθεση ότι λέει την αλήθεια, ο τότε πρωθυπουργός αποδεικνύει πως είχε ελλιπή

Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι

Ο Έλληνας πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης κλήθηκε να αντιμετωπίσει την κρίση χωρίς να έχει ορκίσει τη νέα κυβέρνηση. Για μία ακόμη φορά στην ιστορία των ελληνοτουρκικών σχέσεων αποδείχθηκε ότι η Τουρκία προβαίνει σε τυχοδιωκτισμούς εναντίον της Ελλάδας σε περιόδους πολιτικής ή κοινωνικής αστάθειας.

Από πάνω προς τα κάτω

Ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ένα από τα ικανότερα στελέχη της αμερικανικής διπλωματίας, γνωστός για τους ελάχιστα... διπλωματικούς τρόπους συμπεριφοράς του, προέβη σε μαραθώνιο τηλεφωνικών επαφών με την ελληνική κυβέρνηση σε μια προσπάθεια αναίμακτης διευθέτησης της κρίσης.

Ο Πρόεδρος και ο υπουργός Άμυνας των Ηνωμένων Πολιτειών, Μπιλ Κλίντον και Ουίλιαμ Πέρι, είχαν ενεργό εμπλοκή στην προσπάθεια αποκλιμάκωσης της κρίσης των Ιμίων. Όταν η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε ότι δεν θα υποστείλει τη σημαία από την Ανατολική Ίμια, διεμήνυσαν πως θα αποσυρθούν από την προσπάθεια μεσολάβησης, σε μια έμμεση απειλή ότι θα ξεσπάσει πολεμική σύγκρουση.

επεκτατικά σχέδια εις βάρος της Ελλάδας. Στην περίπτωση της Τουρκίας γνωρίζουμε πέραν πάσης αμφιβολίας ότι ο γενικότερος προσανατολισμός της γειτονικής μας χώρας είναι «μη φιλικός» απέναντι στην Ελλάδα. Η Τουρκία είναι δυσανεστήμενη με το status quo και επιδιώκει την αλλαγή του. Κατά συνέπεια νομιμοποιούμε να αντιμετωπίζουμε την Τουρκία με «καχυποψία», καθώς ουδέποτε έκρυψε τις αναθεωρητικές της βλέψεις. Αντιθέτως, τις διατυπώνει σε κάθε ευκαιρία με λόγια και με έργα. Κατά συνέπεια, κάθε περιστατικό που προκύπτει πρέπει να αντιμετωπίζεται με τη δέουσα προσοχή, έχοντας πάντα «στο πίσω μέρος του μυαλού μας» την πιθανότητα να αποτελεί ένα ακόμη κομμάτι στο παζλ των διεκδικήσεων.

Η Ελλάδα ασφαλώς πρέπει να αντιμετωπίζει τέτοια περιστατικά με καχυποψία, η οποία θα την οδηγεί σε νηφάλιες και ψυχραιμες κινήσεις που θα αποσκοπούν, ακόμη και προληπτικά, στη μείωση της έντασης. Η Ελλάδα οφείλει να επιδιώκει την αντιμετώπισή τους στην κατώτατη δυνατή βαθμίδα και να αποφεύγει την εμπλοκή των Ενόπλων Δυνάμεων που αποτελούν πρόσχημα για τον αντίπαλο «να κλιμακώσει κάθετα» την κρίση (vertical escalation). Όσα περισσότερα «σκαλοπάτια» προστεθούν στη

«σκάλα κλιμάκωσης» (escalation ladder) τόσο μειώνονται και οι πιθανότητες ένα επεισόδιο να εξελιχθεί σε σημείο που να τεθούν οι εκατέρωθεν ένοπλες δυνάμεις αντιμέτωπες.

Ωστόσο άλλο πράγμα η «προδιάθεση καχυποψίας», που δικαιολογημένα θα παρουσιάζει η ελληνική πλευρά, και άλλο πράγμα να υλοποιείται αυθαίρετη «προέκταση της φαντασίας μας», σε βαθμό που να πείθουμε τους εαυτούς μας ότι, σε κάθε περιστατικό που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε, βρισκόμαστε εξ ορισμού ενώπιον τουρκικής ίντριγκας που σκοπό έχει μέσω του συγκεκριμένου σχεδίου που βρίσκεται σε εξέλιξη- να αμφισβητήσει τα κυριαρχικά μας δικαιώματα. Επειδή αυτό μπορεί να ακούγεται κάπως «παράξενο» στα αυτιά μερίδας των αναγνωστών μας, οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι αποτελεί θεωρητικό σχήμα για τη διευκόλυνση της ανάλυσης και να δώσουμε λεπτομερείς εξηγήσεις, ώστε το επιχείρημά μας να γίνει επαρκώς κατανοητό:

- Καταρχάς, υπάρχει εξ ορισμού η πιθανότητα να αποτελεί τυχαίο περιστατικό ρουτίνας. Εάν δεν αντιμετωπισθεί με τη δέουσα προσοχή και μετριοπάθεια, είναι δυνατό να οδηγήσει σε σύγκρουση, της οποίας η έκβαση δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί. Με απλά λόγια, να προκύψει μια «μη αναγκαία» σύγκρουση, από την οποία είναι δυνατόν να εξέλθουμε με απώλειες παντός είδους (στρατιωτικές, πολιτικές, διπλωματικές). Από τη στιγμή που βασικό επιχείρημα είναι ότι «η Ελλάδα είναι χώρα μη αναθεωρητική, είναι χώρα status quo», πρώτιστο μέλημά μας είναι να αποφύγουμε οποιαδήποτε εξέλιξη η οποία θα δώσει στον αντίπαλο τη δυνατότητα να επιχειρήσει την αμφισβήτηση της καθεστηκυίας διεθνούς τάξης στην περιοχή.

- Υπάρχει όμως και η περίπτωση ένα περιστατικό να αποτελεί όντως προσπάθεια δημιουργίας κάποιας κρίσης. Η «καχυποψία» και η προσοχή των ελληνικών υπηρεσιών θα πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερη σε περιόδους που παρατηρείται πολιτική αστάθεια σε μία από τις δύο ή και στις δύο χώρες. Η τουρκική μέθοδος «εξαγωγής εσωτερικής κρίσης» είναι επαρκώς γνωστή στην ελληνική πλευρά, καθώς επίσης και η εκμετάλλευση περιόδων πολιτικής αστάθειας στην Ελλάδα για τη δημιουργία ελεγχόμενων κρίσεων «βεβαίας έκβασης». Η κρίση στα Ίμια έχει πολλές ομοιότητες με αυτή την εκδοχή, καθώς ακόμη και οι «δημοσιογράφοι» της τουρκικής εφημερίδας «Χουριέτ», που κατέβασαν την ελληνική σημαία από τα Ανατολικά Ίμια, ήταν γνωστοί στις ελληνικές υπηρεσίες ασφαλείας, ως προβοκάτορες με δράση στην περιοχή της Θράκης, πιθανότατα σχετιζόμενοι

με τις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες.

- Στην περίπτωση που έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα προσχεδιασμένο επεισόδιο-περιστατικό, αυτό δεν είναι απαραίτητο να αποτελέσει απόφαση του συνόλου των πυλώνων ισχύος του τουρκικού κράτους. Μπορεί να το επιδιώκει το «βαθύ κράτος» της Τουρκίας, οι στρατιωτικοί και οι μυστικές υπηρεσίες, χωρίς να υπάρχει εν προκειμένω η συναίνεση του πολιτικού κόσμου ή μέρους αυτού. Εάν η κατάσταση εξελιχθεί όπως επιθυμούν οι ακραίοι εθνικιστικοί κύκλοι της Άγκυρας, τότε νομοτελειακά θα προσχωρήσουν και θα στηρίξουν τις ενέργειές τους ακόμα και μετριοπαθείς πολιτικοί, σε μια προσπάθεια να καρπωθούν μέρος των πολιτικών ωφελειών που θα προκύψουν την επόμενη ημέρα. Εάν, αντιθέτως, η Ελλάδα επιτύχει να αποτρέψει τα σχέδια του «βαθέος κράτους», τότε θα υπάρξουν πολιτικές δυνάμεις που θα δημιουργήσουν στο εσωτερικό της χώρας «αντιπολιτευτικό πόλο», κάτι που θα ενισχύσει τη σύγκρουση των «εθνικιστών» με τους «ευρωπαϊστές», έννοιες τις οποίες χρησιμοποιούμε με προσοχή, έχοντας επίγνωση της σχετικότητάς τους. Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα δεν έχει κανένα λόγο να αποτελεί τον εύκολο στόχο, που θα προσφέρει εύκολες και ανέξοδες «νίκες» στο τουρκικό κατεστημένο, οι οποίες και θα αξιοποιούνται στο πλαίσιο της προσπάθειας διατήρησης των εσωτερικών πολιτικών και κοινωνικών ισορροπιών του ατατουρκικού οικοδομήματος. Κατά συνέπεια, οφείλει να συμπεριφέρεται ως σοβαρό και οργανωμένο κράτος και να μην αποδεομεί, ελαφρά τη καρδία, πληροφορίες που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, όπως οι σχετιζόμενες με την οικονομική αξιοποίηση των βραχονοσίδων.

- Στην περίπτωση των Ιμίων φαίνεται ίσως να ισχύει και μια τέταρτη εκδοχή. Ενώ δεν υπάρχει αμφιβολία για το αν και κατά πόσο οι Τούρκοι επιθυμούσαν ή όχι να εγείρουν ζήτημα κυριαρχίας στις βραχονοσίδες, δεν είναι απολύτως βέβαιο εάν επιθυμούσαν την εξέλιξη της ενέργειάς τους σε «θερμό επεισόδιο». Πιθανότατα οι Τούρκοι, τουλάχιστον οι στρατηγοί, θα ήταν ικανοποιημένοι με τη διατύπωση-διακήρυξη μιας ακόμη διεκδίκησης έναντι της Ελλάδας. Από το σημείο αυτό μέχρι τον καταλογισμό δυσολικής ευθύνης για την πρόκληση «θερμού επεισοδίου» υπάρχει μεγάλη απόσταση. Όπως εξηγείται στην παρούσα ανάλυση, σημαντικό μέρος της ευθύνης για την εξέλιξη του περιστατικού σε κρίση φέρει και η ελληνική πλευρά. Ο εγγενής φόβος των Τούρκων στρατηγών για τη διατήρηση της προνομιοσύχου, από πολλές απόψεις, θέσης που απολαμβάνουν στην τουρκική

συναίσθηση της κατάστασης. Παρότι είχε παρέλθει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός μήνα κατά τη διάρκεια του οποίου παρατηρούνταν συνεχείς κινήσεις κλιμάκωσης, ο κ. Σημίτης εμφανίζεται να μην έχει διαγνώσει ορθά την κατάσταση.

Τα πυρά του Κώστα Σημίτη συγκέντρωσε ο τότε Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχος Λυμπερίης: «Ο κ. Λυμπερίης έχει απλώσει τους σχετικούς χάρτες στο τραπέζι συσκέψεων. Υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει «καμιά ένδειξη συγκέντρωσης τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στην περιοχή». Η Ελλάδα έχει εκεί «τη μεγαλύτερη δύναμη». Οι τουρκικές κινήσεις έχουν «τακτικό χαρακτήρα». Η συνάντησή μας, κατά την άποψή του, πρέπει να ξεκαθαρίσει τους κανόνες εμπλοκής, να δοθεί «πολιτική έγκριση για το βομβαρδισμό των βραχονοσίδων, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο, ή άλλων μέτρων, ως ο εμβολισμός ενός τουρκικού πλοίου».

Η εικόνα ενός αρχηγού ΓΕΕΘΑ που έχει πάρει... παραμάσχαλα στρατιωτικούς χάρτες και περιφέρεται στο Κοινοβούλιο επειδή ο πολιτικός του προϊστάμενος επέλεξε να μην ακολουθήσει... την κοινή λογική, φοβούμενος την αποστολή «λανθασμένου μηνύματος» στην απέναντι πλευρά, είναι ελάχιστα κολακευτική. Χωρίς την παραμικρή διάθεση «προστασίας και εξαγνισμού» του τότε Α/ΓΕΕΘΑ, θα πρέπει να του αναγνωρίσουμε ότι τον υποχρέωσαν να λειτουργήσει «έξω από τα νερά του», χωρίς τη δυνατότητα αξιοποίησης του επιτελείου του όταν το χρειαζόταν και χωρίς εικόνα της κατάστασης σε πραγματικό χρόνο.

Λίγο πιο κάτω ο πρώην πρωθυπουργός αναφέρεται στη στάση που τήρησε στην εμμονή της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας του υπουργείου Εθνικής Άμυνας σχετικά με το θέμα των κανόνων εμπλοκής: «Απαντώ στους κυρίους Αρσένη και Λυμπερίη ότι για τους κανόνες εμπλοκής θα αποφασίσουμε όταν καταλήξουμε τι ακριβώς πρέπει να γίνει.

Η σύσκεψη αυτή θα πρέπει πρώτα απ' όλα να ξεκαθαρίσει πώς θα χειριστούμε το πολιτικό πρόβλημα, με το οποίο είμαστε αντιμέτωποι αυτή τη στιγμή». Ο κ. Σημίτης αγνοούσε εντελώς τη σημασία των κανόνων εμπλοκής. Η εμμονή του αυτή επέτεινε το πρόβλημα συνεννόησης που είχε παρουσιαστεί στην ομάδα που χειριζόταν την κρίση. Ασφαλώς και ο Α/ΓΕΕΘΑ ενδιαφερόταν να διευκρινίσει-ξεκαθαρίσει κάτω από ποιες προϋποθέσεις θα χρησιμοποιούσε τις στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή. Δηλαδή ποια θα ήταν η «κόκκινη γραμμή» που θα χαράζαμε στους Τούρκους, διαφορετικά αντιλαμβανόταν ότι η δύναμη αυτή απαξιωνόταν. Επίσης, η πλήρης άγνοια για το τι θα πρέπει να κάνουν σε συγκεκριμένες περιστάσεις δημιουργούσε μεγάλο εκνευρισμό στα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων που βρισκό-ντουσαν στην περιοχή.

Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι

κοινωνία θα έπρεπε να αποτελεί τον καλύτερο «σύμμαχο» της Ελλάδας στην προσπάθεια για τη διατήρηση της σταθερότητας.

Η ευλαβική προστασία της στρατιωτικής ισορροπίας και η ξεκάθαρη και σθεναρή, αλλά και σώφρονα στάση, όσον αφορά τη διεκδίκηση των ελληνικών δικαιωμάτων, ελαχιστοποιεί τα περιθώρια εκδήλωσης «παράλογης» συμπεριφοράς. Η σωφροσύνη απαιτείται, ώστε να μην οδηγηθούν οι Τούρκοι στρατηγού σε «αδιέξοδο» και θεωρήσουν ότι δεν έχουν άλλη επιλογή πέραν της στρατιωτικής σύγκρουσης. Το «κλειδί» της σταθερότητας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις το κρατάει η ελληνική πλευρά, υπό την έννοια ότι το ζητούμενο είναι η βελτίωση της εικόνας που δίνει η Ελλάδα προς τα έξω.

Αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση η διαχρονική επίδειξη σωφροσύνης και σοβαρότητας στην αντιμετώπιση της τουρκικής προκλητικότητας που είναι και θα παραμείνει δεδομένη, πέρα όμως από εθνικιστικούς παροξυσμούς και αμετροέπειες που θα ζημιώσουν νομοτελειακά τη χώρα.

Οι ανωτέρω παρατηρήσεις έγιναν με σκοπό να καταδειχθεί ότι, παρότι στο πλαίσιο ανάλυσης της Τουρκίας που υιοθετούμε, εκ των πραγμάτων υπάρχουν κάποιες «αξονικές» τοποθετήσεις-υποθέσεις, τις οποίες χρησιμοποιούμε ως αναλυτικά εργαλεία. Αυτό που θα πρέπει να διαφυλάσσεται με ευλάβεια είναι η αναλυτική ανεξαρτησία που θα επιτρέπει να εντοπίζονται όλες οι διαφοροποιήσεις που προκύπτουν σε καθεμία περίπτωση, η οποία έχει επιμέρους χαρακτηριστικά που την καθιστούν μοναδική. Στόχος της Ελλάδας πρέπει να είναι η άρνηση των επιδιώξεων της Τουρκίας, χωρίς την προσηυχή στην ένοπλη βία. Σύμφωνα άλλωστε με τον περίφημο Κινέζο θεωρητικό του πολέμου Σουν Τσου, ο καλύτερος πόλεμος είναι αυτός που δεν γίνεται, όταν δηλαδή επιτυγχάνεις τους σκοπούς σου χωρίς μάχες!

Η συγκεκριμένη αναφορά έχει διπλή αξία για μια μη αναθεωρητική χώρα που τάσσεται υπέρ της διατήρησης του status quo όπως η Ελλάδα. Ασφαλώς βέβαια θα πρέπει να είναι ανά πάσα στιγμή έτοιμη να υπερασπίσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα με αποτελεσματικό τρόπο, σε περίπτωση που η κατάσταση εξελιχθεί κατά τέτοιο τρόπο που δεν επιτρέπει την απεμπλοκή χωρίς να υποστεί βλάβη το εθνικό συμφέρον.

Κατά συνέπεια, επαναλαμβάνουμε, αποτελεί βασική προτεραιότητα να υπάρξει συμφωνία στο εσωτερικό της χώρας για την πολύ προσεκτική χάραξη «κόκκινης γραμμής» απέναντι στην Τουρκία, το να δεσμεύσουμε την αξιοπιστία μας ανακοινώνοντας δημοσίως ποια είναι η νοητή «γραμμή» από την οποία, εάν διέλθει η Τουρκία, θα έχει να αντιμετωπίσει τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Οφείλουμε να κοινοποιήσουμε προς φίλους και εχθρούς μέχρι ποιο σημείο είμαστε διατεθειμένοι να ανεχόμαστε προκλητικές τους ενέργειες. Εάν δεν το πράξουμε, τότε «ανοίγουμε την πόρτα» στην Τουρκία να προβαίνει σε μικρά βήματα αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας, «σπρώχνοντας» το status quo συνεχώς προς το μέρος της.

Εάν όμως ορίσουμε αυτή την «κόκκινη γραμμή», θα συνεισφέρουμε στη διαμόρφωση του διεθνούς πλαισίου στο οποίο θα κινηθεί μια πιθανή κρίση, αφού κυρίως οι Ηνωμένες Πολιτείες και δευτερευόντως η Ευρωπαϊκή Ένωση θα γνωρίζουν πότε πλησιάζει «η ώρα της κρίσης», με αποτέλεσμα η πίεση να προσανατολιστεί κυρίως προς την Τουρκία. Βασική όμως προϋπόθεση για να ισχύει ο ανωτέρω συλλογισμός είναι να αποδείξουμε στην πράξη την αξιοπιστία μας, καθότι η Τουρκία νομοτελειακά θα προβεί σε ενέργειες που θα ελέγχουν την αξιοπιστία των ελληνικών διακηρύξεων, συνήθως με ενέργειες που θα παραβιάζουν οριακά την ελληνική «κόκκινη γραμμή». Στόχος της θα είναι να τις καταστήσει στην πράξη αναξιόπιστες. Αυτό εί-

ναι και το κρίσιμο σημείο, καθώς θα συνεπάγεται μια περίοδο προκλήσεων και ίσως έντασης στις διμερείς σχέσεις. Εάν η Ελλάδα περάσει την εν λόγω «δοκιμασία» με επιτυχία, είναι λογικό να προσδοκά πως θα έχει «αγοράσει» περίοδο ειρήνης και σταθερότητας, υπό την προϋπόθεση ότι η Τουρκία δεν έχει αποφασίσει να διακινδυνεύσει πολεμική αναμέτρηση.

Από αριστερά
προς τα δεξιά

Ο διακηρυγμένος φιλοευρωπαϊκός προσανατολισμός του Έλληνα πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη, με έμφαση στην ανάγκη μείωσης των αμυντικών δαπανών και επένδυσης των κονδυλίων σε τομείς όπως η υγεία και η παιδεία, σε συνδυασμό με την κυβερνητική του απειρία, επέτειναν τον τουρκικό τυχοδιωκτισμό. Στη φωτογραφία εικονίζεται με τον μετέπειτα πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον Ιταλό Ρομάνο Πρόντι.

Τόσο από πλευράς Αμερικανών όσο και από πλευράς των Τούρκων είχε γίνει αντιληπτό ότι μόνο ο τότε Αρχηγός ΓΕΕΘΑ ναύρχος Λυμπερή εξέφραζε τη σκληρή γραμμή.

**Το πιο κλασικό ίσως
παράδειγμα είναι ο τρόπος
με τον οποίο προσπάθησε
η Τουρκία ν' απαξιώσει
το δόγμα του «Ενιαίου
Αμυντικού Χώρου» (ΕΑΧ)
Ελλάδας-Κύπρου.**

Εν μέρει το έχει επιτύχει. Η διατύπωση ενός δόγματος που δεν υποστήριξαν ή ακόμη και δεν κατανόησαν άπαντες οι εμπλεκόμενοι σταδιακά το απαξίωσε. Δεν είναι τυχαίο ότι οι παραβιάσεις και οι παρενοχλήσεις ελληνικών αεροσκαφών στον εναέριο χώρο μεταξύ Καρπάθου και Κύπρου αυξήθηκαν γεωμετρικά μετά την εξαγγελία του δόγματος. Η αδυναμία υλοποίησής του σε στρατιωτικό επίπεδο ήταν δεδομένη, λόγω του πλεονεκτήματος που έδινε η γεωγραφική εγγύτητα της Τουρκίας με τη νήσο. Ωστόσο, ένα επιχείρημα που συμπεριλαμβανόταν στο δόγμα έδινε την απάντηση.

Εάν η Τουρκία επιτεθεί στην Κύπρο, ανέφερε το δόγμα, τότε θα πρέπει να θεωρεί δεδομένο ότι θα έχει να αντιμετωπίσει την Ελλάδα με όλες τις στρατιωτικές δυνάμεις που διαθέτει, η οποία δεσμεύεται να υπερασπίσει την Κυπριακή Δημοκρατία. Η ελληνική επίθεση όμως θα εκδηλωθεί σε σημείο που η Ελλάδα θα επιλέξει και θεωρεί ότι την ευνοεί, είτε στη Θράκη είτε κάπου στο Αιγαίο είτε όπου αλλού επιλέξει. Με απλά λόγια, η Ελλάδα δεν έχει πρόβλημα να αποδεχτεί το στρατιωτικό μειονέκτημα στο θέατρο επιχειρήσεων της Κύπρου. Ωστόσο, με την εκδήλωση της επίθεσής της διασφαλίζει στην Τουρκία ένα ακόμη μέτωπο, το οποίο δεν γνωρίζει εάν μπορεί να αντιμετωπίσει συνδυαστικά με το έτερο της Κύπρου. Στη χειρότερη περίπτωση, θα αναγκαστεί να δεσμεύσει στρατεύματα για την αντιμετώπιση της Ελλάδας, τα οποία δεν θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέτωπο της Κύπρου. Η Κύπρος έχει σημαντικές δυνατότητες να προβάλλει σθεναρή αντίσταση και να μη δώσει στην Τουρκία μία εύκολη νίκη. Η εμπλοκή και της Ελλάδας θα διασφάλιζε τη γενίκευση της σύγκρουσης που θα επέσπευδε την παρέμβαση του διεθνούς παράγοντα.

Ταυτόχρονα όμως, δημιουργούσε και κίνδυνο ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης: σε περίπτωση που αντιλαμβάνοντουσαν τουρκική επιθετική ενέργεια, ποιος εκθέρων διοικητής θα την άφηνε αναπάντητη;

Τότε όμως η κατάσταση θα είχε ξεφύγει εντελώς από τον πολιτικό έλεγχο και αυτό διότι ο πρωθυπουργός είχε τις δικές του προσωπικές στερεοτυπικές αντιλήψεις περί χειρισμού κρίσεων. Έστω ότι ο τοπικός διοικητής θα ειδοποιούσε, αναμένοντας απόφαση του ΚΥΣΕΑ για την αποδέσμευση των κανόνων εμπλοκής. Τότε όμως η ζημιά θα είχε γίνει και το κόστος εκ των υστέρων στρατιωτικής απάντησης θα ήταν αναπόφευκτα μεγαλύτερο, ενώ θα δημιουργούσε και την εντύπωση ότι η Ελλάδα αποφάσισε πιθανώς να ξεκαθαρίσει στρατιωτικά την κατάσταση, με αποτέλεσμα τη γενίκευση της σύγκρουσης.

Λίγο αργότερα ήταν η σειρά του υπουργού Άμυνας να επιχειρήσει να «αφυπνίσει» τον πρωθυπουργό. Σύμφωνα με όσα ο τελευταίος αναφέρει στο βιβλίο του, ο κ. Αρσένης υπενθύμισε πως «η σειρά των ενεργειών εμπλοκής μπορούν να εγκριθούν μόνο από το ΚΥΣΕΑ και πρέπει να λάβουμε τις σχετικές αποφάσεις».

Η απάντηση του πρωθυπουργού προς τους κυρίους Αρσένη και Λυμπέρη είναι πως «για τους κανόνες εμπλοκής θα αποφασίσουμε όταν καταλήξουμε τι ακριβώς πρέπει να γίνει». Λες και για το ξέσπασμα ή όχι εχθροπραξιών θα αποφάσιζε ο κ. Σημίτης... Από τη στιγμή που υπήρχε ενδεχόμενο στρατιωτικής σύγκρουσης, η πρώτη δουλειά του ΚΥΣΕΑ θα έπρεπε να είναι ο καθορισμός των προϋποθέσεων οι οποίες θα οδηγούσαν την ελληνική πλευρά να πατήσει τη σκανδάλη.

Εάν μάλιστα οι σχετικές αποφάσεις κοινοποιηθούν προς την πλευρά του αντιπάλου, τότε ξεκινάει και ένα ψυχολογικό παιχνίδι αποτροπής: πετάς το «μπαλάκι» στον επιτιθέμενο, εξηγώντας του με σαφήνεια ποιες κινήσεις πρέπει να αποφύγει εάν κατά βάθος δεν επιθυμεί τη στρατιωτική σύγκρουση. Διαφορετικά, είσαι έρμαιο των όποιων υποκειμενικών εκτιμήσεών του σχετικά με τη διάθεσή σου να συγκρουστείς για την προάσπιση των κυριαρχικών σου δικαιωμάτων ή επιλέγεις να παραιτηθείς από αυτά, υπό το κράτος του φόβου για τον αντίπαλό σου.

Αυτό που προκαλεί κάποια τουλάχιστον θετική εντύπωση είναι η ανησυχία του πρωθυπουργού για την πιθανότητα απόβασης των Τούρκων στην παρακείμενη νησίδα, οπότε και ρώτησε το ναύαρχο Λυμπέρη εάν αυτή φυλάσσεται. Όταν έλαβε καταφατική απάντηση, επανήλθε ρωτώντας εάν βρίσκονται Έλληνες στρατιώτες πάνω στα Δυτικά Ίμια, λαμβάνοντας αυτή τη φορά αρνητική απάντηση, παράλληλα όμως με διαβεβαιώσεις περί της

Όταν εξαγγελθεί ένα δόγμα, πρέπει να υποστηριχθεί με λόγια και με έργα. Κυρίως όμως η έμφαση πρέπει να δοθεί στην αντιμετώπιση «ενδιάμεσων» προκλήσεων, οι οποίες δημιουργούν δίλημμα για το αν και κατά πόσο εμπίπτουν στο διακηρυχθέν δόγμα. Επί παραδείγματι, η κατάληψη εκ μέρους της Τουρκίας μέρους της «νεκρής ζώνης», όπως είχε κάνει πριν από μερικά χρόνια στα Στροβίλια, με ποιον τρόπο αντιμετωπίζεται; Αυτό σημαίνει ότι το δόγμα που ανακοινώνεται πρέπει να είναι λεπτομερειακό, ενώ πιθανόν να απαιτείται και η διατύπωση διευκρινίσεων, που λειτουργούν και ως έμμεση υπόμνηση στον αντίπαλο ότι το δόγμα ισχύει अपαρέγκλιτα. Κατά συνέπεια, η διατύπωση ενός δόγματος που θα είναι η «κόκκινη γραμμή» που θα χαράξουμε στην Τουρκία απαιτεί επεξεργασία σε πολλά επίπεδα και συμφωνία τουλάχιστον των δύο μεγάλων κομμάτων εξουσίας στην Ελλάδα. Θα πρέπει να προβλεφθούν οι ενέργειες αμφοβιήτησής του από τους Τούρκους και να διατυπωθεί δημοσίως ότι η Ελλάδα δεν πρόκειται να υποχωρήσει. Ασφαλώς, βασική προϋπόθεση είναι η διατήρηση αξιόμαχων Ενόπλων Δυνάμεων, οι οποίες να είναι σε θέση να επιβάλουν σοβαρότατο κόστος εάν ο αντίπαλος ξεπεράσει το όριο που έχει χαραχθεί.

Η εκπόνηση τέτοιου δόγματος θα μπορούσε να εκπονηθεί μεσοπρόθεσμα, εάν ιδρυόταν Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας στελεχωμένο από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, πάντα σε συνεργασία, τουλάχιστον με τα υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας. Το τελευταίο διάστημα παρουσιάζεται κινητικότητα γύρω από τη σύσταση Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, με την εκπόνηση δύο μελετών, εκ των οποίων η μία εκδόθηκε και σε βιβλίο (Ντόκος, Τσάκωνας). Η άλλη μελέτη, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ίσως ως ακόμα λεπτομερέστερη, εκπονήθηκε από τους ειδικούς του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων που ανήκει στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Αμφότερες οι μελέτες, θα πρέπει να τραβήξουν την προσοχή της σημερινής πολιτικής ηγεσίας, εάν επιθυμεί να λάβει αποφάσεις. Η ουσία είναι ότι, παρά τις διαφορές που εντοπίζονται γύρω από τη δομή και την αποστολή ενός τέτοιου οργάνου, άπαντες αναγνωρίζουν την ανάγκη δημιουργίας του. Αυτό ίσως αποτελεί και το «κλειδί» για την αντιμετώπιση μίας εκ των πλέον βασικών παθογενειών στην Ελλάδα, όπως αυτή προέκυψε από την ανάλυση της κρίσεως στα Ίμια: τη συνέχεια του κράτους, την ικανότητα του κρατικού μηχανισμού να αντιμετωπίζει τέτοιες κρίσεις απελευθερωμένος από τις όποιες στερεοτυπικές πεποιθήσεις ή απλά την όποια απειρία του κάθε ηγέτη.

Οι παράμετροι της κρίσης

Ως γενεσιουργός αιτία της κρίσης θα μπορεί να θεωρηθεί η ρηματική διακοίνωση του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών προς την ελληνική πρεσβεία στην Άγκυρα, με την οποία υποστηριζόταν ότι τα Ίμια αποτελούσαν τουρκικό έδαφος.

■ **Ι**α ακόμη κρίσιμη στιγμή ήταν η διαρροή του περιστατικού στα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, πιθανότατα μέσω του ενημερωτικού δελτίου «Εμπιστευτικό Γράμμα», το οποίο αποκάλυψε την τουρκική πρόκληση (ρηματική διακοίνωση), σημειώνοντας ορθώς ότι πρόκειται για την πρώτη αμφοβιήτηση ελληνικού εδάφους από την Τουρκία. Η εξέλιξη αυτή ήταν εξαιρετικά σημαντική για να επιχειρηθεί η απόκρυψή της από τους Έλληνες πολίτες. Ακόμη και αν η δημοσιοποίηση του περιστατικού είχε αποφευχθεί, η πολιτική ηγεσία θα όφειλε να βρει τον κατάλληλο τρόπο να ενημερώσει τον ελληνικό λαό.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το βράδυ της Τρίτης 30 Ιανουαρίου 1996 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο πρωθυπουργικό γραφείο στη Βουλή, αμέσως μετά την τηλεφωνική συνομιλία του πρωθυπουργού με τον Αμερικανό Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, ο οποίος εξέφρασε τους φόβους του για κλιμάκωση της κρίσης και ζήτησε τη λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων για την αποφυγή της πολεμικής σύγκρουσης. Η δικαιολογία που προβάλλει ο πρώην πρωθυπουργός

Ο υπουργός Εσωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος μιλούσε με τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Ουόρεν Κρίστοφερ και ενίοτε με τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ.

Ο Άκης Τσοχατζόπουλος, υπουργός Εσωτερικών κατά τη διάρκεια της κρίσης των Ίμίων, αποτέλεσε το διάδοχο του Γεράσιμου Αρσένη στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας και υλοποίησε ένα μαζικό εξοπλιστικό πρόγραμμα, που στόχευε να καλύψει αδυναμίες των Ενόπλων Δυνάμεων τις οποίες ανέδειξε η κρίση.

αποτελεσματικότητας της επιτήρησης από τα πλοία του Πολεμικού Ναυτικού. Ο κ. Σημίτης αποδεικνύει ότι είχε διεισδύσει, εν μέρει τουλάχιστον, στη λογική της αντιμετώπισης της κατάστασης από ένα στρατιωτικό διοικητή. Οδηγούμαστε λοιπόν αβίαστα στο συμπέρασμα ότι ο Κώστας Σημίτης την κρίσιμη νύχτα των Ιμίων αδίκησε τον εαυτό του, πέφτοντας θύμα των στερεοτυπικών του πεποιθήσεων και της καχυποψίας με την οποία αντιμετώπιζε τους συντρόφους του στο ΠΑΣΟΚ, εκπροσώπους όμως του «παλαιού», ή αλλιώς «πατριωτικού» ΠΑΣΟΚ, σύμφωνα με την ορολογία που έχει επικρατήσει σήμερα.

Εάν είχε «υποχωρήσει» και είχε μεταβεί στο ΕΘΚΕΠΙΧ θα είχε αισθανθεί πολύ καλύτερα τις πραγματικές δυνατότητες αντίδρασης που είχε η Ελλάδα και ίσως να είχε βοηθήσει τους στρατιωτικούς να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους, ενώ σίγουρα ο ίδιος θα είχε αντιληφθεί πολύ γρηγορότερα τις πραγματικές διαστάσεις της κρίσης. Ας μη λησμονούμε ότι ο χειρισμός της κρίσης γινόταν παράλληλα με τη διεξαγωγή στο Κοινοβούλιο της συνεδρίασης για τις προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης! Αλήθεια, έχουμε συλλογισθεί τι είδους εντύπωση δημιουργήσε στην Τουρκία η συγκεκριμένη «λεπτομέρεια»; Μήπως επέτεινε τη συνολική εικόνα «χαλαρότητας» που έδινε η ελληνική πλευρά;

Στο ζήτημα της υποστολής και απομάκρυνσης της ελληνικής σημαίας από τα Ανατολικά Ίμια, ο κ. Σημίτης, συνειδητά ή όχι, δεν λέει την αλήθεια. Στο βιβλίο του ισχυρίζεται, «όσον αφορά την ελληνική σημαία αποφασίσαμε ομόφωνα να την αποσύρουμε για να αποτρέψουμε το ενδεχόμενο νέων εμπλοκών». Εάν δεν αποτελεί συνειδητή προσπάθεια απόσχισης ευθυνών, τότε μάλλον ο μηχανισμός χειρισμού κρίσεων βρισκόταν σε τέτοια κατάσταση αποδιοργάνωσης που υιοθέτησε την πλέον βολική ερμηνεία. Ασφαλώς και ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ «αδειάζει» παρόμοιους ισχυρισμούς, δηλώνοντας πως η απόσυρση της σημαίας αποτελεί προϋπόθεση απεμπλοκής.

Εν ολίγοις, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να αποσύρει τη σημαία, δεν το επέλεξε μόνη της. Σε κάθε περίπτωση, ο ίδιος ο κ. Σημίτης στο βιβλίο του ξεκαθαρίζει ότι όταν ξεκίνησε η προσπάθεια αποκλιμάκωσης της κρίσης, η απόσυρση της σημαίας απορρίφθηκε από ελληνικής πλευράς, με αποτέλεσμα να δοθεί το «υπερατλαντικό» provocatōrικό μήνυμα πως οι Ηνωμένες Πολιτείες αποσύρονται διότι αδυνατούν υπό αυτές τις προϋποθέσεις να διευκολύνουν. Έχοντας διαγνώσει την αποστροφή της ηγεσίας για οτιδήποτε σχετίζεται με τη στρατιωτική επιλογή «διευθέτησης» της κρίσης, δεν δίστασαν να απειλήσουν εμμέσως την Ελλάδα ότι, εφόσον δεν «υπακούει», θα μείνει μόνη της στις ορέξεις των Τούρκων στρατηγών.

είναι ότι η επιλογή του συγκεκριμένου χώρου για τη διεξαγωγή της σύσκεψης, παρουσία του Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχου Λυμπέρη, είναι πως δεν επιθυμούσε τη δημιουργία της εντύπωσης ότι βρισκόμασταν μπροστά σε πολεμική κρίση, θεωρώντας τη ως «λάθος μήνυμα». Το πρόβλημα, αναφέρει στο βιβλίο του ο κ. Σημίτης, ήταν πολιτικό και έπρεπε να αντιμετωπιστεί με πολιτικά μέσα και όχι με μία στρατιωτική επιχείρηση.

Με αυτό το σκεπτικό αρνήθηκε τη μετάβαση στο ΕΘΚΕΠΙΧ του υπουργείου Εθνικής Άμυνας, μετά από σχετική αναφορά του υπουργού Εθνικής Άμυνας Γεράσιμου Αρσένη, ο οποίος μετέφερε «πρόταση» της ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων. Αποτέλεσμα, να μην μπορεί να επικοινωνήσει ο διοικητής της ΕΥΠ ναύαρχος (ε.α.) Λεωνίδας Βασιλικόπουλος με τον Α/ΓΕΕΘΑ για να του μεταφέρει κρίσιμα μηνύματα που περνούσαν στην ελληνική πλευρά οι Αμερικανοί μέσω του σταθμάρχη της CIA στην Αθήνα Μπιλ Ρ. (Αλέξης Παπαχελάς, ΒΗΜΑ, 13/11/2005). Χάθηκε χρόνος για τη μετάβασή του στη Βουλή και όταν ζήτησε να μιλήσει με τον πρωθυπουργό, ο κ. Σημίτης μέσω της γραμματέως του τον παρέπεμψε να μιλήσει με... το γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου Τάσο Μαντέλη! Η συγκεκριμένη ενέργεια του τότε πρωθυπουργού αποκαλύπτει και τον τρόπο με τον οποίο προέβαλε τα προσωπικά του στερεότυπα και την ιδεολογική του απέχθεια απέναντι στις μυστικές υπηρεσίες στην πολιτική του κρίση. Με τον πρωθυπουργό ο κ. Βασιλικόπουλος μίλησε μετά από μία ώρα, ενώ στο μεταξύ το γραφείο του τον ειδοποιούσε για συνεχή τηλεφωνήματα του σταθμάρχη της CIA. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι και ο μεσολαβητικός ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών δεν ήταν ιδιαίτερος επιτυχής. Στην κορύφωση της κρίσης

υπήρχαν τρία-τέσσερα κανάλια επικοινωνίας, τα οποία συχνά δεν έλεγαν τα ίδια πράγματα, με αποτέλεσμα να επιτείνεται η ούτως ή άλλως υπάρχουσα σύγχυση της ελληνικής πλευράς. Ο πρωθυπουργός μιλούσε με τον Αμερικανό Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, ο υπουργός Εξωτερικών μιλούσε με τον Αμερικανό ομόλογό του Ουόρεν Κρίστοφερ και ενίοτε με τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ο υπουργός Εθνικής Άμυνας με τον ομόλογό του Ουίλιαμ Πέρι και ο διοικητής της ΕΥΠ με στελέχη της CIA στην Αθήνα. Η συγκέντρωση όλων των ανωτέρω στο πλαίσιο του ΚΥΣΕΑ στο ΕΘΚΕΠΙΧ θα είχε μειώσει την ασάφεια και θα επέτρεπε τη διατύπωση πολύ ασφαλέστερων εκτιμήσεων, που με τη σειρά τους θα οδηγούσαν σε ορθότερες πολιτικές επιλογές.

Η εικόνα του χειρισμού της κρίσης (crisis management) από ελληνικής πλευράς δεν μπορεί να περιγραφεί παρά ως φαιδρή. Ο κ. Σημίτης δεν γνώριζε και δεν βρέθηκε κανείς να τον πείσει με κάποιο τρόπο ότι το ΕΘΚΕΠΙΧ διαθέτει όλες τις δυνατότητες παρακολούθησης της κατάστασης μαζί με όλους τους υπεύθυνους για το χειρισμό της κατάστασης. Η μη επίσημη σύγκληση του ΚΥΣΕΑ στον προβλεπόμενο χώρο σε περίπτωση κρίσης έδωσε λάθος μηνύματα στην άλλη πλευρά. Κατέστησε σαφές ότι η τότε νέα ελληνική κυβέρνηση δεν επιθυμεί να «χοντύνει» το παιχνίδι και ότι επιθυμεί την

αποκλιμάκωση «πάση θυσία» με πολιτικά και διπλωματικά μέσα. Τόσο από πλευράς Αμερικανών όσο και από πλευράς Τούρκων είχε γίνει αντιληπτό ότι μόνο ο τότε Α/ΓΕΕΘΑ εξέφραζε τη σκληρή γραμμή.

Αυτό σημαίνει πως το επιχείρημα Σημίτη ότι θα περνούσε μήνυμα στρατικοποίησης της κατάστασης μπορεί εύκολα να αντιστραφεί: οι δυνατότητες που προσφέρει το ΕΘΚΕΠΙΧ θα συνέβαλλαν μέσω των ορθών αποφάσεων που θα λαμβάνονταν στην αποκλιμάκωση της κατάστασης. Το περίεργο είναι πως δεν βρέθηκε κάποιος να του το εξηγήσει την κρίσιμη στιγμή. Επιπροσθέτως, όλες οι κρίσεις που κινδυνεύουν να εξελιχθούν σε πολεμικές αναμετρήσεις τυγχάνουν χειρισμού μέσα από τα κέντρα επιχειρήσεων, όπου υπάρχει πλήρης εικόνα της τακτικής κατάστασης και ασφάλεια επικοινωνιών. Ο πρώην πρωθυπουργός δεν συνειδητοποιούσε ότι ο συλλογισμός που διατύπωνε περί της ανάγκης να αποφευχθεί η αποστολή «λανθασμένου μηνύματος» στην τουρκική πλευρά μέσω της παραμονής στο γραφείο του στη Βουλή, αποτελούσε παγκόσμια πρωτοτυπία που γελοιοποίησε τη χώρα, τουλάχιστον στα μάτια των πολιτικών ελίτ που γνωρίζουν στοιχειωδώς πώς χειρίζεται μία κυβέρνηση κάποια στρατιωτική κρίση. Το τεράστιο λάθος του κ. Σημίτη είχε ως αποτέλεσμα και την ανάγκη επικοινωνίας των πρωταγωνιστών με κινητά τηλέφωνα. Δεν χρειάζεται να αναφέρουμε τίποτε περισσότερο, πέραν του ότι τη νύχτα που η χώρα κλήθηκε να χειριστεί μία τόσο σοβαρή κρίση όποιος επιθυμούσε να ακούσει τις κυβερνητικές συνομιλίες είχε εξαιρετικά εύκολη δουλειά...

Ακόμα και αν πίστευε ο κ. Σημίτης ότι το πρόβλημα έπρεπε να αντιμετωπισθεί με πολιτικά μέσα, δεν είχε κανένα λόγο να το διακηρύττει με τρόπο που δημιουργούσε στον αντίπαλο την πεποίθηση ότι για την Ελλάδα δεν υπήρχε άλλη επιλογή. Δηλαδή να αποκλείει εκ προοιμίου κάποια από τις άλλες επιλογές που είχε στη διάθεσή του, συμπεριλαμβανομένης και της στρατιωτικής. Η ειρηνική επιλογή εξ ορισμού αποτελεί την προτίμηση μίας δημοκρατικής, μη αναθεωρητικής χώρας, όχι όμως έναντι οιοδήποτε τιμήματος. Πόσο μάλλον όταν στη συγκεκριμένη περίπτωση ο συμβιβασμός, από τη στιγμή της αποβίβασης Τούρκων κομάντος στα Ίμια, δεν θα σήμαινε τίποτε άλλο από την εισηγοποίηση της ένταξης του όρου «γκρίζες ζώνες» στην «ατζέντα» των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Είναι εξαιρετικά πιθανό αυτή καθαυτή η ενέργεια κατάληψης της ελληνικής βραχονησίδας να ελήφθη λόγω της εικόνας που σχημάτισε η τουρκική πολιτική-στρατιωτική ηγεσία

Τουρκικός χάρτης του 1953, ο οποίος δημοσιεύτηκε σε ελληνική εφημερίδα με το σχόλιο ότι «δείχνει τη νήσο Ίμια». Το βέλος όμως δεικνύει την Κάλυμνο!

για τις προθέσεις της ελληνικής πλευράς.

Οι χειρισμοί λοιπόν του Έλληνα πρωθυπουργού απέστειλαν «λάθος μήνυμα». Σε ποιους όμως είναι το φυσικό ερώτημα που προκύπτει. Η λογική, έστω λίγο βεβιασμένη απάντηση είναι πως το μήνυμα απεστάλη στην τουρκική ηγεσία. Αυτό αποτελεί όμως τη μισή αλήθεια. Το μήνυμα στελνόταν την ίδια στιγμή και στον ελληνικό λαό, που παρακολουθούσε με αγωνία την κρίση. Σε αυτή την περίπτωση ο κ. Σημίτης απέκρυπτε την πραγματικότητα, ασφαλώς επιθυμώντας να αποφύγει τη δημιουργία πανικού. Δεν έχει νόημα όμως να μην ανησυχεί ο λαός όταν υφίσταται πραγματικός λόγος ανησυχίας. Αντιθέτως, ο ηγέτης οφείλει να προσπαθήσει με κάθε τρόπο να τον προετοιμάσει ψυχολογικά για την πιθανότητα που απαιτηθεί η ανάληψη στρατιωτικής δράσης.

Ο Έλληνας πρωθυπουργός θα έπρεπε μάλλον να επιλέξει τη διατύπωση σύντομου διαγέλματος προς τον ελληνικό λαό, με το οποίο θα διατύπωνε την ελληνική προσπάθεια για ειρηνική επίλυση της κρίσης. Ταυτόχρονα όμως θα έπρεπε να εξηγήσει πόσο δύσκολη ήταν η κατάσταση που διαμορφωνόταν και πως η χρήση στρατιωτικής βίας για την εκδίωξη των Τούρκων από το ελληνικό έδαφος δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί. Με τον τρόπο αυτό ο πρωθυπουργός θα ενίσχυε αποφασιστικά την ελληνική αποτροπή, περνώντας το μήνυμα ότι η Ελλάδα έχει τη βούληση να υπερασπίσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα και πως ο αντίπαλος σφάλλει εάν θεωρεί ότι η πολιτική αστάθεια στη χώρα σημαίνει και παράλυση του κράτους, με παράλληλη «έκπτωση» στην υπεράσπιση των κυριαρχικών του δικαιωμάτων. Ένα απλό διάγγελμα, προσεκτικά-διπλωματικά διατυπωμένο, δεν θα αποτελούσε ενέργεια κλιμάκωσης, ενώ, αντιθέτως θα επηρέαζε τη σκέψη της τουρκικής στρατιωτικής ηγεσίας, εκτός του ότι θα ενίσχυε, ή θα δημιουργούσε κίνητρο στον Αμερικανό πρόεδρο να παρέμβει αποφασιστικότερα προς την πλευρά της Τουρκίας. Ένα διάγγελμα διατυπωμένο με σταθερή φωνή και αποφασιστικό τόνο θα ενίσχυε και το ηγετικό του προφίλ, που για το εξωτερικό τουλάχιστον αποτελούσε ζητούμενο, δεδομένου ότι ήταν εντελώς άγνωστος πολιτικός. Όλες οι ξένες υπηρεσίες, των τουρκικών συμπεριλαμβανομένων, θα ανέλυαν τη «γλώσσα του σώματος» του ηγέτη που χειρίζεται μία κρίση και θα εξήγαγαν συμπεράσματα που θα βοηθούσαν την προσπάθεια αποκλιμάκωσης της κρίσης.

Και μία ακόμη επισήμανση: Ο πρωθυπουργός που επιθυμούσε να στείλει μήνυμα στην Τουρκία ότι η κρίση είναι πολιτική και όχι στρα-

Ο ΤΟΤΕ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ Άμυνας Γεράσιμος Αρσένης, σχολιάζοντας το βιβλίο του τότε πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη, τον κατηγορεί για «επιλεκτική μνήμη» και επιλεκτική χρήση της αλήθειας. Υποστηρίζει ότι η συμφωνία Χόλμπρουκ-Πάγκαλου είχε οριστικοποιηθεί προ της απόβασης των Τούρκων στα δυτικά Ίμια, περίπου στη 01.30 π.μ., σε μια συμφωνία που δεν περιλάμβανε ούτε την απόσυρση της σημαίας ούτε τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με τους Τούρκους.

Ο κ. Αρσένης συμφωνεί ότι η απόφαση απόσυρσης της σημαίας ήταν απόφαση που έλαβε το ΚΥΣΕΑ και όχι τμήμα της συμφωνίας (ασχέτως εάν διαψεύδεται από τον Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ). Για τον πρώην υπουργό Εθνικής Άμυνας η κατάληψη της δεύτερης βραχονησίδας «πρόσθεσε ένα ιδιαίτερα δραματικό χαρακτήρα στην εφαρμογή της συμφωνίας και πλήγωσε το εθνικό φρόνημα».

Ο πρώην υπουργός κατηγορεί τον Κώστα Σημίτη ότι εξέθεσε και αδίκησε τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και εν τέλει «αδίκησε τον ίδιο τον εαυτό του». Υποστηρίζει πως το ηθικό των ελληνικών δυνάμεων ήταν πολύ υψηλό, ενώ η διάταξή τους έδινε στην Ελλάδα το τακτικό πλεονέκτημα. Για τον τότε Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχο Λυμπερή συμφωνεί με τον Κώστα Σημίτη ότι φέρει μέρος της ευθύνης, κατηγορώντας όμως τον πρώην πρωθυπουργό ότι δεν παραδέχεται τις ευθύνες των υπόλοιπων μελών του ΚΥΣΕΑ, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου.

Ο κ. Αρσένης αναφέρει ότι είναι φυσιολογικό οι Τούρκοι να πληροφορηθούν πρώτοι το γεγονός της απόβασης δικών τους κομάντος στη Δυτική Ίμια, αφού το διέρρευσαν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αμέσως μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της επιχείρησης. Για τον πρώην υπουργό Εθνικής Άμυνας δεν υπήρξε στρατιωτικός αιφνιδιασμός, αλλά «στοιχείο πολιτικού αιφνιδιασμού», αφού φαίνεται πως δεν είχε εξασφαλιστεί το «αυτονόητο». Αναφέρει χαρακτηριστικά: «Όταν γίνονται, μέσω τρίτου, διαπραγματεύσεις για τη μη στρατιωτική επίλυση μιας διαφοράς, είναι αυτονόητο ότι τα αντιμαχόμενα μέρη απέχουν από κάθε είδους στρατιωτική ενέργεια. Αυτό φαίνεται, δεν είχε εξασφαλισθεί».

Ο τότε υπουργός Άμυνας διατείνεται ότι η κριτική για αδράνεια την οποία επιχειρεί ο Κώστα Σημίτης στις Ένοπλες Δυνάμεις δεν αληθεύει. Ισχυρίζεται ότι το ΚΥΣΕΑ ενημερώθηκε για τα όσα μετέδιδαν τα τουρκικά ΜΜΕ λίγο πριν από τις 3.30 τα ξημερώματα και η εξακρίβωση της πληροφορίας από τις Ένοπλες Δυνάμεις έγινε στις 4.40 μετά από πτήση ελικοπτέρου. Επίσης, κατηγορεί τον κ. Σημίτη ότι ψεύδεται ισχυριζόμενος πως την πτώση του ελικοπτέρου την πληροφορήθηκε από την τηλεόραση στις 7.00 το πρωί, καθώς του το είχε μεταφέρει ο ίδιος στις 6.00 μέσω του τριψήφιου αριθμού ασφαλούς επικοινωνίας.

Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι

Ο υπουργός Εθνικής Άμυνας κατά την κρίση των Ιμίων Γεράσιμος Αρσένης ομιλεί στο βήμα της Βουλής. Οι εντολές του για την υποστολή της τουρκικής σημαίας από τη βραχονησίδα και παράλληλα τη μη έπαρση της ελληνικής, με την αιτιολογία αποφυγής της κλιμάκωσης, φαίνεται πως δεν εισακούστηκαν.

τιωτική, για να καταδείξει την πρόθεσή του να μην τη στρατιωτικοποιήσει, όπως έχει δηλώσει, ήταν αυτός που διέταξε την αποστολή αγήματος των Ενόπλων Δυνάμεων και όχι κάποιας πολιτικής αρχής, όπως το Λιμενικό Σώμα, κίνηση η οποία αναμφισβήτητα συνέβαλε τα μέγιστα στην κλιμάκωσή της. Δεν αποτελεί λοιπόν υπερβολή να υποστηρίξει κανείς, ότι η ελληνική πλευρά κινήθηκε με τρόπο που κλιμάκωνε την κρίση, ενώ την ίδια στιγμή έστελνε μηνύματα αποδιοργάνωσης και πλήρους σύγχυσης για τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η διαχείρισή της.

Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα δεν έπρεπε να αποστείλει στρατιωτική δύναμη στα Ίμια. Αρκούσε, όπως αναφέραμε, η αποστολή προσωπικού του Λιμενικού Σώματος. Η ορθότητα της συγκεκριμένης επιλογής αποδεικνύεται και από την ελληνική στάση μετά την κρίση στα Ίμια, από τον τρόπο με τον οποίο χειρίζεται παρόμοιες τουρκικές προκλήσεις σήμερα στην ίδια περιοχή. Αυτό δείχνει ότι η ελληνική πλευρά έχει εξαγάγει τα σωστά συμπεράσματα έχοντας μελετήσει τι έγινε και δεν έγινε κατά τη διάρκεια της κρίσης στα Ίμια. Εν κατακλείδι, η εικόνα της ελληνικής πλευράς, όπως «αναγνώστηκε» στην άλλη πλευρά του Αιγαίου, έδωσε-πρόσφερε την ευκαιρία στην Τουρκία να δοκιμάσει εκ του ασφαλούς το νέο πρωθυπουργό, εξάγοντας πολύ επικίνδυνα συμπεράσματα. Πέραν της ανάδειξης της θεωρίας των «γκρίζων ζωνών», η Τουρκία κατόρθωσε να επιτείνει το εσωτερικό πρόβλημα της Ελλάδας και να διατηρήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων οξύνοντας το πρόβλημα ασφαλείας που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Επιπροσθέτως, από τη στιγμή που οι Τούρκοι στρατηγοί εκτίμησαν ότι η κρίση θα μπορούσε εκ του ασφαλούς να αποβεί προς όφελος της Τουρκίας, είχαν κίνητρο να κλιμακώσουν την κατάσταση. Πιθανή θετική έκβαση της κρίσης υπέρ της Τουρκίας θα συνεπαγόταν την πολιτική ενίσχυση της Τανσού Τσιλέρ και την ταυτόχρονη αποδυνάμωση του Ισλαμιστή Νετσεμετίν Ερμπακάν.

Η επισήμανση αυτή όμως οδηγεί αναπόφευκτα σε ένα αρνητικό συμπέρασμα όσον αφορά στους χειρισμούς του πρώην πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη. Δεν θα αποτελούσε υπερβολή να κατηγορηθεί για έλλειψη πολιτικής γενναιοψυχίας, καθώς, σύμφωνα με όσα έχει δηλώσει και συγγράψει έκτοτε, δεν βρίσκει να καταλογίσει στον εαυτό του το οποιοδήποτε λάθος! Το πλέον ακατανόητο μάλιστα είναι ότι στο ερώτημα τι θα άλλαζε εάν καλούταν να χειριστεί την ίδια κρίση, απαντά ότι θα προέβαινε στους ίδιους ακριβώς χειρισμούς.

Η δυσλειτουργία που παρουσιάστηκε στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων οφείλεται μεταξύ άλλων και στις «δύσκολες» σχέσεις μεταξύ όσων θεσμικά καλούνταν να διαχειριστούν την κρίση.

 Οι τους ήταν μέλη του ΠΑΣΟΚ, ενός κόμματος εξουσίας που βρισκόταν σε μια εξαιρετικά κρίσιμη καμπή της ιστορίας του. Με τον ιστορικό του ηγέτη στο νοσοκομείο, αίφνης τέθηκε θέμα διαδοχής, όχι μόνο στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ αλλά διαδοχής και στον πρωθυπουργικό θώκο. Μετά τις εσωκομματικές διαδικασίες αναδείχθηκε στην ηγεσία της χώρας και του ΠΑΣΟΚ ο Κώστας Σημίτης, ο οποίος είχε ως σύνθημα τον «εκσυγχρονισμό» της χώρας και μια σειρά από ιδέες-αντιλήψεις περί εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, τις οποίες δεν συμμεριζόταν το παλιό ΠΑΣΟΚ, το επονομαζόμενο «πατριωτικό».

Αυτό είναι ένα από τα βασικά σημεία που δημιούργησαν πρόβλημα και είχαν σοβαρό αντίκτυπο στο χειρισμό της κρίσης στα Ίμια. Ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Γεράσιμος Αρσένης, ο Α/ΓΕΕΘΑ ναύαρχος Χρήστος Λυμπερίης, ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας πτέραρχος εν αποστρατεία Νίκος Κουρής και ο διοικητής της ΕΥΠ ναύαρχος (ε.α.) Λεωνίδας Βασιλικόπουλος αποτελούσαν όλοι στελέχη τοποθετημένα από τον Ανδρέα Παπανδρέου, του οποίου απολάμβαναν την εμπιστοσύνη.

Ο υπουργός Εθνικής Άμυνας είχε επανакάμψει «μετανοημένος» στο ΠΑΣΟΚ μετά την αποχώρησή του, την ίδρυση κόμματος και την έκδοση βιβλίου με τέτοιες καταγγελίες εναντίον του Ανδρέα Παπανδρέου προσωπικά, που καθένας θα νόμιζε ότι οι δύο άνδρες δεν θα υπήρχε περίπτωση να ανταλλάξουν ξανά κουβέντα. Η ουσία είναι ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου με την εκ νέου ενσωμάτωση του Γεράσιμου Αρσένη στο κόμμα και την τοποθέτησή του στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας εξουδετέρωσε έναν αντίπαλο που νομιμοποιούνταν να γνωρίζει πολιτικά παρασκόνια, άρα αποτελούσε σημαντικό δυνητικό κίνδυνο για την πολιτική του επιβίωση.

Επανερχόμενοι στην περίπτωση της διαχείρισης της κρίσης στα Ίμια από τα συγκεκριμένα πρόσωπα, ήταν φανερό ότι ο Κώστας Σημίτης δεν εμπιστευόταν το «πατριωτικό» ΠΑΣΟΚ, εκτός του ότι δεν συμφωνούσε και με τις απόψεις που διατύπωνε η συγκεκριμένη πτέρυγα. Αποτέλεσμα της καχυποψίας του νέου πρωθυπουργού απέναντι σε αυτούς που θεσμικά θα έπρεπε να θεωρεί συνεργάτες του, ήταν να στηριχθεί σε στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της νέας κυβέρνησης που θεωρούσε πολιτικούς του φίλους και εμπιστευόταν περισσότερο, παραμερίζοντας παράλληλα και τους υπόλοιπους, παρότι ήταν πολύ εμπειρότεροι από αυτόν.

Τα λάθη που διαπράχθηκαν ήταν κολοσσιαία και τα αποτελέσματα καταστρεπτικά. Εκτός αυτού, το άμεσο περιβάλλον του Κώστα Σημίτη, το πρωθυπουργικό επιτελείο, εμφανίστηκε με μια νοοτροπία του «εμείς τα γνωρίζουμε όλα, εμείς κάνουμε πλέον κουμάντο».

Κάνοντας ασυναίσθητα προβολή των ιδεοληψιών και των στερεοτύπων που τους διακατείχαν στις πολιτικές αποφάσεις που ελήφθησαν, αποτέλεσμα ήταν η χώρα να εμφανίσει εικόνα διάλυσης, να εμφανισθεί χωρίς συνέχεια, δηλαδή ουσιαστικά ακυβέρνητη, και να καταρρεύσει ο μηχανισμός χειρισμού κρίσεων.

Σε τελική ανάλυση το σύστημα που ήταν «εθισμένο» να λειτουργεί με έναν ηγέτη με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Ανδρέα Παπανδρέου και αντιμετώπιζε με ανησυχία-καχυποψία τον Σημίτη, ήταν αναμενόμενο να καταρρεύσει.

Η εικόνα αυτή που εισπράχθηκε από την τουρκική πλευρά είναι δυνατόν να έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι η τήρηση σκληρής και άκαμπτης στάσης ήταν επιλογή ελάχιστου δυνητικού κόστους για την Τουρκία. Κατά συνέπεια, η αποδιοργάνωση

Ο ΤΟΤΕ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ Άμυνας πτέρarquος εν αποστρατεία Νίκος Κουρής θεωρεί την κρίση στα Ίμια προκατασκευασμένη και προαποφασισμένη. Αναφέρει στο βιβλίο που έχει συγγράψει ότι οι «δημοσιογράφοι» της «Χουριέτ» δεν ήταν παρά πράκτορες της περιβόητης υπηρεσίας πληροφοριών της Τουρκίας ΜΙΤ, ενώ δύο εξ αυτών ήταν γνωστοί στις ελληνικές αρχές. Για να αποδείξει ότι ο τουρκικός σχεδιασμός προέβλεπε την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας, αναφέρει πως την άνοιξη του 1991 ο Τούρκος Αρχηγός του Ναυτικού σε δηλώσεις του έθεσε θέμα κυριαρχίας πάνω στις βραχονησίδες του Ανατολικού Αιγαίου. Το περιστατικό αυτό, αποκαλύπτει ο πτέρarquος Κουρής, μνημονεύει σε επιστολή του προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο Ανδρέας Παπανδρέου στις 18 Ιουνίου 1991. «... Θα πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στις πρόσφατες δηλώσεις του Αρχηγού του τουρκικού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού με τις οποίες αμφισβήτησε ευθέως την εθνική μας κυριαρχία πάνω στις βραχονησίδες του Ανατολικού Αιγαίου».

Παρότι αναγνωρίζει τα κίνητρα του δήμαρχου Καλύμνου, που ανέλαβε «πρωτοβουλία» έπαρσης της ελληνικής σημαίας, ως αμιγώς πατριωτικά, είναι ξεκάθαρος όσον αφορά την καταδίκη της ενέργειας: «Το γεγονός είναι ότι καμία φορά πατριωτικοί ενθουσιασμοί και πράξεις «εν θερμώ» μπορούν να ρίξουν λάδι στη φωτιά και να προκαλέσουν κλιμάκωση μιας έντασης που εξυπηρετεί τα σχέδια εκείνων που υπονομεύουν την εθνική μας ακεραιότητα και το καθεστώς στην περιοχή». Ο κ. Κουρής ξεκαθαρίζει ότι την ευθύνη άσκησης της εξωτερικής πολιτικής θα πρέπει να την έχει το υπουργείο Εξωτερικών, χωρίς παρεμβάσεις αυτού του είδους, που θέτουν, έστω αθέλητα, την εθνική ασφάλεια σε κίνδυνο και βάζουν τη χώρα σε περιπέτειες.

Όσον αφορά στο χειρισμό της κρίσης, αναφέρει ως λάθος την παραμονή των χειριστών στο Κοινοβούλιο και όχι στο ΕΘΚΕΠΙΧ του υπουργείου Εθνικής Άμυνας, καθότι αυτό απέκοπτε τα στελέχη του εν λόγω υπουργείου από το να γνωρίζουν προς τα πού πηγαίνουν οι εξελίξεις και να συντονίζουν «το βήμα τους». Προβαίνει δε σε μία εξαιρετικά σημαντική παρατήρηση: «Η απουσία του ΚΥΣΕΑ από το Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων περνούσε προς τα έξω λάθος μήνυμα... Ότι, δηλαδή, ενδεχομένως, δεν εννοούσαμε αυτό που διακηρύσσαμε, ότι θα χρησιμοποιήσουμε όλα τα μέσα για να προστατεύσουμε τα νόμιμα εθνικά μας συμφέροντα», αναφέρει χαρακτηριστικά, προφανώς «σχολιάζοντας» εμμέσως τις δηλώσεις Σημίτη στις αρχές της κρίσης. Αποτέλεσμα του κάκιστου συντονισμού ήταν η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες σε τρία διαφορετικά επίπεδα: το πρωθυπουργικό, αυτό των υπουργών Εξωτερικών και αυτό των υπουργών Εθνικής Άμυνας των δύο χωρών. Εν κατακλείδι, ο

Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι

Ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας πτέρarquος (ε.α.) Νίκος Κουρής θεωρεί την κρίση στα Ίμια προκατασκευασμένη και προαποφασισμένη.

Βρετανικός χάρτης όπου διακρίνονται τα Ίμια.

Δεξιά: Τουρκικός χάρτης που απεικονίζει τις επίμαχες βραχονησίδες με ελληνικά ονόματα

της ελληνικής πλευράς συνέβαλε στην κλιμάκωση της κρίσης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει βιβλίο που εξέδωσε ο δημοσιογράφος της τουρκικής εφημερίδας «Χουριέτ» Φαρούκ Μπιλντιριτζί, με τίτλο «Η λαίδη με τη μάσκα», στο οποίο προβαίνει σε ορισμένες άκρως αποκαλυπτικές επισημάνσεις.

Έχοντας εξασφαλίσει τα απόρρητα πρακτικά του τουρκικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, ισχυρίζεται ότι αρχικά η πρωθυπουργός Τανσού Τσιλέρ, που βρισκόταν σε περιοδεία στην Αττάλεια, δεν έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην εξέλιξη της κατάστασης. Τόσο στην ύψωση της ελληνικής σημαίας από το δήμαρχο Καλύμνου όσο και στην υποστολή της από τους Τούρκους δημοσιογράφους και την ανύψωση της τουρκικής, η αντίδρασή της ήταν «υποτονική», αρνούμενη να αναγνώσει τα σημειώματα που της απέστειλε για το θέμα το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών.

Στη συνέχεια όμως, μετά από διαβεβαίωση συμβούλων του υπουργείου ότι ο «φάκελος Καρντάκ» είναι νομικά ισχυρός, αποκρύπτοντας τη διχογνωμία που υπήρχε στο υπουργείο, εμφανίστηκε με πολύ πιο ακραίες απόψεις περί της αντιμετώπισης της κατάστασης, τη στιγμή μάλιστα που οι στρατιωτικοί δίσταζαν να κλιμακώσουν την κρίση.

Στο βιβλίο επίσης, υπάρχει ο ισχυρισμός ότι τη νύχτα των Ιμίων η κ. Τσιλέρ κοιμόταν, απάντηση που είχε δώσει η βοηθός της στον αρχηγό του Ναυτικού ναύαρχο Ερκαγιά, ο οποίος την κάλεσε για να την ενημερώσει πως η επιχείρηση κατάληψης της αψύλακτης βραχονοσίδας στα Ίμια είχε στεφθεί από επιτυχία! (Αλέξης Παπαχελάς, «Ο ρόλος της Τσιλέρ στα Ίμια», Το ΒΗΜΑ, Κυριακή 7 Φεβρουαρίου 1999).

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι ο χειρισμός από ελληνικής πλευράς ήταν ατυχέστατος και «κατόρθωσε» να απενεργοποιήσει τα «αντανακλαστικά αυτοσυντήρησης» των Τούρκων στρατηγών, οι οποίοι αρχικά είχαν εμφανιστεί ιδιαίτερα επιφυλακτικοί, καθώς επίσης και να τραβήξει την προσοχή της πρωθυπουργού Τσιλέρ, η οποία ίσως και να διέκρινε ευκαιρία ενίσχυσης της θέσης της στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό της Τουρκίας.

Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της κρίσης, η κ. Τσιλέρ φαίνεται πως αντιλήφθηκε ότι η κατάσταση μπορούσε να αξιοποιηθεί πολιτικά, με αποτέλεσμα να μη διστάσει να κλιμακώσει περαιτέρω την κρίση. Στη συνέχεια, δεδομένης της εικόνας αποδιοργάνωσης που επικρατούσε στην Αθήνα στον τομέα χειρισμού της κρίσης, επικράτησαν εντός του τουρκικού Γενικού Επιτελείου τα ακραία στοιχεία.

πτέραρχος Κουρής ξεκαθαρίζει ότι αποτέλεσε λάθος «η προσφυγή στην επιδιαιτησία της Ουάσινγκτον», κάτι που είχε αποφύγει ο Ανδρέας Παπανδρέου τον Μάρτιο του 1987. Κι αυτό διότι είναι γνωστή εκ προοιμίου η αμερικανική στάση: «Και την Αίγινα να διεκδικούσαν ξαφνικά οι Τούρκοι, οι Αμερικανοί, τηρώντας τη γνωστή πολιτική τους, θα συνιστούσαν συζητήσεις με την Τουρκία», αναφέρει χαρακτηριστικά!

Επιπρόσθετα, παραδέχεται ότι η συνεργασία των υπουργείων Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας ήταν προβληματική, ενώ αναφέρει, κάπως γενικόλογα, ότι «κάποιοι δεν εξετίμησαν σωστά τους ενδεχόμενους κινδύνους», όπως αυτοί προέκυπταν από τις τουρκικές ρηματικές διακοινώσεις. Συνέπεια όλων αυτών των συμπτώσεων, καταλήγει ο τότε υφυπουργός Εθνικής Άμυνας, ήταν να μην υπάρχει «στιβαρός πολιτικός έλεγχος της κρίσης από τα πρώτα στάδιά της».

Ο πτέραρχος (ε.α.) Κουρής δίνει ξεχωριστή έμφαση στο πολιτικό υπόβαθρο της κρίσης με τη σύγχυση που είχε προκαλέσει η υποχρεωτική αντικατάσταση του Ανδρέα Παπανδρέου, ενώ επισημαίνει και τις εσωκομματικές έριδες που ταλαιπωρούσαν το ΠΑΣΟΚ. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν να βρεθεί απότομα ο νέος πρωθυπουργός σε «βαθιά νερά». Στα λάθη που διαπράχθηκαν συνεπεία της πολιτικής κατάστασης ήταν, κατά τον κ. Κουρή, «και η μη έγκαιρη ενημέρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας και των ηγετών των πολιτικών κομμάτων της χώρας πάνω στην κατάσταση. Αυτό έπρεπε να γίνει και μάλιστα με τυμπανοκρουσίες» υπογραμμίζει...

Πρωταγωνιστές και κομπάρσοι

Οι συνέπειες της κρίσης

Μέχρι και σήμερα η Τουρκία δεν έχει σεβαστεί ούτε καν τη συμφωνία απεμπλοκής που υπέγραψε, αυτή που προέβλεπε την απομάκρυνση των πλοίων, των σημαίων και των στρατευμάτων (no ships, no flags, no troops). Τα κατ'επανάληψη περιστατικά παρενόχλησης ελληνικών αλιευτικών σκαφών από τουρκικές ακταιωρούς που τα παρενοχλούν καλώντας τα να αποχωρήσουν, επειδή «κινούνται παρανόμως εντός τουρκικών χωρικών υδάτων», αποδεικνύουν τον προσανατολισμό της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Οι ακταιωροί όμως πήγαν στην περί των Ιμίων θαλάσσια περιοχή και παρέμειναν επί μακρόν και χωρίς καν το πρόσχημα της παρουσίας ελληνικών αλιευτικών σκαφών. Ακόμη και εάν αρχικά η κρίση δεν αποτελούσε επιθυμία της τουρκικής πλευράς, η επιτυχία που σημείωσαν οδήγησε τους Τούρκους στην οργανωμένη προσπάθεια αξιοποίησης όσων προέκυψαν, τα οποία ευνοούσαν την προσπάθεια ανάδειξης ζητήματος «αμφισβητούμενης κυριαρχίας» σε περιοχές του Αιγαίου.

Το στρατιωτικό-διπλωματικό κατεστημένο της Άγκυρας εξακολουθεί σκοπίμως να αντιμετωπίζει τα Ίμια ως τουρκικό έδαφος. Με αυτή τη μέθοδο αποσκοπούν στο να παγιώσουν στη διεθνή συνείδηση, αλλά και στην αντίστοιχη του μέσου Έλληνα πολίτη, ότι τα Ίμια αποτελούν διαφιλονικούμενη, «γκρίζα» περιοχή. Η μεγαλύτερη ίσως «απειλή» για τους Τούρκους θα ήταν η σταδιακή απαξίωση του διπλωματικού κεφαλαίου που συσσωρεύτηκε ως αποτέλεσμα της πρώτης αμφισβήτησης ελληνικού εθνικού εδάφους, μετά την πρωτοφανή πρόκληση

Κατά την Τουρκία, η
κυριαρχία σε τμήμα του
Αιγαίου που αφορούσε
βραχονησίδες δεν είναι
σαφής, είναι «γκρίζα», άρα
πρέπει να ρυθμιστεί.

Αν ανακοινώναμε την απροθυμία μας να χρησιμοποιήσουμε τις Ένοπλες Δυνάμεις, δεν υφίσταται λόγος να προβαίνουμε σε αγορές δισεκατομμυρίων.

της κρίσης των Ιμίων. Κάτι που θα συνέβαινε εάν δεν φρόντιζε... με επιμέλεια να μας υπενθυμίζει ότι οι απόψεις της για το ζήτημα δεν έχουν αλλάξει ούτε κατά κεραία. Η στάση αυτή καθίσταται σχεδόν... απαραίτητη, καθώς και η Αθήνα έχει διακηρύξει ότι η συμφωνία απεμπλοκής από την κρίση του Ιανουαρίου 1996 με την ταυτόχρονη απομάκρυνση των πλοίων, την απουσία σημαιών από τις νησίδες και την απομάκρυνση των στρατιωτικών δυνάμεων από αυτές αφορούσε τη συγκεκριμένη και μόνο κρίση. Επιπροσθέτως, η Αθήνα ισχυρίζεται πως η συμφωνία απεμπλοκής συνοδευόταν από αντίστοιχη για την επιστροφή στο status quo ante, ισχυρισμό τον οποίο οι Τούρκοι προσπαθούν να ανατρέψουν, αντιτείνοντας πως η κυριαρχία επί των βραχονησίδων είναι αδιευκρίνιστη.

Επεκτείνοντας λιγάκι το συλλογισμό, δεν θα ήταν παράλογο οι Τούρκοι να προσδοκούν εμμέσως τη γενικότερη παγίωση της θεωρίας των «γκρίζων ζωνών» στο συλλογικό υποσυνείδητο των Ελλήνων. Τα «μηνύματα» που αποστέλλει εν αγνοία της η ελληνική κοινωνία, δυστυχώς, της επιτρέπουν να αισιοδοξεί.

Η εστίαση σημαντικού τμήματος της ελληνικής κοινωνίας στην επιδίωξη της οικονομικής ευμάρειας και η αντιμετώπιση των σημαντικών και συχνά δυσβάστακτων προβλημάτων της καθημερινότητας, που δικαίως αποτελεί προτεραιότητα, πιθανώς για την πλειοψηφία των Ελλήνων, αυτομάτως υποβιβάζει τα αποκαλούμενα ως «εθνικά θέματα» στον κατάλογο των ζητημάτων που τους απασχολούν. Επιπροσθέτως, στην Ελλάδα βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και αναπτύσσονται «εύπεπτες» κοινωνικά απλουστευτικές αντιλήψεις του τύπου «αυτά είναι παιχνίδια των πολιτικών και των Αμερικανών, οι λαοί δεν έχουν να χωρίσουν μεταξύ τους τίποτα». Μπορεί να αποτελούν «κουβέντες καφενείου», ωστόσο η στερεοτυπική επανάληψή τους διαβρώνει εκ των έσω την ελληνική συνείδηση, η οποία καθίσταται ευάλωτη στις ψυχολογικές επιχειρήσεις του τουρκικού Γενικού Επιτελείου. Συχνά είναι τόσο βλακώδεις και «χοντροκομμένες», που δεν μπορούν να επηρεάσουν ακόμη και όσους ερμηνεύουν την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση ως το αποτέλεσμα της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων, κυρίως

των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες είτε αποσκοπούν στο «διαίρει και βασίλευε» είτε εξυπηρετούν τα συμφέροντα των αμυντικών τους βιομηχανιών, οι οποίες καρπούνται τα δυσθεώρητα κεφάλαια που απαιτούνται για εξοπλισμούς, καταδικάζοντας τους λαούς στην υπανάπτυξη και στην εξάρτηση.

Η πολιτική αποτροπής για την Ελλάδα είναι μονόδρομος. Η χώρα μας πρέπει να είναι σε θέση, μέσω της αμυντικής της ισχύος αλλά και της πολιτικής της, ουσιαστικής και διακηρυκτικής, να «πείθει» την Τουρκία ότι η προσπάθεια να επιτύχει τους στόχους της με τη χρήση στρατιωτικής βίας θα είναι αδιέξοδη. Θα πρέπει ο αντίπαλος να πείθεται συνεχώς ότι η Ελλάδα είναι σε θέση να «αρνηθεί» στην Τουρκία την επίτευξη των στόχων της (deterrence by denial) και, σε περίπτωση που απαιτηθεί, έχει τη στρατιωτική ισχύ να «τιμωρήσει» τον αντίπαλο για την όποια επιθετική «πρωτοβουλία» αναλάβει (deterrence by punishment). Η άσκηση αυτής της πολιτικής δεν αντιβαίνει στις όποιες διπλωματικές προσπάθειες εξομάλυνσης των διμερών σχέσεων.

Αντιθέτως, η βεβαιότητα που δημιουργείς στον αντίπαλο περί της ισχύος σου είναι η πλέον ειρηνοποιός πολιτική, αφού μόνο εάν συνειδητοποιήσει ο αντίπαλος το αδιέξοδο των διεκδικήσεών του, θα αναζητήσει το συμβιβασμό. Όσο διαπιστώνει ότι η άσκηση εκβιαστικής διπλωματίας-πολιτικής έχει επίπτωση, ψυχολογική και πρακτική, στις αποφάσεις της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας, δεν έχει το παραμικρό κίνητρο εγκατάλειψης αυτής της πολιτικής, με αποτέλεσμα τη διαιώνιση της αστάθειας και της απειλής πολέμου.

Η «εικόνα» αυτή δεν οικοδομείται μόνο με λόγια, αλλά και με πράξεις. Σε μια δύσκολη στιγμή τύπου Ιρμάκ, η Ελλάδα πρέπει να διαβιβάζει συνεχώς το μήνυμα ότι λαός και ηγεσία, πολιτική και στρατιωτική, είναι διατεθειμένοι να υποβληθούν σε θυσίες για να προασπίσουν ό,τι θεωρείται ως εθνικό συμφέρον. Εάν δεν το πράττουν και με δημόσιες δηλώσεις, δίνεται η εντύπωση ότι προτεραιότητα αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, τότε είναι λογικό ο αντίπαλος να συμπεράνει ότι πιέζοντας συνεχώς, εκβιάζοντας ουσιαστικά και απειλώ-

Αν και η έκβαση πιθανής αντιπαράθεσης είναι αβέβαιη, στο επίπεδο των ναυτικών δυνάμεων η Τουρκία βρέθηκε σαφώς σε μειονεκτική θέση.

ντας με πόλεμο, θα επιτυγχάνει νομοτελειακά την υποχώρηση ενός κράτους κι ενός λαού, που διακηρύττει ότι επιλέγει ως απόλυτη προτεραιότητα την οικονομική του ευημερία.

Με αυτό το σκεπτικό, για παράδειγμα, εάν η Ελλάδα επέβαλε μονομερώς, κατά προτίμηση αιφνιδιαστικά, πριν συνειδητοποιήσει τις εξελίξεις η Τουρκία και πιθανώς επιχειρήσει να απειλήσει με πόλεμο, την εξίσωση Εθνικού Εναέριου Χώρου (ΕΕΧ) και Χωρικών Υδάτων (ΧΥ), ως πούμε στα 9 ναυτικά μίλια (το *casus belli* αφορά στην επέκταση των ΧΥ στα 12 ν.μ.), έχοντας κάνει την απαραίτητη προετοιμασία, κίνηση που θα ικανοποιούσε σε ένα βαθμό και τις τουρκικές απαιτήσεις (μείωση του ΕΕΧ κατά 1 ν.μ. παραιτούμενη παράλληλα από το δικαίωμα επέκτασης στα 12 ν.μ. που προκύπτει από τη Διεθνή Συνθήκη για το Δίκαιο Θάλασσας, που συνολογήθηκε στο Montego Bay της Τζαμάικα το 1982), θα είχε καταγάγει σημαντική «νίκη» σε επίπεδο ψυχολογίας και εντυπώσεων.

Η απειλή πολέμου, αν και μικρή, δεν είναι ανύπαρκτη. Η συνεχής όμως επίδειξη φόβου και ατολμίας στην ανάληψη πρωτοβουλιών που θα καθοδηγούσαν τις εξελίξεις και η εγκατάλειψη της ηττοπαθούς τακτικής αντίδρασης σε πολιτικές πρωτοβουλίες του αντιπάλου ή τρίτων (*reactive policy*), θα είχε ευεργετικές

επιπτώσεις και για την ελληνική αποτροπή, αναβαθμίζοντας δραματικά την αξιοπιστία της. Επαναλαμβάνουμε, η δημιουργία της εντύπωσης ότι την ελληνική εξωτερική και αμυντική πολιτική διακατέχει «φοβικό σύνδρομο», κάνει ζημιά στην αποτροπή, «αποθρασύνοντας» τον αντίπαλο. Η ανατροπή αυτής της κατάστασης, ωστόσο, απαιτεί την ανάληψη υπολογισμένου-λελογισμένου ρίσκου από ελληνικής πλευράς.

Εκτίμηση της απειλής

► Το σύνολο -σχεδόν- των αναλύσεων που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, αλλά και στις σχετικές δηλώσεις πολιτικών, κοινό τόπο αποτελεί η πεποίθηση πως η πορεία προσέγγισης της Τουρκίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο μέλλον η ένταξή της θα μειώσουν δραματικά την πιθανότητα πολέμου, άρα και την εκδήλωση προκλήσεων όπως στην περίπτωση των Ιμίων. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την εν λόγω επιχειρηματολογία, η Ελλάδα θα μπορέσει να εξοικονομήσει κονδύλια που σήμερα επενδύονται σε εξοπλισμούς για να τα επενδύσει σε τομείς όπως η παιδεία, η υγεία και η κοινωνική προστασία, ενισχύοντας έτσι τον αναπτυξιακό της προσανατολισμό. Η ανάλυση που ακολουθεί σκοπεύει να καταδείξει ότι

αυτές οι αντιλήψεις αποτελούν στερεοτυπικές πεποιθήσεις οι οποίες δεν βοηθούν στην κατανόηση της πραγματικής φύσης της τουρκικής απειλής, αλλά και της λειτουργίας του διεθνούς συστήματος γενικότερα. Εάν όμως δεν κατανοείς ορθά τον αντίπαλό σου, είσαι καταδικασμένος να αιφνιδιάζεσαι από τις όποιες επιλογές στο πλαίσιο της αναθεωρητικής του πολιτικής.

Η Τουρκία καταρχάς δεν έχει τη δυνατότητα να μειώσει τους εξοπλισμούς της, ακόμα και αν το επιθυμούσε, λόγω σειράς άλλων απειλών ασφαλείας που αντιμετωπίζει, εσωτερικών και εξωτερικών, αλλά και των διακηρυγμένων ηγεμονικών φιλοδοξιών σε περιφερειακό -και όχι μόνο- επίπεδο. Το κύριο επιχείρημα που αναπτύσσει η παρούσα ανάλυση είναι ότι το ευρωπαϊκό πλαίσιο ίσως και να διευκολύνει την εκβιαστική, διά των όπλων, πολιτική συμπεριφορά της Τουρκίας.

Θα συμφωνήσουμε ότι η πιθανότητα ολοκληρωτικού πολέμου μειώνεται δραματικά. Αυτό όμως θα έπρεπε να ήταν αρνητικό για την Ελλάδα, όχι για την Τουρκία. Εξηγούμαστε: Η μέχρι σήμερα συμπεριφορά της Τουρκίας έχει δείξει ότι αν κάτι φοβάται, αυτό είναι ο ολοκληρωτικός πόλεμος. Η καθεστωτική αστάθεια και τα τεράστια οικονομικά συμφέροντα που έχει το στρατοκρατικό κατεστημένο της Άγκυρας,

δεν επιτρέπουν να ρισκάρει μια πολεμική αναμέτρηση, αφού σε περίπτωση ήττας, ή ακόμη και αδυναμίας να νικήσει έναν αντίπαλο όπως η Ελλάδα, θα τεθεί υπό αμφισβήτηση όλο το τουρκικό πολιτικό σύστημα. Σε μια προσπάθεια να ενισχύσει τη θέση του ως θεματοφύλακα της κληρονομιάς του Κεμάλ Ατατούρκ, το τουρκικό στράτευμα καλλιεργεί συστηματικά για τον εαυτό του το μύθο του «πανίσχυρου» και του «αήττητου».

Η «λεπτομέρεια» αυτή αναγκάζει τους Τούρκους στρατηγούς να σχεδιάζουν και να εκτελούν μόνο σχέδια για τα οποία έχουν την απόλυτη βεβαιότητα ότι θα επικρατήσουν, επειδή δεν έχουν το παραμικρό περιθώριο να διακινδυνεύσουν. Ένας ολοκληρωτικός πόλεμος Ελλάδας-Τουρκίας είναι επιλογή τρομακτικού δυνητικού κόστους για την Τουρκία, υπό την προϋπόθεση ότι η χώρα μας διατηρεί ισχυρές ένοπλες δυνάμεις και επιδεικνύει αποφασιστικότητα να τις χρησιμοποιήσει εάν η Τουρκία επιχειρήσει να προχωρήσει πέραν συγκεκριμένου σημείου, το οποίο ΔΕΝ έχει δυστυχώς χαράξει η Ελλάδα με απόλυτη σαφήνεια. Με απλά λόγια, η Ελλάδα παραχωρεί στην Τουρκία την πολυτέλεια να απειλεί με πόλεμο και να προκαλεί «ενδιάμεσα» επεισόδια τύπου Ιμίων, παρά το γεγονός ότι γνωρίζει ότι τέτοια επιλογή είναι σχεδόν

Οι κανόνες εμπλοκής είναι κατεξοχήν πολιτικό - διπλωματικό εργαλείο και όχι στρατιωτικό τεχνικό ζήτημα.

Η συνδρομή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στην αντιμετώπιση προκλήσεων «χαμηλής έντασης» και εκβιασμού τύπου Ιμίων αποτελεί πλέον μέρος της αποστολής τους.

απαγορευτική. Αυτό σημαίνει ότι η Τουρκία δεν τρέφει και μεγάλο σεβασμό για την ικανότητα της Ελλάδας να της αρνηθεί τους στόχους της.

Ο μοναδικός τρόπος αντιμετώπισης της εν λόγω τουρκικής τακτικής είναι η προσπάθεια επιβολής κόστους στην Τουρκία -να μπει στο μυαλό των Τούρκων στρατηγών επί της ουσίας ότι η συνέχιση αυτής της πολιτικής εγκυμονεί κινδύνους για τη χώρα τους και για την ηγεμονία των ίδιων στο πλαίσιο της τουρκικής κοινωνίας. Η Ελλάδα θα πρέπει να πάψει να πέφτει συνεχώς θύμα της ψευδαίσθησης ότι υπηρετεί την ειρήνη συμβιβαζόμενη συνεχώς, στην ουσία όμως υποχωρώντας. Με αυτό τον τρόπο «ρίχνει νερό στον τουρκικό μύλο». Το μοναδικό «κέρδος» είναι η... συλλογή δηλώσεων περί του εποικοδομητικού ρόλου της χώρας στην ασφάλεια της ευρύτερης περιοχής. Το εν λόγω «κέρδος» αποτελεί και τη μεγαλύτερη παγίδα επειδή τέτοιες ανούσιες δηλώσεις αξιοποιούνται δεόντως στο πλαίσιο του εσωτερικού πολιτικού παιχνιδιού, «χαϊδεύοντας» τα αυτιά της εκλογικής πε-

λατείας, ενώ συμβάλλουν και στη διαμόρφωση της επικίνδυνης πεποίθησης στις πολιτικές ελίτ, πως ό,τι πράττουν είναι σωστό και εθνικά επωφελές. Στέλνει όμως λάθος μηνύματα στο τουρκικό κατεστημένο, το οποίο διαπιστώνει ότι η πολιτική αυτή φέρνει αποτέλεσμα, λόγω του «φοβικού συνδρόμου» και της υπερεκτίμησης της στρατιωτικής απειλής που συνιστούν οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, καθώς επίσης και των ψευδαισθήσεων που αναπτύσσονται μαζικά στον ελληνικό λαό και στην πλειοψηφία των πολιτικών του.

Ταυτόχρονα, η Ελλάδα καταστρέφει την αποτροπή της, δίνοντας στον αντίπαλό της «ενδιάμεσες» επιλογές: τη συνεπή σταδιακή πίεση και έμμεση ή άμεση απειλή πολέμου, με την οποία κάθε φορά επιτυγχάνουν την οριακή – ανεπαίσθητη υποχώρηση της Ελλάδας. Η κοινή γνώμη δεν αντιλαμβάνεται τη «διολίσθηση» αυτή ώστε να αντιδράσει, ενώ η πολιτική ηγεσία εκτιμά ως εξαιρετικά «βολική» την οριακή αυτή προσαρμογή, που της δίνει τη δυνατότη-

τα να ισχυριστεί ότι χειρίστηκε επιτυχώς την κρίση και απέφυγε τον πόλεμο. Κατά συνέπεια, η Τουρκία φροντίζει με τη στάση της να «εξυπηρετεί» χωρίς κόστος και την εκάστοτε ελληνική πολιτική ηγεσία στο εσωτερικό πολιτικό «παιχνίδι» που έχει να αντιμετωπίσει. Όταν μόνο η μία πλευρά της διένεξης εγείρει ζητήματα και απειλεί με πόλεμο και ο συμβιβασμός απαιτεί την εξεύρεση της «μέσης οδού», τότε η «ζυγαριά» γέρνει αργά αλλά σταθερά προς την πλευρά του αυτού που ζητάει. Η συνεχής επανάληψη αυτής της τακτικής εξασφαλίζει σε αυτόν που θέτει συνεχώς ζητήματα να κερδίζει οριακά κάθε φορά, αλλά συνεχώς. Η σώρευση των οριακών ωφελειών που αποσπά δημιουργεί ένα αξιόλογο αποτέλεσμα, ενώ η «ειρηνόφιλη» πλευρά παραμένει στη μακαριότητα της βολικής στερεοτυπικής πεποίθησης ότι υπηρετεί την ειρήνη και τη σταθερότητα...

Η περίπτωση των βραχονησίδων Ίμια αποτελεί μία πιο «κραυγαλέα» περίπτωση πρόσκλησης, στην οποία όμως η Τουρκία σύρθηκε,

εν μέρει τουλάχιστον, και από τις εσωτερικές πολιτικές ανάγκες της τότε πρωθυπουργού Τανσού Τσιλέρ, άρα ο κίνδυνος ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης ήταν εξ ορισμού μεγαλύτερος. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτή την περίπτωση η Ελλάδα δέχθηκε να διαπραγματευτεί υπό την πίεση τετελεσμένου, το οποίο δεν είχε φροντίσει να εξισορροπήσει ώστε να διαπραγματευτεί ξεκινώντας από θέση ισοτιμίας με την Τουρκία. Το τετελεσμένο ήταν η έμπρακτη αμφισβήτηση ελληνικού εδάφους (!), για πρώτη φορά από το 1974, κάτι που θα δικαιολογούσε ακόμα και την... εξαφάνιση της βραχονησίδας από το χάρτη, έναντι οποιουδήποτε κόστους.

Ας πάρουμε την περίπτωση ότι ξεσπούσε πόλεμος. Πιθανότατα θα σταματούσε άμεσα με «βία» αμερικανική παρέμβαση. Άρα το όποιο κόστος σε απώλειες οπλικών συστημάτων (μαχητικά, πολεμικά πλοία) ή ανθρώπινο δυναμικό θα ήταν οριακό. Σήμερα όμως δεν θα μιλούσαμε για «γκρίζες ζώνες», ενώ η τουρκική στρατιωτική ηγεσία θα ξεχνούσε για πολλά χρόνια την

Η Ελλάδα παραχωρεί στην Τουρκία την πολυτέλεια να απειλεί με πόλεμο και να προκαλεί ενδιάμεσα επείσους τύπου Ιμίων παρά το γεγονός ότι γνωρίζει ότι τέτοια επιλογή είναι σχεδόν απαγορευτική.

τακτική δημιουργίας «θερμών επεισοδίων», λόγω του ότι το δυνητικό κόστος θα ήταν, αποδεδειγμένα, ιδιαίτερος υψηλό. Ακόμη και αν η Ελλάδα εμφανιζόταν ως η «ηττημένη» μετά τη σύγκρουση, είναι προτιμότερο ορισμένες φορές να μην έχεις διστάσει να συγκρουστείς από το να επιδεικνύεις «φόβο».

Στην περίπτωση της κρίσης των Ιμίων η Τουρκία δεν είχε σκοπό να ξεκινήσει πόλεμο. Εάν επιθυμούσε πόλεμο, δεν θα δημιουργούσε «θερμό επεισόδιο», ώστε να μην απολέσει το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού. Είναι μία ακόμα απλή πραγματικότητα που αγνοείται συστηματικά στις αναλύσεις που δημοσιεύονται με αυτό το αντικείμενο.

Σκοπός της Τουρκίας είναι «να κερδίσει τον πόλεμο χωρίς μάχη», πιέζοντας συνεχώς την Ελλάδα και δημιουργώντας νέα «αιτήματα», δηλαδή διεκδικήσεις. Ο στόχος είναι απλός. Γνωρίζοντας ότι ο διεθνής παράγων πιέζει συστηματικά προς την κατεύθυνση επιλύσεως των διμερών «προβλημάτων» μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, φροντίζει να υιοθετεί όλο και πιο μαξιμαλιστικές θέσεις, τακτική που θα της διασφαλίσει μεγάλο περιθώριο ευελιξίας όταν, όπως προσδοκά και αναμένει με μεγάλη υπομονή, έρθει η ώρα που οι δύο χώρες καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Με την πάροδο των ετών, η εν λόγω τακτική επιβαρύνει συνεχώς τη διαπραγματευτική θέση της Ελλάδας.

Η Τουρκία, ιστορικά, επέλεγε προσεκτικά τη χρονική συγκυρία που εκδήλωνε έμπρακτα την

επιθετικότητα της απέναντι στην Ελλάδα. Όπως προαναφέρθηκε, πάντα επέλεγε περιόδους γενικευμένης πολιτικής αστάθειας για να προβεί σε επιθετική ενέργεια. Τελευταίο παράδειγμα η κρίση στα Ίμια. Με τον Ανδρέα Παπανδρέου

στο νοσοκομείο και έναν πρωθυπουργό, τον Κώστα Σημίτη, ο οποίος είχε καταθέσει τις απόψεις του περί της ανάγκης άμεσης μείωσης των αμυντικών – εξοπλιστικών δαπανών μέσω βιβλίου που είχε εκδώσει. Διαπιστώνοντας ότι οι απόψεις του νέου πρωθυπουργού της Ελλάδας είναι εκτός πραγματικότητας, επέλεξε «να δοκιμάσει

τις αντοχές» της νέας ηγεσίας όταν προέκυψε η ευκαιρία, με αποτέλεσμα να κατορθώσει να την «προσγειώσει ανώμαλα». Το γεγονός αυτό αναδεικνύει μία ακόμα άκρως επικίνδυνη παθογένεια του ελληνικού πολιτικού συστήματος, την έλλειψη συνέχειας στο κράτος, που θα το θωρακίζει σε περιόδους πολιτικής αστάθειας. Η κατάσταση αυτή υπονομεύει την αποτρεπτική μας αξιοπιστία και ανοίγει ένα επικίνδυνο «παράθυρο τρωτότητας» (window of vulnerability) για την ελληνική πλευρά.

Ως συνέπεια της ανωτέρω ανάλυσης, προκύπτει ότι η ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρει ένα περιοριστικό πλαίσιο κίνησης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ένα πλαίσιο το οποίο θέτει κάποιους περιορισμούς, όμως καθιστά μια περιορισμένη σύγκρουση, τύπου «θερμού επεισοδίου», πολύ πιο ελέγξιμη, υπό την έννοια ότι ελαχιστοποιεί την πιθανότητα ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης που θα θέσει σε κίνδυνο την καθεστωτική σταθερότητα της Τουρκίας. Άρα, την καθιστά πολύ πιο ελκυστική ως επιλογή. Όπως η παρουσία αμφοτέρων των χωρών στο ΝΑΤΟ δεν εξασφάλισε την ειρήνη, λόγω του άρθρου 5, έτσι θα εξελιχθεί η διμερής σχέση όταν/αν η Τουρκία ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αλήθεια, πόσο μας έχει απασχολήσει η πιθανότητα άμεσης τουρκικής στρατιωτικής απειλής σε περίπτωση κατά την οποία η Ελλάδα επιχειρήσει να εμποδίσει (μέσω του δικαιώματος αρνησικυρίας) την εκταμίευση κάποιου σημαντικού για την Τουρκία κονδυλίου; Δεν θα αποτελούσε έκπληξη αν κάποια χώρα-μέλος (π.χ. Μεγάλη Βρετανία) επιχειρήσει να ψέξει την Ελλάδα διότι με την πολιτική της υπονομεύει την οικονομική ανάπτυξη της Τουρκίας κρατώντας όμηρο τον τουρκικό λαό! Ακόμη και αν το σύνολο των κρατών-μελών αντιδράσει, δεν υπάρχει διαδικασία «αποβολής» κάποιου κράτους από την Ένωση. Κατά συνέπεια, η Ελλάδα θα έχει απολέσει το όποιο διπλωματικό πλεονέκτημα της δίνει σήμερα η ιδιότητα του κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης... Αυτό αποτελεί ένα ακόμα θέμα για το οποίο η δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα είναι απλώς ανύπαρκτη...

Εν κατακλείδι, η Τουρκία δεν πρόκειται να εγκαταλείψει τους στόχους της που αφορούν στην ελληνική Θράκη, το Αιγαίο και την Κύπρο. Δεν πρόκειται επίσης να σταματήσει τις προκλητικές ενέργειες στο Αιγαίο, μέσω της Πολεμικής Αεροπορίας, σε μια προσπάθεια να πείσει ότι οι εν λόγω διαφορές είναι διμερείς, σε αντίθεση με την ελληνική πολιτική που τις μεταθέτει στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η Άγκυρα μέσω προκλητικών ενεργειών, οι οποίες συχνά εμπλέκουν και τη στρατιωτική της «μηχανή», επιδιώκει να αναδείξει τη γνωστή πλέον «θεωρία των γκρίζων ζωνών».

Μερικά πολιτικά συμπεράσματα

Θεσμική θωράκιση – Συνέχεια του Κράτους

Η Ελλάδα πρέπει να θωρακιστεί απέναντι στις περιόδους που παρουσιάζεται παντός είδους πολιτική κρίση. Δεν νοείται σοβαρό κράτος του οποίου ο μηχανισμός διαχείρισης κρίσεων να παραλύει, επειδή η πολιτική ηγεσία έχει μόλις ορκισθεί. Ένας τρόπος είναι η δημιουργία Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, όργανο που, μεταξύ άλλων, θα εκπονεί σενάρια κρίσεων και θα παρακολουθεί συστηματικά κάθε εξέλιξη, εσωτερική ή διεθνή, η οποία μπορεί να οδηγήσει για τον οποιοδήποτε λόγο σε κρίση. Το κράτος δεν μπορεί παρά να επιδεικνύει συνέχεια, κάτι που ενισχύει τη διεθνή του «φερεγγυότητα» και αξιοπιστία.

Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων

Σε περίπτωση μελλοντικής κρίσης, πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας θα πρέπει να την αντιμετωπίσει από το θάλαμο επιχειρήσεων (ΕΘΚΕΠΙΧ), όπου υπάρχει πλήρης εικόνα της κατάστασης και δυνατότητα ασφαλών επικοινωνιών, τόσο με τις μονάδες και τους σχηματισμούς των ενόπλων δυνάμεων όσο και με διάφορες χώρες, στο πλαίσιο της προσπάθειας αποκλιμάκωσης και διπλωματικής διευθέτησής της. Το απόρρητο των επικοινωνιών επίσης δεν διασφαλίζεται με τη χρήση κινητών τηλεφώνων, ούτε έχεις εικόνα της κατάστασης απλώνοντας ένα χάρτη σε ένα τραπέζι.

Κανόνες Εμπλοκής

Οι χειριστές της κρίσης οφείλουν να γνωρίζουν τους «κανόνες εμπλοκής» και τη σημασία τους, οι οποίοι στην εν λόγω κρίση αποτέλεσαν σημείο τριβής μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών. Ο τότε υπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος αναρωτήθηκε δημοσίως σε τηλεοπτική εκπομπή γιατί θα έπρεπε να τους γνωρίζει, ενώ είχε δηλώσει, πως ακόμη και μετά την κρίση εξακολουθούσε να τους αγνοεί. Οι κανόνες εμπλοκής είναι κατεξοχήν πολιτικό-διπλωματικό εργαλείο και όχι στρατιωτικό-τεχνικό ζήτημα. Η άγνοιά τους κυριολεκτικά απαγορεύεται εκ μέρους των ηγεσιών και των τεχνο-

κρατών που καλούνται να χειριστούν τέτοιες καταστάσεις. Συγκεκριμένοι κανόνες εμπλοκής μπορεί να εμπλέξουν τη χώρα σε πόλεμο, γι' αυτό αποδεσμεύονται μόνο από το ΚΥΣΕΑ, τα στελέχη του οποίου πρέπει να βρίσκονται στον ίδιο χώρο προς διευκόλυνση της μεταξύ τους επικοινωνίας και εξοικονόμηση χρόνου. Στόχος των κανόνων εμπλοκής είναι η δέσμευση της αξιοπιστίας της χώρας, καθορίζοντας με σαφήνεια στον αντίπαλο τα όρια ανοχής της προκλητικής συμπεριφοράς και να του κοινοποιήσουν εμμέσως το κόστος που θα κληθεί να καταβάλει. Αυτό βοηθά και το έργο των επίδοξων «διαμεσολαβητών», οι οποίοι οφείλουν να γνωρίζουν το πλαίσιο της παρέμβασής τους προς τις δύο πλευρές, καθώς επίσης τι ακριβώς καλούνται να αποτρέψουν.

Υπηρεσίες Πληροφοριών

Η χρησιμότητά τους δεν παύει από τη στιγμή που σημειώνονται μετακινήσεις στρατευμάτων, ούτε δικαιούται ένας ηγέτης να τις αγνοεί επειδή επέλεξε να τις απεχθάνεται εξ ορισμού. Αποτέλεσμα της αντίληψης αυτής στην κρίση των Ιμίων ήταν να «περιφέρεται» ο αρχηγός της ΕΥΠ έξω από το πρωθυπουργικό γραφείο, αντί να αποτελεί οργανικό μέλος της ομάδας που χειριζόταν την κρίση. Αναφορές που έχουν γίνει προσφάτως σχετικά με την... έλλειψη νηφαλιότητας του τότε διοικητή, ναύαρχου Λεωνίδα Βασιλικόπουλου δεν μπορούν να γίνουν εκ των υστέρων αποδεκτές, εφόσον ουδείς τον μετακίνησε από τη θέση του μετά τη διευθέτηση της κρίσης. Εάν παρίστατο η ΕΥΠ, οι επιτελείς της θα είχαν ενημερώσει το ΚΥΣΕΑ για τις πληροφορίες που διέθεταν σχετικά με την πρόθεση απόβασης Τούρκων κομάντος στην Ανατολική Ήμια. (Παρόμοιες πληροφορίες βέβαια διέθετε και το υπουργείο Εξωτερικών, οι οποίες όμως λόγω του χάους που επικρατούσε στο μηχανισμό διαχείρισης της κρίσης έφθασαν στον πρωθυπουργό με καθυστέρηση μιάμιση ώρας). Επίσης θα είχαν ενημερώσει την πολιτική ηγεσία ότι η ετοιμότητα (διαθεσιμότητα δυνάμεων) των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων ήταν εξαιρετικά χαμηλή, κάτι που άλλαζε τα δεδομένα της κρίσης, καθώς αποτελούσε σαφή ένδειξη ότι η Τουρκία δεν επιθυμούσε γενικευμένη σύγκρουση. Οι μυστικές υπηρεσίες, εκτός από τη

βοήθεια που προσφέρουν με τις πληροφορίες που διαθέτουν στο σχεδιασμό των επιχειρήσεων, συνήθως διαθέτουν και πηγές που παρέχουν άμεση πληροφόρηση για τα τεκταινόμενα στο εχθρικό έδαφος...

Εναλλακτικές στρατηγικές

Η «εικόνα αδιεξόδου» που καλλιεργήθηκε από διάφορους κύκλους για τις ελληνικές επιλογές στην κρίση των Ιμίων, και αναπαράγεται στις ημέρες μας, από τη στιγμή αποβίβασης των Τούρκων κομάντος συνιστά μέγιστη πλάνη. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, οι μόνες επιλογές της ελληνικής πλευράς ήταν α) η «εξαφάνιση», δηλαδή ο βομβαρδισμός της βραχονησίδας, και β) η επιχείρηση ανακατάληψής της. Δύο επιλογές που όντως θα μπορούσαν όμως να κλιμακώσουν κάθετα (vertical escalation) την κρίση οδηγώντας σε πόλεμο. Ερωτήματα προκύπτουν από την εμμονή πολλών να αγνοούν ακόμη και σήμερα το δόγμα της «ευέλικτης ανταπόδοσης» και του «ισοδύναμου τετελεσμένου».

Δεν θα προχωρήσουμε σήμερα στην ανάλυση του δόγματος το οποίο έχει υποστεί αναθεωρήσεις από την εποχή της διατύπωσής του, μετά τη μελέτη της κρίσεως στα Ίμια επί υπουργίας Άκη Τσοχατζόπουλου στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Όμως, η ονομασία και μόνο που υιοθετήθηκε αποκαλύπτει μία τρίτη εναλλακτική λύση που δίδετε η χώρα: γ) την κατάληψη τουρκικής βραχονησίδας πλησίον ή σε κάποια απόσταση από το θέατρο της κρίσης. Κίνηση που θα υποδείκνυε παράλληλα και το συμβιβασμό που θα οδηγούσε στην αποκλιμάκωση, δηλαδή την εκατέρωθεν αποχώρηση και την επιστροφή στο προ της κρίσεως status quo. Η προσφυγή σε διαπραγμάτευση υπό το βάρος του τετελεσμένου της κατάληψης μίας εκ των βραχονησίδων των Ιμίων, αποτελεί λάθος που δύσκολα θα διέπραττε ακόμα και πρωτοετής φοιτητής των Διεθνών Σχέσεων έχοντας μελετήσει στοιχειωδώς τη θεωρία των διαπραγματεύσεων...

Αφελείς διακηρύξεις

Το να διακηρύσσουν Έλληνες πολιτικοί ότι η χώρα μας δεν έχει τη ίδια δυνατότητα κατα-

βολής «φόρου αίματος» με την Τουρκία, κατηγορώντας εμμέσως τη γειτονική μας χώρα για... βαρβαρότητα, αποτελεί απόπειρα απόσχισης ευθυνών και επικίνδυνη ημιμάθεια, που πλήττουν ευθέως την ελληνική αποτρεπτική αξιοπιστία. Όσο αληθής κι αν είναι ο ισχυρισμός, το μήνυμα που αποστέλλει στους αντιπάλους, είναι «απειλήστε μας με αιματοχυσία και θα υποχωρήσουμε διότι δεν μπορούμε να θυσιάσουμε ανθρώπινες ζωές για την προάσπιση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων επειδή είμαστε δημοκρατικό κράτος»!

Κατά συνέπεια, επί της ουσίας «προτείνουμε» στην Τουρκία να συστηματοποιήσει την απειλή χρήσης στρατιωτικής βίας εναντίον μας για να πετύχει τους εκάστοτε στόχους της! Η επανάληψη όμως παρόμοιας συμπεριφοράς αποθραύνει τον αντίπαλο και φέρνει διαρκώς πλησιέστερα τη στρατιωτική σύγκρουση, καθώς τα περιθώρια υποχωρήσεων της οποιασδήποτε πολιτικής ηγεσίας είναι πεπερασμένα. Άρα, ενώ βαυκαλιζόμαστε πως ασκούμε φιλειρηνική πολιτική, επί της ουσίας οδεύουμε ταχύτατα προς στρατιωτική σύγκρουση, μέσω της καταστροφής της ελληνικής αποτροπής...

Πρέπει να θυμόμαστε ότι η τεράστια επένδυση στην αποτρεπτική αξιοπιστία των Ενόπλων Δυνάμεων απαξιώνεται εάν η Ελλάδα δεν έχει και δεν διακηρύττει τη βούληση να τις χρησιμοποιήσει όταν απειλούνται η εδαφική της ακεραιότητα και τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Ο ολοκληρωτικός πόλεμος είναι μάλλον απίθανη εξέλιξη, καθώς αποτελεί επιλογή εξαιρετικά υψηλού δυνητικού κόστους για την Τουρκία. Κατά συνέπεια, η αποστολή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων είναι η συνδρομή στην αντιμετώπιση προκλήσεων «χαμηλής έντασης» και εκβιασμών τύπου Ιμίων.

Αν ανακοινώνουμε την απροθυμία μας να τις χρησιμοποιήσουμε, δεν υφίσταται λόγος να προβαίνουμε σε αγορές τρισεκατομμυρίων. Κατορθώνουμε να απαξιώσουμε το αρχαίο ρωμαϊκό ρητό «εάν επιθυμείς ειρήνη, προετοιμάσου για πόλεμο», μια από τις αρχαιότερες αναφορές στην έννοια της αποτροπής. Στο άναρχο (υπό την έννοια της απουσίας εξουσίας για την επιβολή του δικαίου) διεθνές περιβάλλον, η χώρα καλείται καθημερινά να αποδεικνύει την αξιοπιστία και τη βούλησή της στην προστασία των νόμιμων δικαιωμάτων της.

Περί «γκρίζων ζωνών»

■ **■** Άγκυρα μέσω προκλητικών ενεργειών, οι οποίες συχνά εμπλέκουν και τη στρατιωτική της «μηχανή», επιδιώκει να αναδείξει τη γνωστή πλέον «θεωρία των γκρίζων ζωνών». Πόσοι άραγε γνώριζαν τις λέξεις «Ίμια» ή, κατά τους Τούρκους, «Καρντάκ», προ της κρίσεως που ξεκίνησε στα τέλη του 1996; Προκαλώντας στρατιωτικά, ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, η Τουρκία προωθεί τις διεκδικήσεις της απέναντι στην Ελλάδα, βρίσκοντας πρόσφορο έδαφος για να «διαφημίσει» το νομικό της επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο τα διεθνή κείμενα που δεσμεύουν τις δύο χώρες αφήνουν «νομικό κενό». Κατά συνέπεια η κυριαρχία σε τμήματα του Αιγαίου που αφορούν σε νησίδες και βραχονησίδες, δεν είναι σαφής, είναι «γκρίζα», άρα θα πρέπει να ρυθμιστεί. Η Τουρκία γνωρίζει ότι από τη στιγμή που είναι το μοναδικό μέρος της διμερούς σχέσης που θέτει κάποιο ζήτημα, τότε οι διαθέσιμοι μέθοδοι «επίλυσης» νομοτελειακά θα οδηγήσουν σε καλύτερο αποτέλεσμα συγκριτικά με το σημερινό status quo.

Μετά την κρίση στα Ίμια προστέθηκε ένα ακόμη ζήτημα στην «ατζέντα» των θεμάτων που απασχολούν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις: αυτό των «γκρίζων ζωνών», των οποίων η κυριαρχία, σύμφωνα πάντα με την Τουρκία, είναι

αδιευκρίνιστη και θα πρέπει το συγκεκριμένο «πρόβλημα» να επιλυθεί με κάποια εκ των μεθόδων που υποδεικνύει ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών για την επίλυση των διεθνών διαφορών. Με τη συγκεκριμένη αναφορά η Τουρκία επιδιώκει να εμφανιστεί ως χώρα που σέβεται τη διεθνή έννομη τάξη. Ο στόχος της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής να εντάξει ένα ακόμη ζήτημα αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας στέφθηκε από επιτυχία.

Στην Ελλάδα έχουν διαμορφωθεί δύο «σχολές σκέψης» σχετικά με τη βέλτιστη αντιμετώπιση της υπόθεσης των Ιμίων. Η πρώτη απηχούσε τις αντιλήψεις της κυβέρνησης Σημίτη, η οποία στηριζόμενη στη μελέτη διεθνούς φήμης ακαδημαϊκού του αμερικανικού πανεπιστημίου Yale, με ειδίκευση στο διεθνές δίκαιο, κατέληξε ότι η ελληνική κυριαρχία στα Ίμια δεν επιδέχεται αμφισβήτησης. Η δεύτερη είναι η επικρατούσα αυτή τη στιγμή «σχολή» της σημερινής κυβέρνησης, η οποία δεν επιθυμεί την παραπομπή του θέματος στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, προβάλλοντας ως επιχείρημα ότι η κρίση του δικαστηρίου θα συνυπολογίσει και πολιτικές παραμέτρους, διακινδυνεύοντας αρνητικό αποτέλεσμα για την Ελλάδα. Η συγκεκριμένη «σύγκρουση» των δύο «σχολών σκέψης» για το

ζήτημα των «γκρίζων ζωνών», αν και δεν στερείται ουσίας, κινδυνεύει να παγιώσει την ελληνική διπλωματία στο να «δει το δέντρο χωρίς να βλέπει το δάσος». Κι αυτό διότι υπάρχει σοβαρότατο ενδεχόμενο, η ίδια η Τουρκία να μην πιστεύει ότι οι βραχονησίδες Ίμια αποτελούν τουρκικό έδαφος!

Η ελληνική πολιτική, όπως φάνηκε να διατυπώνεται αμέσως μετά την κρίση των Ιμίων, αποδέχθηκε υπό μερικές προϋποθέσεις την αρμοδιότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου για τα Ίμια. Αυτό που δεν γίνεται επαρκώς αντιληπτό είναι επί τη βάσει ποιας λογικής αποδέχεται η Ελλάδα την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο για το θέμα των Ιμίων και δεν την αποδέχεται για το σύνολο των βραχονησίδων, την κυριότητα των οποίων αμφισβητεί η Τουρκία. Είναι η συγκεκριμένη στάση συνεπής με τον ελληνικό ισχυρισμό ότι δεν υπάρχουν «γκρίζες ζώνες» στο Αιγαίο;

Σε αυτό το σημείο ας υπενθυμίσουμε την ελληνική εμπειρία στη διένεξη για το όνομα της Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, σε μια προσπάθεια να καταδειχθεί πώς ένα ζήτημα που εγείρεται στη διεθνή πολιτική μπορεί να αποτελεί το πρόσχημα που θα οδηγήσει στην έγερση όσων πραγματικά ενδιαφέρουν τον αντίπαλο. Όπως λοιπόν έχει προκύψει, δυστυχώς εκ των υστέρων, ο πολύπειρος πρώην ηγέτης της χώρας Κίρο Γκλιγκόροφ υιοθέτησε το σύμβολο του «Ήλιου της Βεργίνας» στη σημαία, χωρίς στην πραγματικότητα να το θεωρεί ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για τη χώρα του. Το έπραξε προβλέποντας ότι τα πράγματα όδευαν προς διαπραγμάτευση. Στοιχειώδης αρχή της θεωρίας των διαπραγματεύσεων είναι η υιοθέτηση μαξιμαλιστικών θέσεων προ της έναρξής τους, οι οποίες και θα εξασφαλίσουν διαπραγματευτική ευελιξία και τη δυνατότητα πραγματοποίησης περισσότερων «υποχωρήσεων» μέχρι την επίτευξη αυτού που θεωρείται αποδεκτός συμβιβασμός. Η ιστορία δείχνει ότι ο γηραιός Σλαβομακεδόνας ηγέτης είχε αυτό ακριβώς στο μυαλό του. Πώς αλλιώς θα μπορούσε να εξηγηθεί η πραγματοποίηση του πρώτου βήματος στις διαπραγματεύσεις για την «Ενδιάμεση Συμφωνία» στη Νέα Υόρκη, με τη μονομερή απόσυρση του «Ήλιου της Βεργίνας» και την αναμονή πραγματοποίησης ανάλογης κίνησης από την ελληνική πλευρά; Κέρδισε διεθνώς τις εντυπώσεις πραγματοποιώντας «επίδειξη μετριοπάθειας», με τη βοήθεια και της Ελλάδας, που υποστήριζε πως το συγκεκριμένο ζήτημα απεδείκνυε τον αλυτρωτικό χαρακτήρα της δι-

εκδίκησης των Σκοπίων. Πετυχαίνοντας, δηλαδή, να προσδώσει υψηλή συμβολική σημασία σε κάτι που δεν θεωρούσε θέμα ζωτικής σημασίας για το κράτος του, το οποίο αγωνιζόταν για την επιβίωσή του, το αντάλλαξε στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων, εξουδετερώνοντας, εν μέρει τουλάχιστον, και την ελληνική ρητορική.

Μήπως λοιπόν και η Τουρκία δεν πιστεύει τόσο πολύ ότι τα Ίμια της ανήκουν, αλλά η στόχευσή της είναι πολύ ευρύτερη; Μήπως γνωρίζει ότι η πιθανότητα να χάσει τη «νομική μάχη» στο συγκεκριμένο θέμα είναι μεγάλη, κάτι που όμως θα της δώσει σε δεύτερο χρόνο τη δυνατότητα να θέσει παρόμοια ζητήματα κυριαρχίας, στα οποία η νομική θέση της Ελλάδας ενδέχεται να μην είναι τόσο ισχυρή; Δεδομένου ότι οι αναθεωρητικοί στόχοι της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής είναι αναλλοίωτοι επί δεκαετίες, δεν θα μπορούσε να αποκλειστεί ότι και κάποιες τακτικές κινήσεις που οδηγούν αργά αλλά σταθερά προς τον αντικειμενικό σκοπό αποτελούν μέρος του ίδιου σχεδιασμού. Η Τουρκία έχει φροντίσει να αναδείξει ψήγματα της επιχειρηματολογίας της. Πέραν της υποστήριξης της θεωρίας του «μη προσδιοριζόμενου νομικού καθεστώτος», λόγω «της απουσίας ρητής αναφοράς σε νησίδες και βραχονησίδες

Από αριστερά
προς τα δεξιά:

Η Ελλάδα πρέπει να είναι σε θέση, μέσω της αμυντικής της ισχύος και της πολιτικής της, να πείθει την Τουρκία ότι η προσπάθεια να επιτύχει τους στόχους της με τη χρήση στρατιωτικής βίας θα είναι αδιέξοδη.

Η Ελλάδα διέθετε και την εξής εναλλακτική λύση: την κατάληψη τουρκικής βραχονησίδας πλησίον ή σε κάποια απόσταση από το θέατρο της κρίσης.

στις Διεθνείς Συνθήκες», κατηγορεί την Ελλάδα για καταπάτηση, ή αλλιώς επιλεκτική εφαρμογή, της Συνθήκης που απέδωσε τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα. Η Τουρκία υποστηρίζει ότι δεν τηρείται ο όρος περί «αποστρατικοποίησης» των Δωδεκανήσων. Κατά συνέπεια, όταν η χώρα μας χρησιμοποιήσει τα νομικά επιχειρήματα που απορρέουν από την εν λόγω Συνθήκη, η Τουρ-

κία θα επιχειρήσει άμεσα την καταδίκη της Ελλάδας για το ότι διατηρεί στρατεύματα σε αυτά τα νησιά, έστω με τη μορφή Εθνοφυλακής.

Το ανωτέρω παράδειγμα καταδεικνύει τους περιορισμούς στη θεώρηση των διμερών σχέσεων και του διεθνούς συστήματος συνολικότερα υπό το «νομικό πρίσμα». Στη νομική επιστήμη συνήθως υπάρχουν απεριόριστα περιθώρια θεωρητικής συζήτησης στον «πραγματικό κόσμο» όμως τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Ασφαλώς η αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας, τουλάχιστον μετά το 1974, αφήνει περιθώρια ανάπτυξης και νομικών επιχειρημάτων για την υπεράσπιση της επιλογής να θωρακιστούν αμυντικά τα Δωδεκάνησα. Είναι απίθανο εξέφρων δικαστής να δεχθεί ότι ο άκρως επιθετικός προσανατολισμός της τουρκικής «Στρατιάς του Αιγαίου», η οποία είναι εξοπλισμένη, μεταξύ άλλων και με αποβατικά σκάφη, έχει δημιουργηθεί για να... προστατεύσει την Τουρκία, από τις... επιθετικές διαθέσεις των συντριπτικά υποδεέστερων αριθμητικά ελληνικών στρατευμάτων, τα οποία εξασκούνται φανερά με σενάρια αποτροπής αποβατικής ενέργειας στο κάθε νησί! Ούτε είναι δυνατόν ο ίδιος δικαστής να παραμείνει αδιάφορος απέναντι στις αναρίθμητες εκδηλώσεις αμφισβήτησης του νομικού καθεστώτος του Αιγαίου από την τουρκική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία, τόσο με δηλώσεις όσο και με ενέργειες. Σε τελική ανάλυση, υπάρχει και το δικαίωμα στην αυτοάμυνα που

κατοχυρώνεται στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ.

Η Ελλάδα, δεχόμενη ελαφρά τη καρδία την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο ως πανάκεια για την επίλυση των «διαφορών» που ανακαλύπτει συνεχώς από το 1974 η Τουρκία, ίσως παίζει το παιχνίδι της τουρκικής διπλωματίας.

Πιθανώς να ακουστεί κάπως απλουστευτικό, όταν όμως ένας άγνωστος μπει στο σπίτι σου και υποστηρίζει ότι είναι δικό του και στο δωμάτιο που έχεις στον κήπο εγκατασταθεί αριθμός «μπράβων» του, αρνούμενος να διατάξει την αποχώρησή

τους, προσπαθείς να υπερασπίσεις την παρουσία σου. Εάν η ισχύς του σου δίνει περιθώρια να αμυνθείς απέναντι στην αυθαιρεσία, ζητάς από τον εισβολέα να αποχωρήσει άμεσα από το σπίτι, διαφορετικά θα κληθεί να σε αντιμετωπίσει. Εάν σου ζητήσει να το συζητήσεις, όσο ευγενικά και να το πράξει, δεν παύει να αποτελεί παραλογισμό στον οποίο θα ήταν αφελές να συναινέσεις. Σαφώς καλείς την αστυνομία και ζητάς την προστασία της, ενώ στη χειρότερη περίπτωση τον καλείς να προσφύγει στη Δικαιοσύνη, εάν πραγματικά πιστεύει πως έχει δίκιο.

Η περίπτωση των Ιμίων είναι περίπου παμοιοτύπη. Το «περίπου» είναι όμως το πλέον ενδιαφέρον στοιχείο. Ως «αστυνομία» στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι μεγάλες δυνάμεις, κυρίως οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Ως «δικαιοσύνη» προφανώς το Διεθνές Δικαστήριο. Ποιο είναι το λάθος όμως που διαπράττει κατ' επανάληψη η ελληνική εξωτερική πολιτική; Η αντιμετώπιση ως ταυτόσημων εννοιών την εσωτερική με τη διεθνή έννομη τάξη. Στην εσωτερική έννομη τάξη το κράτος διαθέτει μηχανισμούς επιβολής του δικαίου απέναντι σε όποιον προβαίνει σε αδικοπραξία, κάτι που δεν ισχύει στην περίπτωση της διεθνούς εννόμου τάξης. Η παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας εξαρτάται και από τα ευρύτερα γεωπολιτικά συμφέροντα και τις συμμαχίες των ισχυρών χωρών, οι οποίες και δίνουν το «πράσινο φως» για την κινητοποίηση του ΟΗΕ και χρησιμοποιούν το «ειδικό βάρος» που διαθέτουν στη διεθνή σκηνή για την αποκατάσταση της όποιας «αδικίας».

Στην εσωτερική έννομη τάξη, η ισχύς του «παράνομου» δεν παίζει τόσο μεγάλο ρόλο όπως στο διεθνές περιβάλλον. Ακόμη όμως και στο πλαίσιο του εσωτερικού δικαίου, συχνά υπάρχουν καταγγελίες για «δύο μέτρα και δύο σταθμά» απέναντι σε φορείς οικονομικής ή πολιτικής εξουσίας. Εάν αυτό συμβαίνει στο εσωτερικό μιας χώρας, πόσο χειρότερη θα πρέπει να είναι η κατάσταση στο «άναρχο» διεθνές σύστημα; Την λέξη «άναρχο» τη χρησιμοποιούμε εδώ υπό την έννοια της απουσίας κάποιας ρυθμιστικής αρχής κατά το πρότυπο της εννόμου τάξεως στο εσωτερικό των κυρίαρχων κρατών του διεθνούς συστήματος.

Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι οι εν λόγω αναφορές δεν συνιστούν απαξίωση ή απόρριψη του Διεθνούς Δικαίου, το οποίο και θεωρούμε ως χρήσιμο εργαλείο στην προσπάθεια περιορισμού της αυθαιρεσίας των ισχυρών στο διεθνές σύστημα. Και μόνο το γεγονός ότι οι χώρες που παραβαίνουν καταφανώς

Από πάνω
προς τα κάτω:

Δεν νοείται σοβαρό κράτος του οποίου ο μηχανισμός διαχείρισης κρίσεων παραλύει επειδή η πολιτική ηγεσία έχει μόλις ορκιστεί.

Εν μέρει τουλάχιστον η Τουρκία σύρθηκε στα Ίμια από τις εσωτερικές ανάγκες της τότε πρωθυπουργού Τανσού Τσιλέρ, άρα ο κίνδυνος ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης ήταν εξ ορισμού μεγαλύτερος.

το Διεθνές Δίκαιο στηριζόμενες στην ισχύ τους, υποχρεώνονται να ακολουθούν προσαρμοσμένη διακηρυκτική πολιτική σε μια προσπάθεια να πείσουν ότι οι πράξεις τους δεν αντιβαίνουν το «διεθνή νόμο», είναι εξαιρετικά σημαντική υπόθεση. Χωρίς να αντιμετωπίζει ουσιαστικό πρόβλημα υλοποίησης της πολιτικής απόφασης που ελήφθη βάσει των εθνικών του συμφερόντων, ο ισχυρός αντιμετωπίζει σημαντικό πρόβλημα «εξωτερικής νομιμοποίησης» της πολιτικής του. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην εξεύρεση συμμάχων, ακόμη και μεταξύ των χωρών που θα επιθυμούσαν να βοηθήσουν τον ισχυρό προσδοκώντας πολιτικά ανταλλάγματα. Η επικοινωνιακή ζημιά που προκαλείται είναι συνήθως μεγαλύτερη για τις ισχυρές χώρες του διεθνούς συστήματος, λόγω της αρνητικής προκατάληψης που υφίσταται σε μεγάλο τμήμα των ανά τον κόσμο λαών. Κατά συνέπεια, το Διεθνές Δίκαιο αποτελεί «εμπόδιο» το οποίο καλούνται να ξεπεράσουν οι ισχυροί σε μια προσπάθεια να ελαχιστοποιήσουν τις διεθνείς αντιδράσεις. Το σχετικά πρόσφατο παράδειγμα της αγωνιώδους προσπάθειας των ΗΠΑ να αποσπάσουν τη συναίνεση του ΟΗΕ πριν εισβάλλουν στο Ιράκ αποκαλύπτει του λόγου το αληθές. Στην προσπάθεια εξεύρεσης συμμάχων συχνά αντιμετωπίζουν την άρνηση των «υποψηφίων», οι οποίοι οχυρωνόντουσαν πίσω από την απουσία συναίνεσης από τον ΟΗΕ. Όταν αποδείχθηκε ότι οι ισχυρισμοί περί υπάρξεως όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράκ αποδείχθηκαν ψευδείς, το κόστος στην αξιοπιστία της κυβέρνησης Μπους, και της ίδια της υπερδύναμης κατ' επέκταση, ήταν ιδιαίτερα υψηλό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την υλοποίηση των στρατηγικών επιδιώξεων σε άλλες μεριές του πλανήτη.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα των Ιμίων επισημαίνουμε ότι η διαφορετική φύση της διεθνούς έννομης τάξης δεν διασφαλίζει την απονομή δικαιοσύνης κατά τον τρόπο που αυτή απονέμεται στο εσωτερικό των κρατών. Κατά συνέπεια η αμιγώς νομική προσέγγιση μιας διεθνούς διέξεως αποτελεί κεφαλαιώδες σφάλμα, το οποίο έχει την τάση να διαπράττει συχνά η ελληνική διπλωματία. Το Διεθνές Δικαστήριο έχει και πολιτικό χαρακτήρα. Καταρχάς, για την προσφυγή σε αυτό απαιτείται η υπογραφή συνυποσχετικού από τους αντίδικους, στο οποίο θα καθορίζονται και οι νομικοί κανόνες βάσει των οποίων θα κριθεί από το Διεθνές Δικαστήριο η υπόθεση. Κατά συνέπεια, απαιτείται η διεξαγωγή άτυπων διαπραγματεύσεων με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας για την υπογραφή του συνυποσχετικού. Ως γνωστόν, η νομική επιστήμη είναι τόσο

πολύπλοκη που επιτρέπει ελιγμούς που μπορεί να οδηγήσουν σε αποτέλεσμα που θα περιπλέξει περαιτέρω την κατάσταση, καθώς είναι απολύτως λογικό και αναμενόμενο οι δικαστές να συνυπολογίσουν στην καλύτερη περίπτωση και την πολιτική παράμετρο, ρέποντας νομοτελειακά προς μία «μεσοβέζικη λύση», η οποία ούτε θα ικανοποιεί ούτε θα απογοητεύει απολύτως και τις δύο πλευρές. Σε αυτή την περίπτωση ποιος θα έβγαине κερδισμένος; Μα φυσικά αυτός που έθεσε το θέμα, αυτός που αμφισβήτησε το status quo! Όταν η Ελλάδα εμφανίζεται να μη διεκδικεί τίποτε για να μη θεωρηθεί αναθεωρητικό κράτος ενώ ο αντίπαλός της διεκδικεί συνεχώς και περισσότερα διαπράττει πολιτικό σφάλμα, καθώς η «ζυγαριά» γέρνει συνεχώς προς την αντίθετη πλευρά και η «μέση λύση» διαρκώς θα βαίνει επιδεινούμενη.

Εάν η Ελλάδα επιμένει στη θέση της περί παραπομπής του θέματος στο Διεθνές Δικαστήριο, ίσως στο μέλλον κληθεί να αιτιολογήσει πολιτικά, όχι νομικά, για ποιο λόγο αρνείται την παραπομπή άλλων ζητημάτων που θα θέσει η Τουρκία, ενώ θα εμφανίζεται διεθνώς από αυτήν ως «κατηγορούμενη». Το ζήτημα μπορεί να καλύπτεται επαρκώς από το υπάρχον Διεθνές Δίκαιο που ενσωματώνει τις Διεθνείς Συνθήκες, η πολιτική του διάσταση όμως δεν θα αγνοηθεί, η οποία σχετίζεται ευθέως και με το «δίκαιο του ισχυρού», ο ισχυρότερος, μη νομικός ασφαλώς, κανόνας των διεθνών σχέσεων. Κατά συνέπεια η πεποίθηση ότι το Διεθνές Δίκαιο δικαιώνει την Ελλάδα δεν αποτελεί επαρκή όρο εξασφάλισης θετικής απόφασης.

Η παρουσία και των δύο χωρών στο ΝΑΤΟ δεν εξασφάλισε την ειρήνη λόγω του άρθρου 5, το ίδιο θα συμβεί εφόσον η Τουρκία ενταχθεί στην Ε.Ε.

Το 1996 δεν ήταν 1987...

**Το βιβλίο του ναυάρχου
εν αποστρατεία Χρήστου
Λυμπέρη «Πορεία σε
ταραγμένες θάλασσες»
αποτελεί ένα πολύ καλό
βοήθημα γι' αυτούς που
επιθυμούν να εμβαθύνουν
στα γεγονότα της κρίσης των
Ιμίων.**

■ Προσπαθώντας να προσεγγίσει κάποιος την ουσιώδη αιτία της Ελληνικής αποτυχίας σίγουρα θα σταθεί σε κάποια αποσπάσματα του βιβλίου από τα οποία δύο παρατίθενται παρακάτω:

«Στις 30 Ιανουαρίου και ώρα 23:00 η εικόνα επιφανείας στην περιοχή Ιμίων είχε διαμορφωθεί ως εξής: Ελλάδα: μια φρεγάτα, ένα αντιτορπιλικό, τρεις τορπιλάκατοι, δύο κανονιοφόροι, δύο περιπολικά. Τουρκία: τρεις φρεγάτες, δύο πυραυλάκατοι, δύο κανονιοφόροι, δύο ακτοφυλακίδες. Το βληματικό δυναμικό επιφανείας ήταν: Ελλάδα πενήντα έξι βλήματα, Τουρκία σαράντα. Η αντιπαράθεση αριθμών δεν λέει από μόνη της πολλά πράγματα. Υπεισέρχονται και οι παράγοντες επιθετικό πνεύμα, ηθικό, αγκίστρωση πλοίων εγγύς ακτών για αυτοάμυνα, απόδοση υλικού, ποιος θα χτυπούσε πρώτος κ.α.».

Γιατί στα ελληνικά Ίμια
δεν μπορεί να κυματίζει η
ελληνική σημαία;

Με μια μικρή αλλά
«χειρουργικής ακρίβειας»
κίνηση η Τουρκία πέτυχε
τελικά στο στόχο της, που
ήταν η δημιουργία
«γκρίζων ζωνών»
στο Αιγαίο.

«Κάποια στιγμή, αν θυμάμαι καλά πριν από την αποβίβαση των Τούρκων στα Δ. Ίμια, μου τίθεται το ερώτημα: Αν πάμε σε σύγκρουση θα νικήσουμε; Θα τα βγάλουμε πέρα; Η απάντησή μου ήταν: Σε αυτή τη φάση βρισκόμαστε σε πλεονεκτική θέση. Έχουμε τακτικό πλεονέκτημα. Θα τους καταφέρουμε γερό χτύπημα. Δεν μπορώ να σας υποσχεθώ ότι σε έναν πόλεμο θα έχω τη νίκη στο πιάτο. Θα πολεμήσουμε για να νικήσουμε. Δώστε μου την άδεια να χτυπήσουμε πρώτοι».

Ο ναύαρχος Λυμπέρης ήταν ο μόνος εν ενεργεία αξιωματικός από τους αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων (ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ, ΓΕΝ, ΓΕΑ) που υπηρετούσε ως επικεφαλής μεγάλου σχηματισμού στην προηγούμενη μεγάλη κρίση, αυτή του Μαρτίου του 1987.

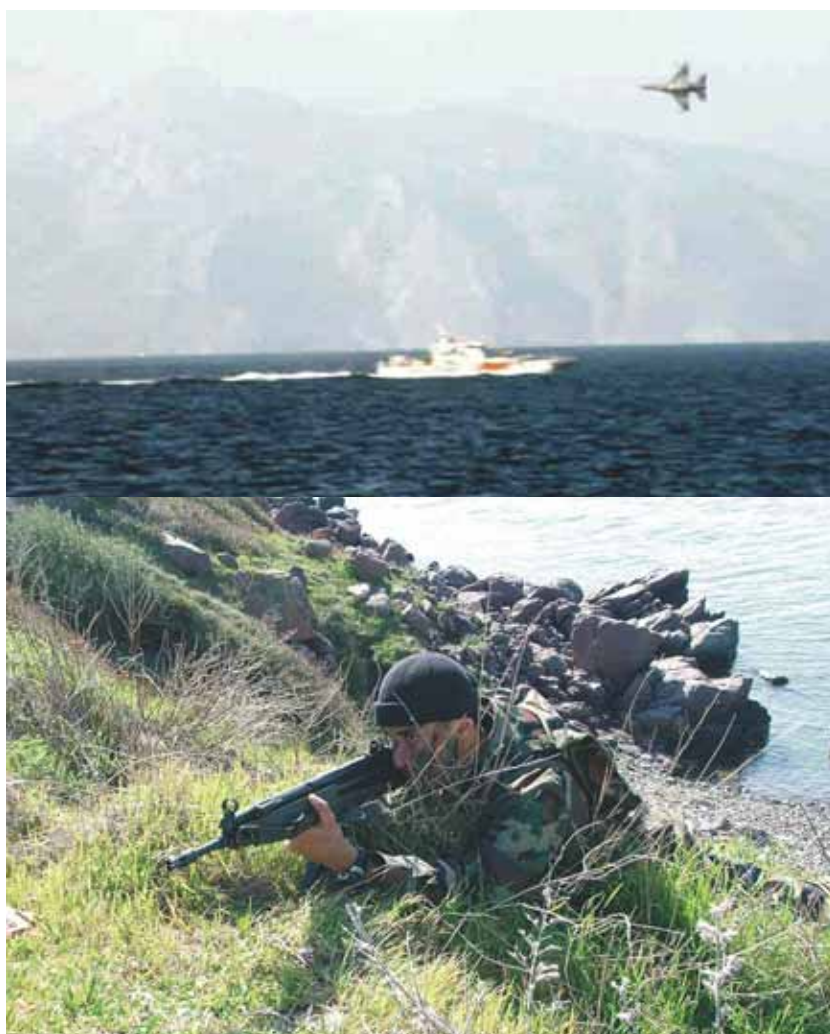
Τότε ο ναύαρχος Λυμπέρης υπηρετούσε ως αρχηγός στόλου και συνεπώς η συμμετοχή του στην κινητοποίηση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας υπήρξε ουσιαστική. Η θετική, για την Ελλάδα, έκβαση εκείνης της κρίσης λειτούργησε, όπως είναι φυσιολογικό, ως πυξίδα για τις δικές του ενέργειες και επιλογές κατά την εξέλιξη της κρίσης των Ιμίων.

Υπήρξε όμως μια ουσιαστική διαφορά που ο τότε αρχηγός ΓΕΕΘΑ δεν έλαβε υπόψη του. Το 1987, η πολιτική ηγεσία της χώρας αποφάσισε έγκαιρα και «έπαιξε το χαρτί» της γενικευμένης σύγκρουσης. Με άλλα λόγια, απείλησε σοβαρά και αξιόπιστα την άλλη πλευρά με γενικευμένη σύρραξη.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να καταστήσει το τίμημα ιδιαίτερα υψηλό για τα όποια επιδιωκόμενα οφέλη από την άλλη πλευρά. Το 1996 δεν υπήρχε πολιτική βούληση για κάτι τέτοιο. Ο ναύαρχος επιθυμούσε διακαώς να «χοντύνει» το παιχνίδι αλλά η πολιτική ηγεσία δεν ήταν διατεθειμένη για κάτι τέτοιο. Το παρακάτω απόσπασμα από το πρόσφατο βιβλίο του τότε πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη το αποδεικνύει:

«Η επιλογή να συνέλθουμε στο πρωθυπουργικό γραφείο και όχι στην ειδική αίθουσα του υπουργείου εθνικής άμυνας δίπλα στο θάλαμο επιχειρήσεων έγινε συνειδητά. Ήθελα να αποφύγω τη δημιουργία της εντύπωσης ότι βρισκόμαστε μπροστά σε πολεμική κρίση. Το πρόβλημα ήταν πολιτικό και έπρεπε να αντιμετωπιστεί με πολιτικά μέσα και όχι με μια στρατιωτική επιχείρηση. Προς έκπληξη όλων των παρευρισκομένων, ο κ. Αρσένης μεταφέροντας πρόταση της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων, την οποία φαίνεται να υιοθετεί και ο ίδιος, ρωτά μήπως είναι σκόπιμο να μεταφερθούμε στο υπουργείο εθνικής άμυνας. Το αρνούμαι. Θα ήταν λάθος μήνυμα».

Συνεπώς η διάσταση απόψεων στην ελληνική πλευρά μεταξύ στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας έδωσε την ευκαιρία στους πονηρούς γείτονες για μια μικρή αλλά «χειρουργικής ακρίβειας» κίνηση που πέτυχε τελικά το στόχο της δημιουργίας «γκρίζων ζωνών» στο Αιγαίο. Το 2006 κανείς δεν μπορεί να απαντήσει στο ερώτημα: Γιατί στα ελληνικά Ίμια δεν μπορεί να κυματίσει η ελληνική σημαία;».

Σύγκριση στρατιωτικής ισχύος

ΕΛΛΑΣ

ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ

Προσωπικό: 113.000 άτομα

Μεγάλες Μονάδες:

1 Στρατιά
4 Σώματα Στρατού (Α', Β', Γ', Δ')
1 ΑΣΔΕΝ
1 τεθωρακισμένη μεραρχία (XX ΤΘΜ με τις XXII και XXIV ΤΘΤ)
1 μηχανοκίνητη μεραρχία (II ΜΚ ΜΠ)
9 μεραρχίες πεζικού
3 ανεξάρτητες τεθωρακισμένες ταξιαρχίες (XXI, XXIII, XXV ΤΘΤ)
2 ανεξάρτητες μηχανοκίνητες ταξιαρχίες (33, 34 ΜΚ ΤΑΞ)
2 ταξιαρχίες πεζικού
1 αερομεταφερόμενη ταξιαρχία (71η ΑΜ ΤΑΞ)
1 ταξιαρχία πεζοναυτών (32 ΤΑΞ ΠΝ)
1 σύνταγμα καταδρομών (1ο ΣΧΔ)
1 σύνταγμα αλεξιπτωτιστών (2ο ΣΑΛ)
1 σύνταγμα αμφιβίων καταδρομών (13ο ΣΑΚ)

Άρματα Μάχης

77 x Leopard ΙΑ5
104 x Leopard GR1
169 x Leopard IV
312 x M60A3 TTS
359 x M60A1
154 x AMX-30 (σε αποθήκευση)
400 x M48A5 MOLF
299 x M48A5
18 x M48A3

Τεθωρακισμένα Οχήματα

344 x Λεωνίδας 2 (είχαν παραδοθεί όλα τον Οκτώβριο 1995)
89 x Λεωνίδας Ι
1523 x M113Α1/-Α2
96 x AMX-10P
501 x BMP-1/P OST (πρώην ανατολικογερμανικά)
204 x M901Α1 ITV (180 υπό παραλαβή)
12 x M113 Classic TOW
126 x M106Α1/-Α2 TOMO (με όλο των 4,2 ιντσών)
48 x M8 (ζώνη ευθύνης ΑΣΔΕΝ)
100 x Marmion Harrington (ζώνη ευθύνης ΑΣΔΕΝ)

Αυτοκινούμενο Πυροβολικό

168 x M110Α2 των 203 χιλ.
12 x M107 των 175 χιλ.
51 x M109Α1Β των 155 χιλ.
84 x M109Α2 των 155 χιλ.
76 x M52Α1 των 105 χιλ.

Ρυμουλκούμενο Πυροβολικό

68 x M115 των 203 χιλ. (υπό απόσυρση)
271 x M114Α1/-Α2 των 155 χιλ.
469 x M101 των 105 χιλ.
18 x M56 Pack των 105 χιλ. (σε χρήση από την 32 ΤΑΞ ΠΝ)

Πυραυλικό Πυροβολικό

(πολλαπλοί εκτοξευτές πυραύλων)

18 x MLRS 12 x 227 χιλ.
116 x RM-70 40 x 122 χιλ. (πρώην ανατολικογερμανικά)

ΚΥΠΡΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ

Προσωπικό: 10.000 άτομα (950 η δύναμη της ΕΛΔΥΚ)

Μεγάλες Μονάδες:

2 μεραρχίες πεζικού (1η, 2η)
2 ταξιαρχίες πεζικού (3η, 4η)
1 τεθωρακισμένη ταξιαρχία (20η)
1 σύνταγμα καταδρομών
ΕΛΔΥΚ (συγκρότημα συντάγματος)

Άρματα Μάχης: 52

52 x AMX30B2 (έχουν εκσυγχρονιστεί)

Τεθωρακισμένα Οχήματα

126 x EE-9 (αναγνώρισης)
43 x BMP-3
36 x VAB/VACAC/HOT-2
24 x EE-3 Jaraçaca /MILAN
12 x EE-3 Jaraçaca
27 x VAB VCI
99 x VAB/VTT
76 x ΛΕΩΝΙΔΑΣ 2
16 x ΛΕΩΝΙΔΑΣ Ι (ΕΛΔΥΚ)

Αυτοκινούμενο Πυροβολικό

12 x AUF Mk-3F των 155 χιλ.

Ρυμουλκούμενο Πυροβολικό

12 x TR F1 των 155 χιλ.
72 x M56 των 105 χιλ.
18 x M101 των 105 χιλ. (ΕΛΔΥΚ)
18 x M-1944 των 100 χιλ.

Πυραυλικό Πυροβολικό

(πολλαπλοί εκτοξευτές πυραύλων)

24 x M63 Plaman 32x128 χιλ.

ΤΟΥΡΚΙΑ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΕΡΣΑΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Προσωπικό: 523.000 άτομα

Μεγάλες Μονάδες:

4 Στρατίες
10 Σώματα Στρατού
2 μηχανοκίνητες μεραρχίες
1 μεραρχία πεζικού
14 τεθωρακισμένες ταξιαρχίες
17 μηχανοκίνητες ταξιαρχίες
9 ταξιαρχίες πεζικού
1 ταξιαρχία πεζοναυτών
2 ταξιαρχίες καταδρομών
1 ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών
1 σύνταγμα πεζικού
1 σύνταγμα προεδρικής φάσης
5 συντάγματα φύλαξης συνόρων
26 τάγματα φύλαξης συνόρων

Άρματα Μάχης

148 x Leopard ΙΑ4
77 x Leopard ΙΑ3
170 x Leopard ΙΑΙΑΙ
658 x M60A3 TTS
164 x M60ΑΙ
751 x M48Α5Τ2
1212 x M48Α5Τ1
250 x M48Α2GA2
475 x M48ΑΙ & M48Α2 (σε αποθήκευση)

Τεθωρακισμένα Οχήματα

75 x AIFV TOMA (επιπλέον 555 υπό παράδοση)
125 x AIFV ΤΟΜΠ (επιπλέον 725 υπό παράδοση)
48 x AIFV/ATV (με πύργο Eureka με TOW)
170 x AIFV AMV UTI με όλο των 81 χιλ.
3062 x M113Α1/-Α2
179 x M106 ΤΟΜΟ με όλο Μ30 των 4,2 ιντσών
115 x BTR-80 (σε χρήση από τη Στρατοχωροφυλακή)
315 x BTR-60PB (σε χρήση και από τη Στρατοχωροφυλακή)

Αυτοκινούμενο Πυροβολικό

68 x M110 των 203 χιλ.
203 x M110Α2 των 203 χιλ.
36 x M107 των 175 χιλ.
164 x M44Τ των 155 χιλ.
60 x M109ΑΙ των 155 χιλ.
72 x M108 των 105 χιλ.
363 x M52 των 105 χιλ. (75 υπό εκσυγχρονισμό σε M52Τ)

Ρυμουλκούμενο Πυροβολικό

160 x M115 των 203 χιλ.
538 x M114Α1/-Α2 των 155 χιλ.
640 x M101 των 105 χιλ.
80 x M116 των 75 χιλ.

Πυραυλικό Πυροβολικό

(πολλαπλοί εκτοξευτές πυραύλων)

36 x MLRS 12 x 227 χιλ.
50 x TR-107 12x107 χιλ.
12 x RA-4070 40x70 χιλ. (τουρκικής σχεδίασης και παραγωγής)

Αντιαεροπορικό Πυροβολικό 227 x M1 / L60 των 40 χιλ. (κυρίως ως αντιβακικά) 101 x M42 2x40 χιλ. (κυρίως ως αντιβακικά) 60 x Artemis 30 2x30 χιλ. (σε χρήση και από τους τρεις Κλάδους) 300 x ZU-23-2 2x23 χιλ. 300 x RH-202 Mk 20 2x20 χιλ. (σε χρήση και από τους τρεις Κλάδους) 450 x M55 4x12,7 χιλ. 42 x MIM-23B Improved HAWK εκτοξευτές 12 x OSA-AK (SA-8 Gecko) 500 x FIM-92B/C RMP Stinger (περί τα 2.150 βλήματα)	Αντιαεροπορικό Πυροβολικό 50 x GDF-005 2x35 χιλ. 36 x M55 3x20 χιλ. x DShk των 14,5 χιλ. 10 x M55 4x12,7 χιλ. 35 x M1919 των 12,7 χιλ. 24 x τετραπλοί Aspide (υπό παραλαβή) 12 x Mistral ATLAS δίδυμοι εκτοξευτές 18 x Mistral MANPADS 24 x SA-7 Grail	Αντιαεροπορικό Πυροβολικό 262 x L70T των 40 χιλ. 400 x L60 των 40 χιλ. 70 x GDF-003 2x35 χιλ. 100 x GDF-001 2x35 χιλ. 200 x GAI-DO-01 2x20 χιλ. 300 x RH-202 Mk 20 2x20 χιλ. (σε χρήση και από τους τρεις Κλάδους) 900 x M55 4x12,7 χιλ. (σε χρήση και από τους τρεις Κλάδους) 1.850 x FIM-92B/C Stinger (5.295 βλήματα, 196 εκτοξευτές έχουν ήδη παραδοθεί, σε χρήση και από τους τρεις Κλάδους)
Αεροπορία Στρατού 20 x AH-64A Apache (υπό παράδοση) 9 x CH-47DG 125 x UH-1D/H Huey / AB-205 16 x AB-206 1 x AB-212 (μεταφοράς επισήμων) 19 x Breda Nardi NH-300C (εκπαιδευτικά) 1 x C-12A 1 x Aero Commander 680 25 x U-17A	Αντιαεροπορικό Πυροβολικό 10 x AH-1W Super Cobra 28/12 x AH-1P/AH-1S Cobra 45 x S-70A-28 Blackhawk 20 x AS-532U Mk II Cougar (υπό παραγγελία για τη Στρατοκωροφυλακή) 60/20/40 x UH-1H/-B/-D Huey 100 x AB-205A 20 x AB-206B 20 x AB-206R3 (υπό παραλαβή) 5 x AB-212 50/10 x Bell H-13/TH-13T 29 x TH-300C 9 x R-22B 18 x Do-28D2 Sky servant 5 x Do-27A 20 x T-42A Baron 3 x C-12C (υπό παραλαβή) 40 x Citabria 150S 1 x PA-32 Cherokee 2 x DHC-2 Beaver 8 x Cessna 406 3/1 x Cessna 421B/-C 20 x U-17 50 x O-1E Bird Dog 50 x L-18 Super Cub (υπό απόσυρση)	Αεροπορία Στρατού 10 x AH-1W Super Cobra 28/12 x AH-1P/AH-1S Cobra 45 x S-70A-28 Blackhawk 20 x AS-532U Mk II Cougar (υπό παραγγελία για τη Στρατοκωροφυλακή) 60/20/40 x UH-1H/-B/-D Huey 100 x AB-205A 20 x AB-206B 20 x AB-206R3 (υπό παραλαβή) 5 x AB-212 50/10 x Bell H-13/TH-13T 29 x TH-300C 9 x R-22B 18 x Do-28D2 Sky servant 5 x Do-27A 20 x T-42A Baron 3 x C-12C (υπό παραλαβή) 40 x Citabria 150S 1 x PA-32 Cherokee 2 x DHC-2 Beaver 8 x Cessna 406 3/1 x Cessna 421B/-C 20 x U-17 50 x O-1E Bird Dog 50 x L-18 Super Cub (υπό απόσυρση)
Βαρέα Όπλα Πεζικού 641 x M2/M30 όλμοι των 4,2 ιντσών 1230 x M1/M29 όλμοι των 81 χιλ. x M19 όλμοι των 60 χιλ. 169 x TOW II (σε εκσυγχρονισμό) 151 x TOW 300 x MILAN 763 x M40A1 πυροβόλο άνευ οπισθοδρόμησης (ΠΑΟ) των 106 χιλ. 1.057 x EM67 ΠΑΟ των 90 χιλ. 90 x LRAC 89 STRIM των 89 χιλ. 21500 x RPG-18 των 64 χιλ. x M72 LAW των 66 χιλ.	Βαρέα Όπλα Πεζικού 114 x MO-120RT όλμοι των 120 χιλ. 180 x E-44 όλμοι των 81 χιλ. x M19 όλμοι των 60 χιλ. 119 x AT-3 45 x MILAN 1000 x APILAS x M72 LAW των 66 χιλ. 450 x RPG-7 των 40 χιλ. 144 x M40A1 ΠΑΟ των 106 χιλ. 216 x EM67 ΠΑΟ των 90 χιλ.	Βαρέα Όπλα Πεζικού 1265 x M30 όλμοι των 4,2 ιντσών 578 x όλμοι των 120 χιλ. 3175 x M1/M29 όλμοι των 81 χιλ. 365 x TOW 392 x MILAN 2317 x M40A1 ΠΑΟ των 106 χιλ. 620 x M20 των 75 χιλ. 871 x M18 των 57 χιλ. x M72 LAW των 66 χιλ.
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ Προσωπικό: 19.500 άτομα Ναύσταθμοι: Σαλαμίνα, Σούδα	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ Προσωπικό: 350 άτομα	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ Προσωπικό: 52.000 άτομα Ναύσταθμοι: Γκολτσούκ, Σμύρνη, Μαρμαρίδα, Μυρσίνη, Αλεξανδρέττα
Φρεγάτες 1 x MEKO-200HN («ΥΔΡΑ») (3 επιπλέον υπό ναυπήγηση) 4 x Standard («ΕΛΛΗ») (1 επιπλέον υπό παραλαβή) 3 x Κνοκ («ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»)		Φρεγάτες 2 x MEKO-200T Track IIB (υπό παραγγελία) 2 x MEKO-200T Track IIA (η πρώτη υπό παραλαβή) 4 x MEKO-200T Track I («YANUZ») 8 x Κνοκ (παραχωρήθηκε μία επιπλέον ως πηγή ανταλλακτικών) 2 x Berk 2 x Type 120
Αντιτορπινικά 4 x Charles F. Adams («KIMΩΝ») 2 x Gearing GRAM I («ΤΟΜΠΙΑΖΗΣ», «ΚΑΝΑΡΗΣ») Υποβρύχια 4 x Type 209/1100 («ΓΛΑΥΚΟΣ») (υπό εκσυγχρονισμό) 4 x Type 209/1200 («ΠΟΣΕΙΔΩΝ») 1 x Tench Guppy IIIA (υπό απόσυρση) 1 x Balao Guppy IIA (υπό απόσυρση)		Αντιτορπινικά 2 x Carpenter FRAM I (έχουν εκσυγχρονιστεί) 3 x Gearing FRAM I (έχουν εκσυγχρονιστεί) Υποβρύχια 1 x Type 209/1400 (τρία επιπλέον σε ναυπήγηση) 6 x Type 209/1200 2 x Tang 1 x Tench Guppy III 4 x Balao Guppy IIA (υπό απόσυρση)

Ταχεία Περιπολικά Κατευθυνόμενων Βλημάτων (ΤΠΚ)
6 x Combattante IIIA
4 x Combattante III («ΛΑΣΚΟΣ»)
4 x Combattante II
2 x S-148
Τορπιλάκατοι
6 x Jaguar S-141
4 x Nasty
Κανονιοφόροι
2 x «ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ»
2 x Osprey 55
5 x Type 420 («ΘΕΤΙΣ»)
2 x Asheville

Παράκτια Περιπολικά
3 x «ΔΗΛΟΣ»
2 x «ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ» (σε χρήση από τη ΜΥΚ)
2 x «ΑΝΤΩΝΙΟΥ»

Αποβατικό Πλοίο-Δεξαμενή (LSD)
1 x Cabildo («ΝΑΥΚΡΑΤΟΥΣΑ»)

Αρματαγωγά
5 x Jason («ΣΑΜΟΣ») (τα 4 υπό ναυπήγηση)
2 x Terrebonne Parish («ΟΙΝΟΥΣΑΙ»)
2 x LST-512
2 x LST-I
4 x LSM-I (οχηματαγωγά, υπό απόσυρση)

Αποβατικά
6 x Type 520 (από το Γερμανικό Ναυτικό)
1 x LCU-501
1 x LCM-6
11 x Type 521 (από το Γερμανικό Ναυτικό)

Ναρκαλιευτικά
9 x MSC 924
5 x Adjutant

Ναρκοθέτιδες
2 x LSM-I («ΑΚΤΙΟ») (υπό απόσυρση)

Βοηθητικά
4 x Ναρκαλιευτικές Άκατοι
2 x Πετρελαιοφόρα Στόλου
4 x Πετρελαιοφόρα Λιμένα
2 x Πλοία Φάρων
7 x Υδροφόρες
2 x Μεταφοράς Προσωπικού
5 x Φορτηγίδες
1 x Μεταφοράς Πυρομαχικών
2 x Πλοία Γενικής Υποστήριξης
1 x Ηλεκτρονικής Επιτήρησης
1 x Φραγματοθέτιδα
4 x Αλιείας Τορπιλών
1 x Εκπαιδευτικό
3 x Ωκεανογραφικά-Υδρογραφικά
6 x Ρυμουλκά ανοικτής θαλάσσης
12 x Ρυμουλκά Λιμένα
4 x Ταχύπλοα

Αεροσκάφη Ναυτικής Συνεργασίας
4 x P-3B TACNAVMOD (υπό παράδοση)
4 x P-3A TACNAVMOD (υπό παράδοση, για εκπαίδευση στο έδαφος και ανταλλακτικά)
3 x HU-16B Albatross (υπό απόσυρση)

Ελικόπτερα
5 x S-70B6 Aegean Hawk (ένα παραληφθέν)
9 x AB-212ASW
2 x AB-212EW
2 x SA-319B Alouette III

Παράκτια Περιπολικά
2 x Esterel 32L «ΣΑΛΑΜΙΣ» 32 μέτρων (ένα σε χρήση από την αστυνομία, το άλλο με βλήματα Mistral)
2 x FAC-23 «ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ» ακταιωροί 25 μέτρων (σε χρήση από την αστυνομία)
1 x «ΚΙΜΩΝ» ακταιωρός 17 μέτρων (σε χρήση από την αστυνομία)
5 x SABI2 13 μέτρων (σε χρήση από την αστυνομία)
2 x ταχύπλοα 10 μέτρων (σε χρήση από την αστυνομία)

Ταχεία Περιπολικά Κατευθυνόμενων Βλημάτων (ΤΠΚ)
2 x FPB57 II («YILDIZ») (τρεις επιπλέον υπό ναυπήγηση)
8 x FPB57 I («DOGAN»)
8 x Kartal (πρόκειται σταδιακά να αποσυρθούν)

Τορπιλάκατοι
2 x Type 141 (πρόκειται να αποσυρθούν)

Κανονιοφόροι
1 x PB-57 (αεδιαστική διασκευή του FPB-57)
1 x Asheville
12 x AB-25
4 x PGM-7I
6 x PC-1638

Παράκτια Περιπολικά
4 x περιπολικά 25 μέτρων
1 x περιπολικό 35 μέτρων

Αποβατικό Πλοίο-Δεξαμενή (LSD)
-

Αρματαγωγά
1 x Osman Gasi
2 x Sarucabey
1 x Cakabey
2 x Terrebonne Parish
2 x LST-512

Αποβατικά
37 x C-107
3 x C-205
22 x LCM-8

Ναρκαλιευτικά
4 x Cape
6 x Vegesack
12 x MSC 268/294 Adjutant
4 x Bay

Ναρκοθέτιδες
1 x Falster
1 x YMP-3
3 x LSM-I

Βοηθητικά
11 x Φορτηγίδες Πόντισης Ναρκών
5 x Πετρελαιοφόρα Στόλου
5 x Πετρελαιοφόρα Λιμένα
10 x Υδροφόρες
2 x Φορτηγά
17 x Φορτηγίδες
5 x Μεταφοράς Προσωπικού
3 x Θαλαμηγοί
3 x Μεταφοράς Πυρομαχικών
1 x Συνοδό Αντιτορπιλικών
1 x Συνοδό Υποβρυχίων
1 x Συνοδό Περιπολικών
1 x Ηλεκτρονικής Επιτήρησης
4 x Φραγματοθέτιδες
5 x Αλιείας Τορπιλών
3 x Εκπαιδευτικά
2 x Ωκεανογραφικά-Υδρογραφικά
2 x Ερευνητικές άκατοι
2 x Πλοία διάσωσης
2 x Πλοία διάσωσης υποβρυχίων
3 x Ρυμουλκά ανοικτής θαλάσσης
11 x Ρυμουλκά Λιμένα

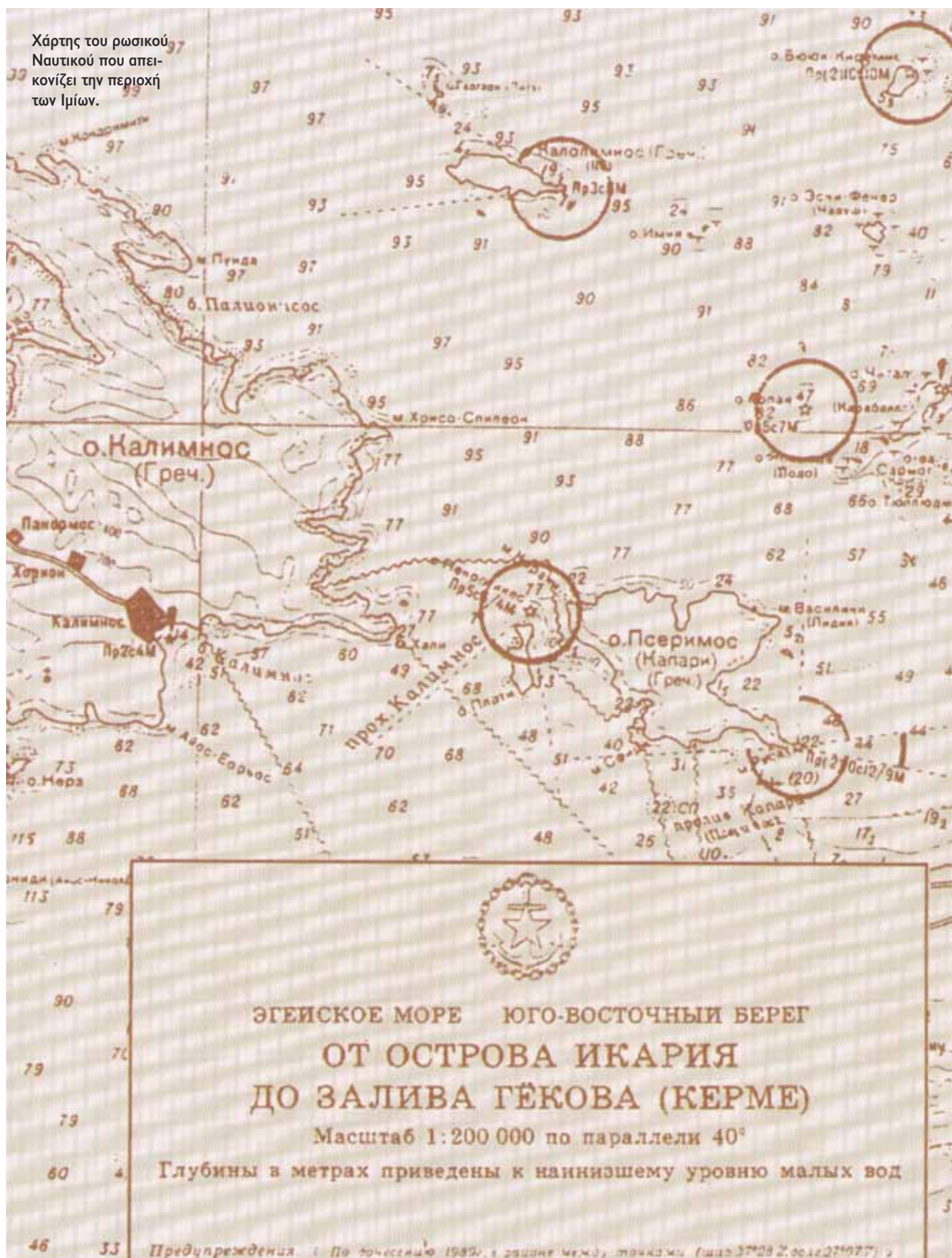
Αεροσκάφη Ναυτικής Συνεργασίας
4 x S-2F Tracker (πρόκειται να αποσυρθούν)
6 x TB-20 (πιθανή η απόκτηση τριών επιπλέον)

Ελικόπτερα
9 x AB-212ASW
2 x AB-212EW
3 x AB-204S

Συστοιχίες Κατευθυνόμενων Βλημάτων Παράκτιας Άμυνας 2 συστοιχίες με 5 τετραπλούς εκτοξευτές Exocet MM-40 Block I	Συστοιχίες Κατευθυνόμενων Βλημάτων Παράκτιας Άμυνας 1 συστοιχία με 3 τετραπλούς εκτοξευτές Exocet MM-40 Block 2	Συστοιχίες Κατευθυνόμενων Βλημάτων Παράκτιας Άμυνας -
ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ Προσωπικό: 23.000 άτομα Οργάνωση: 1 Διοίκηση Τακτικής Αεροπορίας 1 Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης 1 Διοίκηση Αεροπορικής Εκπαίδευσης 7 Πτέρυγες Μάχης	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ Προσωπικό: 300 άτομα	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ Προσωπικό: 56.000 άτομα Οργάνωση: 2 Διοικήσεις Τακτικής Αεροπορίας 1 Διοίκηση Μεταφορών 1 Διοίκηση Αεροπορικής Εκπαίδευσης 9 Πτέρυγες Μάχης (ισοδύναμα)
Μαχητικά 32 x F-16C Block 50 (έναρξη παραδόσεων τέλος του 2006) 8 x F-16D Block 50 (έναρξη παραδόσεων τέλος του 2006) 32 x F-16C Block 30 (χωρίς σύστημα αυτοπροστασίας) 6 x F-16D Block 30 (χωρίς σύστημα αυτοπροστασίας) 34 x Mirage 2000EGM (χωρίς σύστημα αυτοπροστασίας) 4 x Mirage 2000BGM (χωρίς σύστημα αυτοπροστασίας) 25 x Mirage F1CG 65 x F-4E Phantom II 25 x RF-4E Phantom II 55/7 x A-7E/TA-7C Corsair II (26 στην ΕΑΒ για ανακατασκευή) 44 x A-7H Corsair II 4 x TA-7H Corsair II 10 x NF-5A 1 x NF-5B 45 x F-5A/-B	Αεροσκάφη 2 x PC-9 1 x BN-2T Turbine Defender	Μαχητικά 68 x F-16C Block 50 (παραδόσεις εντός του 1995) 12 x F-16D Block 50 (παραδόσεις εντός του 1995) 101 x F-16C Block 40 (εξοπλίζονται με σύστημα αυτοπροστασίας Rapport III) 15 x F-16D Block 40 (εξοπλίζονται με σύστημα αυτοπροστασίας Rapport III) 35 x F-16C Block 30 9 x F-16D Block 30 163 x F-4E Phantom II (αποφασίστηκε ο εκσυγχρονισμός 50 από την ισραηλινή IAI) 39 x RF-4E Phantom II 20 x RF-5A 47 x N/F-5A/-B (από ολλανδικά αποθέματα, από τα αρχικά 60 έχουν απωλέσθαι 4 και 9 έχουν χρησιμοποιηθεί για ανταλλακτικά) 100 x F-5A/-B (έχουν παραληφθεί 157)
Τακτικών Μεταφορών 11 x C-130H Hercules 5 x C-130B Hercules 5 x YS-11A-520 5 x Do-28D2 Skyservant 1 x G-159 Gulfstream I (μεταφοράς επισήμων) 7 x C-47D 11 x CL-215		Τακτικών Μεταφορών 52 x CN-235M (υπό παραλαβή) 19 x C-160 Transal 7 x C-130B Hercules 7 x C-130E Hercules 1 x G-1159C Gulfstream IV 2 x Cessna 550 Citation II 2 x Cessna 650 Citation VII 15 x C-47 2 x BN-2A Islander 7 x KC-135A (υπό παραγγελία, ανεφοδιασμού στο αέρα από τα αμερικανικά αποθέματα)
Εκπαιδευτικά 36 x T-2E Buckeye (από τα αρχικά 40) 43 x T-33A 32 x T-37B/-C 19 x T-41D Mescalero		Εκπαιδευτικά 69 x T-38 Talon 62 x T-37B/-C 75 x T-33A 40 x SF-260D 12 x T-34A Mentor (υπό αντικατάσταση από τα SF-260D) 32 x T-41D Mescalero (υπό απόσυρση)
Ελικόπτερα 14 x AB-205 (σε αποστολές έρευνας και διάσωσης) 4 x AB-212 (μεταφοράς επισήμων)	Ελικόπτερα 4 x Gazelle SA-342LI 1 x Bell 412SP (σε χρήση από την αστυνομία) 3 x Bell 206L3 2 x AB-47J	Ελικόπτερα 60 x UH-1H Huey
Ψεκαστικά 15 x G-164 Agcat 24 x PZL M-18 Dromader 4 x Bell 47G		Ψεκαστικά -
Συστήματα Αντιαεροπορικής Άμυνας 36 x NIKÉ-Hercules εκτοξευτές 12 x συστήματα ΒΕΛΟΣ (12 ραντάρ έρευνας Super Giraffe, 12 συστήματα ελέγχου πυρός Skyguard, 20 τετραπλοί εκτοξευτές RIM-7M, 44 πυροβόλα GDF-003)		Συστήματα Αντιαεροπορικής Άμυνας 72 x NIKÉ-Hercules εκτοξευτές 72 x Rapier B1
Όπλα Αέρος-Αέρος 400 x Magic 2 1000 x AIM-9P3 1000 x AIM-9P4 300 x AIM-9L 100 x AIM-120A AMRAAM (υπό παραγγελία) 82 x Super Matra 530D (υπό παράδοση) x AIM-7E Sparrow x AIM-7F Sparrow		Όπλα Αέρος-Αέρος x AIM-9P3 x AIM-9L x AIM-9M x AIM-9S 196 x AIM-120A AMRAAM x AIM-7E Sparrow
Όπλα Αέρος-Εδάφους x AGM-65A/B Maverick 52 x AGM-88A HARM (υπό παραγγελία) x GBU-8 HOBOS x GBU-10 Paveway I x GBU-15 Paveway II		Όπλα Αέρος-Εδάφους x AGM-65A/B Maverick 274 x AGM-65G Maverick x AGM-88A HARM x GBU-8 HOBOS x GBU-10 Paveway I x GBU-15 Paveway II

Χάρτης του ρωσικού
Ναυτικού που απει-
κονίζει την περιοχή
των Ιρίων.

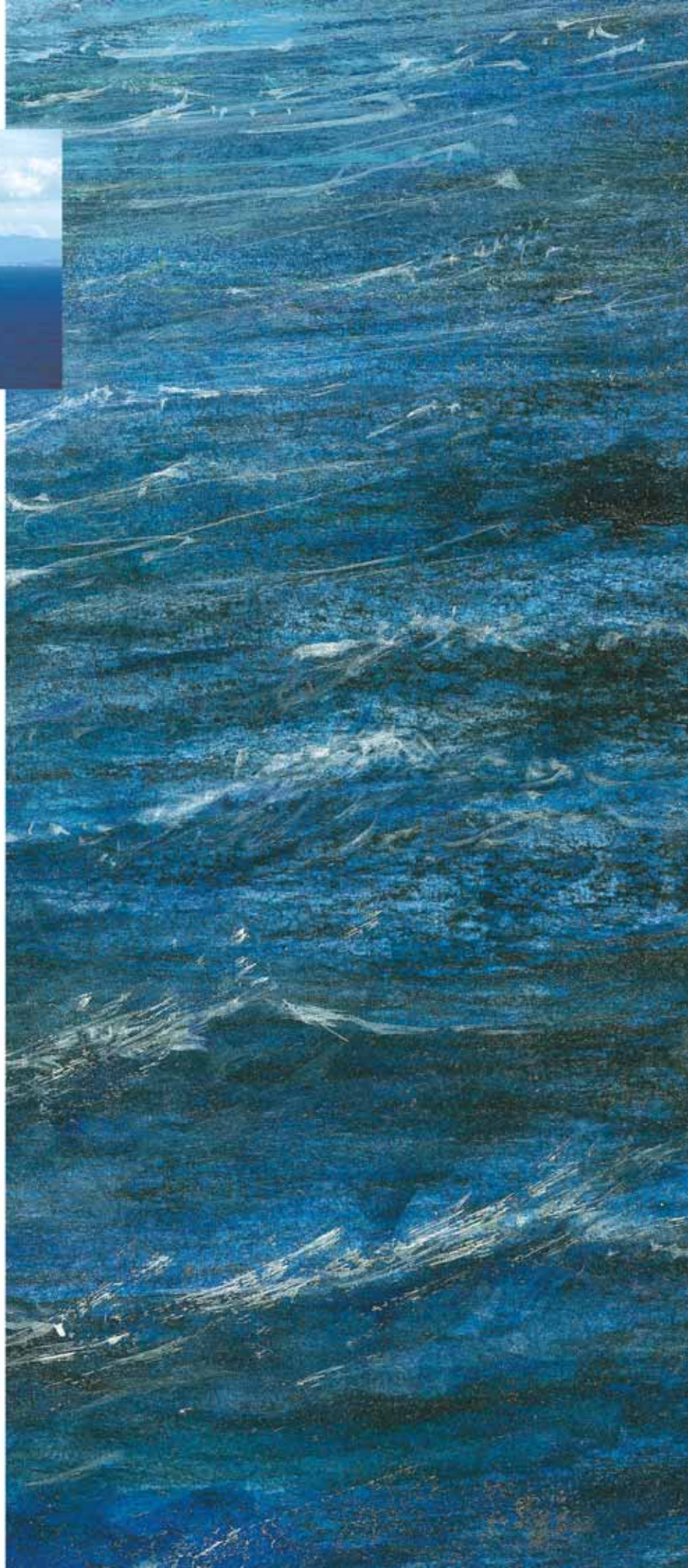

Δέκα χρόνια μετά την 31η
Ιανουαρίου του 1996, η κρίση
των Ιμίων «στοιχειώνει» την
ελληνική εξωτερική πολιτική,
αλλά και τις Ελληνικές Ένοπλες
Δυνάμεις. Έτσι, το συγκεκριμένο
περιστατικό όχι μόνο δεν
«ξεθώριασε» στη συλλογική
μνήμη, αλλά παραμένει ζωντανό
και έχει πλέον καταστεί σημείο
καμπής για τις ελληνοτουρκικές
σχέσεις.

Δέκα χρόνια μετά όμως
επιβάλλεται να δούμε την
αλήθεια κατάματα. Ποια ήταν τα
πραγματικά γεγονότα;

02